

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut komunikačních studií a žurnalistiky

Katedra mediálních studií

Diplomová práce

2011

Kateřina Bártová

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut komunikačních studií a žurnalistiky

Katedra mediálních studií

Kateřina Bártová

**Kvalitativní analýza mediálního diskurzu
pravice orientovaného blogu
cz.altermedia.info**

Diplomová práce

Praha 2011

Autor práce: **Kateřina Bártová**

Vedoucí práce: pŕıpravn fáze - **PhDr. Irena Reifov, Ph.D.**

realizační fáze - **PhDr. Jan Jirků**

Rok obhajoby: 2011

Bibliografický záznam

BÁRTOVÁ, Kateřina. *Kvalitativní analýza mediálního diskurzu pravicově orientovaného blogu Altermedia.info*. Praha, 2011. 122 s. Diplomová práce (Mgr.) Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Institut komunikačních studií a žurnalistiky. Katedra mediálních studií. Vedoucí diplomové práce PhDr. Jan Jirků.

Anotace

Diplomová práce *Kvalitativní analýza mediálního diskurzu krajně pravicového blogu cz.altermedia.info* se zabývá diskurzní analýzou mediálního diskurzu české odnože mezinárodního projektu Altermedia.info, konkrétně diskurzní analýzou zakládající a současné redakce blogu neofašistického charakteru. Teoretický rámec analýzy vychází z postmarxistické teorie diskurzu Ernesta Laclaua a Chantal Mouffové, které je věnována teoretická část práce. Teoretický úvod rovněž přibližuje směry a závěry badatelů, kteří se analýzou diskurzu zabývali (strukturalismus, poststrukturalismu, Michel Foucault, Louis Althusser, Norman Fairclough, Teun Van Dijk). Práce zkoumá, jakými konkrétními prostředky je konstruován nacionalistický diskurz Altermedií a do jaké míry nový autorský kolektiv přispěl ke změně diskurzu. Analýza určuje hlavní uzlové body, které se na konstrukci diskurzu podílejí, a zkoumá antagonistické procesy, ke kterým v rámci diskurzu dvou odlišných redakcí dochází. Diskurzní analýza odhaluje zejména inklinaci současného diskurzu Altermedií k neonacistické ideologii a tím naznačuje také zásadní antagonismus mezi redakcí zakládající a redakcí původní.

Abstract

Thesis called *Qualitative Analysis of Media Discourse of the Far-right Blog cz.altermedia.info* deals with discourse analysis of media discourse of Czech version of an international project Altermedia.info. Discourse analysis aims at differences between discourse of founding editor and current one and analyses neo-fascist nature of the blog. The theoretical framework of analysis is based on the postmarxist theory of discourse introduced by Ernesto Laclau and Chantal Mouffe. Theoretical part of the

thesis summarize the findings of researchers who are engaged in discourse analysis (structuralism, poststructuralism, Michel Foucault, Louis Althusser, Norman Fairclough, Teun van Dijk). Thesis also examines how the specific meaning is constructed within the nationalist discourse of Altermedia and to what extent a new team of authors contributed to the change of discourse. The analysis identifies the main nodal points, which are involved in the construction of discourse, and examines the antagonistic processes within the two different editors. Discursive analysis reveals the particular inclination of the current discourse of Altermedia for the neo-Nazi ideology, and thus indicates the fundamental antagonism between the founding editors and current one.

Klíčová slova

Analýza diskurzu, teorie diskurzu, Laclau, Mouffe, diskurz, ultrapravice, postmarxismus, poststrukturalismus

Keywords

Discourse analysis, discourse theory, Laclau, Mouffe, discourse, far-right, postmarxism, poststructuralism

Rozsah práce: 191 956 znaků včetně mezer

Prohlášení

1. Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracovala samostatně a použila jen uvedené prameny a literaturu.
2. Prohlašuji, že práce nebyla využita k získání jiného titulu.
3. Souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněna pro studijní a výzkumné účely.

V Praze dne 18.5.2011

Kateřina Bártová

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala PhDr. Ireně Reifové, Ph.D. za pomoc při přípravě tezí diplomové práce, PhDr. Janu Jirků pak vřele děkuji za všechny cenné rady, připomínky a trpělivost při realizaci diplomové práce.

Institut komunikačních studií a žurnalistiky UK FSV	
Teze MAGISTERSKÉ diplomové práce Kvalitativní analýza mediálního diskurzu pravicově orientovaného blogu cz.Altermedia.info	
TUTO ČÁST VYPLŇUJE STUDENT:	
Příjmení a jméno diplomanta: Kateřina Bártová	Razítko podatelny:
Imatrikulační ročník diplomanta: 2008	
E-mail diplomanta: kbartova@seznam.cz	
Studijní program/studijní obor: Mediální studia	katedra mediálních studií IKSŽ UK FSV k rukám Doc. PhDr. Jana Jiráka, Ph.D.
Předpokládaný název práce v češtině Kvalitativní analýza mediálního diskurzu pravicově orientovaného blogu cz.Altermedia.info	
Předpokládaný název práce v angličtině: Media Discourse Analysis of right-wing weblog cz.Altermedia.info	
Předpokládaný termín dokončení (semestr, školní rok – vzor: ZS 2012) (diplomovou práci je možné odevzdat <u>nejdříve</u> po dvou semestrech od schválení tezí, tedy teze schválené v LS 2010/2011 umožňují obhajovat práci <u>nejdříve</u> v LS 2011/2012): Chyba! Chybný odkaz na záložku.	
Pedagog, s nímž byly teze konzultovány: Reifová, Irena, KMS IKSŽ UK FSV	
Charakteristika tématu a jeho dosavadní zpracování (rozsah do 1800 znaků): Předmětem kvalitativní analýzy mediálního diskurzu, kterou se budu ve své diplomové práci zabývat, je internetový blog s názvem Altermedia, jenž je umístěn na adrese http://cz.altermedia.info . Cílem je odhalit diskurzivní zdroje moci, dominance, nerovnosti, ale i zaujatosti a způsobu, jakým jsou tyto zdroje iniciovány, udržovány, reprodukovány a transformovány ve specifickém sociálním, ekonomickém, politickém a historickém kontextu. Alternativní přístup k informacím, jenž tento „webový zápisník“ svým názvem evokuje, souvisí s krajně pravicovou ideologií. Autoři blogu se k vyhraněné ideologii nepokrytě hlásí mottem „Ideologická převaha je důležitější než parlamentní většina...“. Nejedná se však o „alternativní zpravodajský server“, jak stojí v redakčním prohlášení, jelikož o zpravodajském žánru v tomto případě nemůže být řeč. V drtivé většině nabízí Altermedia.info komentáře související s aktuálními událostmi z domova i ze zahraničí. Téma pravicově orientovaných médií je předmětem zájmu hned několika badatelů i publicistů, v oblasti analýzy diskurzu je předním autorem například Teun A. van Dijk.	
Předpokládaný cíl diplomové práce, původní přínos autora diplomové práce ke zpracování tématu, případně formulace problému, výzkumné otázky nebo hypotézy (rozsah do 1800 znaků): Cílem diplomové práce je analýza mediálního diskurzu na blogu Altermedia.info a propojení diskurzu s dominantní, v tomto případě pravicovou, ideologií. V práci budou rovněž uvažovány společenské podmínky, jež ovlivňují existenci daného diskurzu, způsob prezentace pravicové ideologie a prostředky, jež autoři k publikaci svých názorů využívají. Výsledky diskurzivní analýzy a porovnáním výpovědního prostoru blogu s významy, které svým příspěvkům přisuzují sami autoři, práce představí specifickou perspektivu pravicově orientovaných mediálních sdělení na aktuální společenská témata. V potaz bude rovněž brána centrální kategorie plovoucí označující (floating signifiers) a způsob, jak je obecný pojem pravicové ideologie naplňován, jakými prostředky a jakými konkrétními tématy. Zde opět pomůže srovnání struktury výpovědního prostoru blogu a výpovědního prostoru rozhovorů s autory.	

Hlavní výzkumná otázka:

Jak autoři příspěvků na blogu Altermedia.info chápou, popisují a komentují témata spojená s aktuálním děním ve společnosti (např. multikulturalismus, přistěhovalectví, svobodu slova, otázky rasové příslušnosti atd.) čili:

Jaká je tématická struktura diskurzu, jak vypadá rozložení artikulací, jaké jsou na tématické úrovni řetězce ekvivalence a difference.

Předpokládaná struktura práce (rozdělení do jednotlivých kapitol a podkapitol se stručnou charakteristikou jejich obsahu):

1. Úvod (motivace k volbě tématu, cíl práce, teoretické pozadí a metodologie, výběr vzorku)
2. Představení blogu cz.altermedia.info (vznik, autoři, struktura blogu, rubriky atd.)
3. Základní uspořádání mediální diskurzu Altermedia.info (nevýřčené předpoklady, jak jsou artikulována komentovaná témata atd.)
4. Analýza mediálního diskurzu blogu Altermedia.info
5. Nestrukturované hloubkové rozhovory s autory příspěvků
6. Porovnání významového spektra analýzy s významovým spektrem hloubkových rozhovorů
7. Závěr
8. Seznam použité literatury a pramenů

Vymezení podkladového materiálu (např. analyzované tituly a období, za které budou analyzovány) **a metody (techniky) jeho zpracování:**

Jelikož středem pozornosti je pravicový blog Altermedia.info, budou analyzovaným vzorkem jednak zde uveřejněné příspěvky. Ty budou vybírány s ohledem na maximální varianci (texty z různých rubrik). Předmětem analýzy diskurzu bude přibližně sto příspěvků, nebude-li to podmínka teoretické saturace vyžadovat jinak.

Vzhledem k možnosti osobního setkání s hlavními aktéry a autory blogu Altermedia.info porovnáám významové spektrum blogu s významovým spektrem nestrukturovaných hloubkových rozhovorů.

Výběr respondentů bude proveden prostřednictvím gatekeepera. Samotnému výzkumu bude předcházet rozhovor s informátorem, jenž se o problematiku pravicového extrémismu dlouhodobě zajímá.

Základní literatura (nejméně 10 nejdůležitějších titulů k tématu a metodě jeho zpracování; u všech titulů je nutné uvést stručnou anotaci na 2-5 řádků):

KRAUS, Jiří: Jazyk v proměnách komunikačních médií. 1.vyd. Praha: Karolinum, 2008

Publikace představuje ucelený úvod do studia mediální komunikace a do analýzy textu. Kniha uvádí do problematiky komunikačních médií s důrazem na mezioborový kontext a na praktické používání jazyka a interpretování nejrůznějších strategií, s nimiž se setkáváme ve světě současné komunikace.

MAREŠ, Miroslav: Pravicový extremismus a radikalismus v ČR. 1. vyd. Brno: Barrister & Principal, 2003.

Kniha důkladně rozebírá závažnou společenskou a politickou problematiku pravicového extrémismu. Autor v publikaci nejprve vymezuje pojem pravicový extremismus a zasazuje jej do kontextu

soudobého politologického výzkumu. Následně charakterizuje vývoj české ultrapravice do roku 1989.

FAIRCLOUGH, Norman: Analyzing Discourse: Textual Analysis for Social Research. London: Routledge, 2003.

Publikace přináší aktuální pohled na analýzu diskurzu hned z několika hledisek: metodologie a aplikace diskurzní analýzy v oblasti lingvistiky, politologie, sociální psychologie a sociologie. Součástí knihy je také analýza týkající se rasové a antisemitské problematiky.

MATHESON, Donald: Media Discourses. Analysing Media Texts. Maidenhead: Open University Press, 2005.

Knihy shrnuje nejvýznamnější otázky týkající se diskurzní analýzy ve vztahu k mediální komunikaci. Autor shrnuje, jaká témata se objevují v mediálních textech, kdo v médiích promlouvá atd. Jednotlivé kapitoly se věnují konkrétním mediálním žánrům od zpravodajství, přes reklamní sdělení ažk weblogům. Publikace zároveň představuje možný okruh přístupů ke studiu a interpretaci mediálního diskurzu.

SCHULZ, Winfried: Analýza obsahu mediálních sdělení. 2.vyd. Praha: Karolinum, 2004.

Knihy poskytuje úvod do problematiky politické komunikace a obsahové analýzy masově mediovaných textů. Uvádí čtenáře do problematiky vztahu médií a veřejné sféry, ukazují způsoby kvantitativního rozboru masově mediovaných sdělení a vyhodnocování zpravodajství.

KOLEKTIV AUTORŮ: Media Technologies and Democracy in an Enlarged Europe, Tartu Univeristy Press, 2007.

Sborník textů, které vznikaly během intenzivního programu zaměřeného na oblast mediální komunikace, zahrnuje množství pohledů na oblast žurnalistiky a mediální komunikace. Vybrané kapitoly obsahují příspěvky týkající se metodologie kvalitativních výzkumů masové komunikace.

LIDLOF, B. Thomas, TAYLOR, C. Bryan: Qualitative Communication Research Methods. London: Sage, 2002.

Knihy nabízí návod jak krok za krokem provést kvalitativní výzkum mediovaných sdělení a jak výsledky výzkumu vyhodnotit. Čtenář se v knize například dozví, jak stanovit výzkumné otázky, jak kódovat data a jaké jsou etické mantinely výzkumného procesu.

GOLDBERG, David Theo, SOLOMONS, John: A Companion to Racial and Ethnic Studies (Blackwell Companions in Cultural Studies), London: WileyBlackwell Publishing, 2002.

Přední autoři se věnují otázce rasové a etnické problematiky. Významnou kapitolou pro cíl mé práce je kapitola 12 Teuna van Dijka na téma diskurz a rasismus. Podobně zaměřené jsou i následující dva příspěvky téhož autora, které pojednávají o rasismu a ideologii v souvztáznosti s kritickou analýzou diskurzu:

VAN DIJK, Teun A. Ideology. London : Sage, 1998.

VAN DIJK, Teun A. Discourse, racism and ideology. La Laguna : RCEI Ediciones, 1996.

GILROY, Paul: 'There Ain't no Black in the Union Jack' The Cultural Politics of Race and Nation. Chicago: The University of Chicago Press, 1991.

Autor se ve své knize komplexně věnuje rasové politice. Zkoumá vztahy mezi rasou, příslušností k třídě a národu, které se vyvinuly v posledních dvaceti letech. Věnuje se zejména problematice rasismu.

JORGENSEN , Marianne , PHILLIPS, Louise J. Discourse analysis as theory and method . London : SAGE Publications, 2002.

Kniha se zabývá oblastí diskurzí analýzy a jejich základními teoriemi.

CARPENTIER, Nico, DE CLEEN, Benjamin: Bringing discourse theory into Media Studies, Vrije Universiteit Brussel

Publikace shrnuje hlavní rozdíly mezi běžnou diskurzí (Discourse Theoretical Analysis - DTA) kritickou analýzou (Critical Discourse Analysis – CDA), které jsou demonstrovány na konkrétní případové studii, jež zkoumá vztah mezi diváky a televizním vysíláním.

Diplomové a disertační práce k tématu (seznam bakalářských, magisterských a doktorských prací, které byly k tématu obhájeny na UK, případně dalších oborově blízkých fakultách či vysokých školách za posledních pět let)

Datum / Podpis studenta

Chyba! Chybný odkaz na záložku.

.....

Obsah

ÚVOD	2
1. CO TO JE DISKURZ?	7
1.1 Diskurz ní analýza	10
2. TEORETICKÁ VÝCHODISKA DISKURZNÍ ANALÝZY	12
2.1 Strukturalismus a poststrukturalismus	13
2.2 Diskurz, archeologie a genealogie Michela Foucaulta	15
2.3 Althusserovo odmítnutí determinismu	18
3. MEDIÁLNÍ DISKURZ A IDEOLOGIE	20
3.1 Ideologie jako zprostředkovatelka společenských norem	22
3.2 Mediální diskurz a ideologie podle Teuna van Dijka	23
4. TEORIE DISKURZU ERNESTA LACLAUA A CHANTAL MOUFFOVÉ	28
4.1 Teorie diskurzu v mediálních studiích	31
4.2 Teorie diskurzu versus kritická analýza diskurzu	34
4.3 Diskurz v pojetí Laclaua a Mouffové	37
4.4 Základní myšlenky teorie diskurzu	40
5. METODOLOGIE	44
5.1 Nestandardizovaný hloubkový rozhovor	46
5.2 Otázky pro hloubkový rozhovor s autory blogu <i>cz.Altermedia.info</i>	47
6. MEZINÁRODNÍ INTERNETOVÝ PROJEKT ALTERMEDIA.INFO A JEHO ČESKÁ ODNOŽ CZ.ALTERMEDIA.INFO	50
6.1 <i>Altermedia.info</i>	52
6.2 <i>cz.altermedia.info</i>	55
6.2.1 <i>Blog cz.altermedia.info od roku 2003 do roku 2008</i>	55
6.2.2 <i>Blog cz.altermedia.info od roku 2008 dodnes</i>	60
7. KVALITATIVNÍ ANALÝZA DISKURZU BLOGU CZ.ALTERMEDIA.INFO - SOUČASNÁ REDAKCE	62
7.1 Uzlový bod „národ“	64
7.2 Antidemokratický diskurz	66
7.3 Antisocialistický diskurz	68
7.4 Antimultikulturalistický diskurz	69
7.5 Dočasné fixace plovoucího označujícího „rasa“	70
7.6 Dočasné fixace plovoucího označujícího „multikulturalismus“	73
7.7 Dočasné fixace plovoucího označujícího „demokracie“	73
7.8 Dočasné fixace plovoucího označujícího „přistěhovalectví“	75
7.9 Dočasné fixace plovoucího označujícího „sionismus“	76
8. KVALITATIVNÍ ANALÝZA DISKURZU BLOGU CZ.ALTERMEDIA.INFO - PŮVODNÍ REDAKCE	77
8.1 Uzlový bod „národ“	80
8.2 Antievropský diskurz	81
8.3 Antiliberální diskurz	83
8.4 Diskriminační diskurz	84
8.5 Dočasné fixace plovoucího označujícího „rasa“	86
8.6 Dočasné fixace plovoucího označujícího „multikulturalismus“	87
8.7 Dočasné fixace plovoucího označujícího „demokracie“	88
8.8 Dočasné fixace plovoucího označujícího „přistěhovalectví“	90
8.9 Dočasné fixace plovoucího označujícího „sionismus“	90
9. ZÁVĚR	92
SUMMARY	98
POUŽITÁ LITERATURA	99
SEZNAM PŘÍLOH	103
PŘÍLOHY	104-122

Úvod

Diskuze spojené s otázkami národní identity, rasy, s přistěhovalectvím anebo multikulturalismem zaujímají ve veřejných debatách stále významný podíl. Zejména problematika zvyšujícího se rasismu vstoupila v posledních desetiletích do politických debat napříč Evropou. Projevy rasové nesnášenlivosti ostatně čím dál častěji zaznamenáváme také v českém prostředí. Ještě před nedávnem byla extrémně pravicová Dělnická strana sociální spravedlnosti legitimním politickým hnutím s téměř šedesátitisícovou voličskou základnou¹, obrovská mediální pozornost byla věnována žhářskému útoku na romskou rodinu ve Vítkově, jež soud kvalifikoval jako rasově motivovaný pokus o vraždu, obdobným činem, jenž vyvolal vlnu emocí, byla vražda súdánského studenta Hassana Abdelradiho. Ačkoli mainstreamová média věnují projevům rasové intolerance a xenofobie obvykle dostatečný prostor, jejich činnost v drtivé většině případů vyústí v konstatování, že demonstrace ultrapravicových organizací v oblastech s vysokým podílem romského obyvatelstva proběhla bez větších incidentů a policisté měli akci pod kontrolou.

Přitom projevy nesnášenlivosti, v západní komunikační praxi označované termínem „hate speech“, se pomalu aklimatizují také v českém mediálním prostředí, v posledním desetiletí zejména na internetu. Jak zdůrazňuje Jan Křeček, míra angažovanosti tuzemských ultrapravicových skupin souvisí právě s tím, jak „... neregulovatelné prostředí nových médií a zejména internetu umožňuje nejrůznějším jednotlivcům a kolektivním politickým aktérům dopouštět se takřka neomezeně těch projevů, které bývají jako ‚hate speeches‘ označovány.“²

V České republice funguje hned několik neonacistických a neofašistických organizací³ a většina z nich své stoupence oslovuje prostřednictvím vlastních komunikačních kanálů. S koncem devadesátých let došlo v české ultrapravicí k odklonu od tištěných médií, které byly nahrazeny on-line verzemi původních tiskovin a weblogy. Krajně pravicové skupiny pro vzájemnou komunikaci v posledních letech hojně

¹ Podrobné výsledky voleb do Poslanecké sněmovny Parlamentu ČR 2010 lze zjistit na internetové adrese <http://www.volby.cz/pls/ps2010/ps2?xjazyk=CZ>.

² KŘEČEK, Jan . „Hate speech“ jako součást politické komunikace české společnosti. In *Sborník Národního muzea v Praze*. 2008, roč. 53, č. 1-4, s. 81.

³ Více v MAREŠ, Miroslav. *Pravicový extremismus a radikalismus v ČR*. 1. Vydání. Brno: Barrister & Principal, 2003. 655 s. ISBN 80-86598-45-4.

využívají také prostředí internetových sociálních sítí. Vzhledem ke skutečnosti, že ultrapravicový diskurz se odehrává zejména prostřednictvím mluveného slova a jeho záznam skrze jakékoli médium může být často za hranicí zákona, bývají nositelé ultrapravicové ideologie při mediaci svých názorů a postojů zpravidla velmi obezřetní. Také z těchto důvodů se řada krajně pravicových tiskovin začala s koncem devadesátých let přesouvat na internet. Anonymita nových médií (a s ní související možnost problematický obsah okamžitě odstranit) je v současné době pro představitele ultrapravice schůdnou cestou, jak za minimální náklady a v reálném čase informovat stoupence svých myšlenek.

Téma své diplomové práce jsem si zvolila zejména z toho důvodu, že problematiku krajně pravicové ideologie a její praktické projevy považuji za látku vysoce aktuální a v českém mediálním i akademickém prostředí marginalizovanou. Dalším argumentem pro provedení kvalitativní analýzy diskurzu neofašistického blogu cz.altermedia.info (dále jen Altermedia) je jeho mezinárodní přesah, který naznačuje, že Česká republika se činností svých ultrapravicových organizací řadí na roveň státům, ve kterých jsou krajně pravicová hnutí velmi aktivní a jejich populistická rétorika mívá vysokou podporu veřejnosti (např. Francie, Itálie či Belgie). Významným motivem vedoucím k rozhodnutí zabývat se výzkumem mediálního diskurzu Altermedií, byla možnost vést hloubkové rozhovory se členy redakčního týmu a tím získat možnost detailněji popsat nejen samotný blog, ale i jeho redakční praxi. Tento záměr byl však do značné míry znemožněn faktem, že od okamžiku přidělení tezí mé magisterské diplomové práce došlo k předání blogu Altermedia nové redakci, jejíž členové v České republice dlouhodobě nežijí, a komunikace s nimi prostřednictvím e-mailů byla velmi komplikovaná. Jelikož jsem se odpovědí na své otázky nakonec nedočkala, snažila jsem se částečně nahradit jejich absencí vedením hloubkového rozhovoru s jedním z nynějších přispěvatelů blogu. Jména respondentů nebudu ve své práci na jejich výslovné přání zmiňovat, proto je jejich identita v jednotlivých prepisech interview v přílohách 1 a 2 přiblížena pouze uvedením jejich redakční funkce a vymezením doby jejich aktivního působení v Altermediích.

Cílem mé práce je tedy nejen představit blog cz.altermedia.info, který je považován za krajně pravicové internetové médium s širokou čtenářskou základnou, ale zejména na základě předem určeného výzkumného vzorku analyzovat mediální diskurz tohoto blogu prostřednictvím postmarxistické teorie diskurzu Ernesta Laclaua a Chantal

Mouffové. Jelikož se s obměnou redakčního týmu naskytla možnost komparace dvou diskurzů, diskurzu spojeného se zakládající redakcí blogu a diskurzu, na němž se podílejí současní autoři a přispěvatelé Altermedií, rozhodla jsem se zaměřit právě na porovnání dvou odlišných diskurzních praxí. Pozornost budu věnovat zejména otázkám, jaké diskurzy jsou v analyzovaných textech artikulovány, jakými významy se diskurzy naplňují a které jsou naopak z diskurzů vyloučeny. Pokusím se rovněž určit uzlové body diskurzů, tj. centrální znaky, kolem nichž jsou ostatní znaky v textech organizovány a od kterých odvozují svůj význam. Další výzkumnou perspektivou bude hledání odpovědi na otázku, zda jsou uzlové body různých diskurzů definovány odlišně a zda tedy dochází k antagonistickým snahám o fixaci jejich významu. Zaměřím se také na hledání těch významů, které jsou v různých diskurzech považovány za samozřejmé a neotřesitelné. Diskurzní konstrukce identit a sociálních skupin bude rovněž součástí mého výzkumného projektu. Budou mě zajímat také dočasné fixace významů prostřednictvím takzvaných plovoucích označujících (konkrétně rasa, multikulturalismus, demokracie, přistěhovalectví a sionismus), které byly vybrány na základě předpokládaných stěžejních témat, k nimž se blog Altermedia vyjadřuje.

Považuji za důležité zároveň připomenout, že k tématu diskurzní analýzy chybí základní literatura v českém jazyce, proto může být překlad cizojazyčných termínů do češtiny problematický. Také já jsem se musela zejména při užití adjektiv rozhodnout, zda budu užívat častěji užívaný ekvivalent diskurzní nebo méně frekventovaný diskurzivní. První variantu upřednostňuje například Jiří Kraus ve své knize *Jazyk v proměnách komunikačních médií*⁴, přídavné jméno diskurzivní naopak zaznívá v překladu Barkerova Slovníku kulturních studií. Vzhledem k dlouhodobé orientaci profesora Krause k tématu diskurzu a diskurzní analýzy, jsem se rozhodla přiklonit se k jeho překladu.

Struktura práce je vedena snahou přiblížit čtenáři teoretická a metodologická východiska empirického výzkumu, proto jsem teoretickou část své diplomové práce věnovala tématu diskurzní analýzy s akcentem na postmarxistickou teorii diskurzu Ernesta Laclaua a Chantal Mouffové, který slouží jako hlavní teoretické a metodologické východisko praktické části práce.

V úvodní kapitole jsem se zaměřila na definování pojmu diskurz, jenž se stal

⁴ KRAUS, Jiří. *Jazyk v proměnách komunikačních médií*. 1. vydání. Praha : Karolinum, 2008. 172 s. ISBN 978-80-246-1578-3.

zejména v posledních desetiletích v oblasti sociálních věd nadužívaným termínem, čímž do velké míry ztratil své jednoznačné významové ohraničení. Protože se definice diskurzu různí podle toho, prizmatem jakého vědního oboru či paradigmatu je k němu přistupováno, považuji za důležité úvodní pasáže své práce věnovat právě bližšímu vymezení ústřední jednotky svého výzkumu. V navazující podkapitole přibližuji principy diskurzivní analýzy s důrazem na její interdisciplinaritu a různé možnosti jejího praktického pojetí.

Druhá kapitola je věnována hlavním teoretickým východiskům diskurzivní analýzy, mezi které kromě strukturalismu a poststrukturalismu, navazujících na práce Ferdinanda de Saussura, patří i dílo francouzského historika a filosofa Michela Foucaulta. Jedna z podkapitol tohoto oddílu patří také marxistickému teoretikovi Louisi Althusserovi, jenž svým odmítnutím marxistického determinismu významně ovlivnil řadu svých následovníků, včetně autorů teorie diskurzu Ernesta Laclaua a Chantal Mouffové.

Protože blog Altermédiá má ve svém záhlaví uvedené motto, že ideologická převaha je důležitější než parlamentní většina, zabývám se ve třetí kapitole propojením ideologie s mediální diskurzem a přináším stanoviska badatelů, kteří se touto mnohovrstevnatou problematikou zabývají. Jedním z významných autorů tohoto okruhu je nizozemský teoretik Teun van Dijk, jenž svou vědeckou kariéru zasvětil nejen výzkumu diskurzu prostřednictvím vlastního pojetí kritické analýzy, ale i projevům rasismu a xenofobie v mediovaných sděleních.

Čtvrtá kapitola si klade za cíl představit teorii diskurzu Ernesta Laclaua a Chantal Mouffové, včetně hlavních inspiračních zdrojů (Gramsciho koncept hegemonie) a základních teoretických východisek. Kromě vysvětlení stěžejních principů teorie diskurzu jako jsou artikulační praxe, uzlové body, plovoucí označující, diskurzivní pole nebo řetězce ekvivalence a řetězce diference, je v této kapitole pojednáno také o praktickém využití teorie diskurzu v oboru mediálních a komunikačních studií. Čtenář má možnost získat představu rovněž o tom, jaké jsou styčné body mezi teorií diskurzu a kritickou analýzou diskurzu Normana Fairclougha a kde se tyto dvě teorie naopak rozcházejí.

Metodologii své diplomové práce upřesňuji v kapitole číslo pět. Jelikož jsem bližší informace o blogu Altermedia získávala přímo od autorů a přispěvatelů prostřednictvím techniky nestrukturovaných hloubkových rozhovorů, představuji v této

částí práce metodiku sběru dat a jejich vyhodnocení tak, jak je výzkumníkům předkládají Miroslav Disman a Arthur Asa Berger. Zde upřesňuji také výběr vzorku pro samotnou diskurzní analýzu, který jsem stanovila na základě chronologického pořádku uveřejňování jednotlivých příspěvků. Jelikož ve výzkumné části diplomové práce sleduji rozdíly v diskurzu původní a současné redakce Altermedií, korpus pro analýzu představuje padesát příspěvků původního redakčního týmu a padesát příspěvků publikovaných nynějšími autory.

Empirickou část diplomové práce otevírá kapitola o blogu cz.Altermedia.info. Popisuje okolnosti jeho vzniku, skladbu původní redakce a důvody vedoucí k předání správy blogu novému týmu. Kapitola zároveň představuje formální stránku Altermedií, jejich strukturu a poukazuje na existenci zahraničních redakcí a spřízněných tuzemských internetových projektů.

Vlastní výzkum aplikuje jednotlivé elementy teorie diskurzu na vymezený vzorek. Nejprve jsem se snažila teorii diskurzu vztáhnout na blog Altermedia jako celek, posléze se věnuji analýze mediálního diskurzu původní a současné redakce zvlášť. Na základě takto nabytých poznatků vyvozují v poslední kapitole závěry o tom, jak se proměnil diskurz Altermedií od okamžiku, kdy blog začal vést nový okruh redaktorů. Své významné místo má v této kapitole rovněž popis dočasných fixací významů u vybraných plovoucích označujících, která jsou pro krajně pravicový diskurz, zejména pro diskurz Altermedií, důležitá.

Vzhledem k rozsáhlosti analyzovaného vzorku jsem se rozhodla jednotlivé články do příloh nezahrnout, povědomí o jednotlivých příspěvcích si může čtenář udělat z přehledné tabulky, která zkoumané texty sumarizuje. V přílohách jsou naproti tomu uvedeny přepisy nestrukturovaných hloubkových rozhovorů, které jsem s autory blogu Altermedia vedla.

Odklonění od původně plánovaných analytických úkonů, které jsem předjíkala v tezích diplomové práce, souvisí s průběhem vlastního zpracování tématu. Vyvstala například potřeba širšího vstupu do teoretické roviny, zároveň jsem považovala za nutné věnovat jednu kapitolu představení samotného blogu a jeho redakčních rutin. Po konzultacích se současným vedoucím práce, PhDr. Janem Jirků, jsem se nakonec rozhodla práci postavit výlučně na uvedení do tématu teorie diskurzu, analýze diskurzu a dvou hloubkových rozhovorech s lidmi blízkými jak současné, tak i zakládající redakci.

1. Co to je diskurz?

Termín diskurz se stal zejména na konci dvacátého století velmi módním, a v důsledku toho i poměrně vágním výrazem. Příčinou ztráty jeho významové jednoznačnosti byl na jedné straně fakt, že se pojem diskurz přestal užívat výhradně ve vztahu k lingvistice a filosofii, vstoupil do dalších oborů společenských věd a vědecká obec zabývající se fenoménem diskurzu se za posledních několik desetiletí značně rozrostla.⁵

V tradici sociálních věd lze na definici diskurzu pohlížet hned z několika možných hledisek. V obecné rovině je diskurz často vykládán jako výsledek komunikačního aktu. Pro hlubší pochopení tohoto termínu se však s takto nejasnou a obecnou definicí nelze smířit. Proto se řada filosofů, historiků a teoretiků pokusila pojem diskurz a jeho jednotlivosti nejen důkladně specifikovat, ale určit také funkci diskurzu a poukázat na stěžejní společenské a jazykové souvislosti, které se k jeho existenci váží. Například Mainguenu vymezuje diskurz jako „*aktivitu komunikujícího subjektu podmíněnou zadanými kontexty*“.⁶ V návaznosti na tuto definici lze diskurz vykládat třemi různými způsoby: jednak zkoumáním nadvětných vztahů a tematických posloupností v textech v duchu desausurovského *langue*.⁷ Druhou možností je na diskurz pohlížet jako na výpověď spjatou s desausurovským *parole*, tedy jako na akt komunikace vymezený situačním kontextem.⁸ A konečně poslední variantou je pohled na diskurz jako na jazykový systém, ve kterém se mísí rovina jazykové skladby a diskurz jako užití jazyka v určitém kontextu.⁹ Jak vysvětluje Jiří Kraus, v této rovině jde například o „... *kontext názorový (diskurz socialistický, surrealistický, postmoderní), funkční (diskurz žurnalistický, politický, administrativní, právní), profesionální a zájmový (diskurz učitelský, lékařský, sportovní zahrádkářský), či o kontext vyplývající*

⁵ KRAUS, Jiří. *Jazyk v proměnách komunikačních médií*. 1. vydání. Praha : Karolinum, 2008. s. 112.

⁶ KRAUS, Jiří. *Jazyk v proměnách komunikačních médií*. 1. vydání. Praha : Karolinum, 2008. s. 112.

⁷ Viz. stať *Discourse Analysis* amerického lingvisty Z.S.Harrise, případně práce pražských strukturalistů F. Daneše a K. Hausenblase či brněnských badatelů J. Firbase, F. Bauera, M. Grepla a P. Karlíka.

⁸ KRAUS, Jiří. *Jazyk v proměnách komunikačních médií*. 1. vydání. Praha : Karolinum, 2008. s. 112.

⁹ KRAUS, Jiří. *Jazyk v proměnách komunikačních médií*. 1. vydání. Praha : Karolinum, 2008. s. 112.

*z příslušnosti člověka k určité kategorii (diskurz generový, rasistický – protirasistický).*¹⁰

Významným teoretikem diskurzu se stal filosof a historik Michel Foucault, jehož definicí diskurzu se do velké míry inspirovala kulturní studia, vyšla z ní škola kritické analýzy diskurzu či postmarxistická teorie diskurzu Ernesta Laclaua a Chantal Mouffové. Michel Foucault diskurz definuje jako sjednocení jazyka a praxe, které „... vystihuje usměrněné formy hovoru o určitém subjektu, jejichž prostřednictvím objekty a praktiky získávají význam. Zmíněné tvorbě vědění prostřednictvím jazyka, jež dává význam materiálním objektům a sociálním praktikám, můžeme říkat také *diskursivní praktika*.“¹¹

Jednou z oblastí sociálních věd, v níž našly různé teoretické a metodologické přístupy ke zkoumání diskurzu široké uplatnění, se stala mediální a komunikační studia, v centru jejichž zájmu stanul zejména mediální diskurz, tedy diskurz tvořený konkrétními mediálními prostředky. Také vzhledem k multidisciplinární povaze oboru mediálních studií se pojem mediální diskurz vykládá slovy hned několika vědeckých přístupů. Například sociologicky orientované teorie pohlíží na diskurz především jako na způsob užívání jazyka v různých společenských podmínkách a souvislostech, lingvistika zkoumá diskurz prostřednictvím přirozeného jazyka a nakládání s ním. Oba tyto pohledy se začaly v posledních desetiletích prolínat a mediální diskurz proto dnes chápeme zejména v kontextu sociolingvistickém.¹²

Diskurz lze definovat také jako určitý způsob rozpravy o světě nebo jeho jednotlivostech, jenž prostřednictvím vlastního nazírání na společnost a sociální vztahy nabízí cestu k jeho pochopení. Takové pojetí diskurzu v sobě zahrnuje obecně přijímanou myšlenku, že struktura jazyka se odvíjí od rozličných vzorců promluv, jež lidé využívají v okamžiku zapojení se do různých sfér sociální existence.¹³ Bez diskurzu by neexistovala společenská realita a bez snahy diskurz rozkrýt a pochopit bychom nebyli schopni porozumět svému okolí, svým zkušenostem, ani sami sobě.¹⁴

¹⁰ KRAUS, Jiří. *Jazyk v proměnách komunikačních médií*. 1. vydání. Praha : Karolinum, 2008. s. 112.

¹¹ BARKER, Chris. *Slovník kulturních studií*. 1. vydání. Praha : Portál, 2006. s. 41.

¹² BELL, Allan ; GARRETT, Peter. *Approaches to media discourse*. 1st edition. Oxford : Blackwell Publishing, 1998.. s. 2.

¹³ JØRGENSEN, Marianne; PHILLIPS, Louise. *Discourse analysis as theory and method*. 1st edition. London : Sage Publications, 2002. s. 1.

¹⁴ PHILIPS, Nelson; HARDY, Cynthia. *Discourse analysis : Investigating Processes of Social Construction*. 1st edition. Thousand Oaks : Sage Publications, 2002. s. 2.

Luise Phillipsová ve svém článku *Doing Discourse Analysis: A brief introduction to the field*¹⁵ využívá k ilustraci toho, co to je diskurz, následující metaforu: „Někdy si diskurz představuji jako mýdlovou bublinu, která vznikne fouknutím do mýdlové vody a která se více či méně nahodile vznáší prostorem. Bublina existuje sama o sobě, ale zároveň v sobě odráží okolní světlo, barvy a pohyb. Pokud se pokusíte ji chytit, praskne a zmizí. Jediné, co po ní zůstane, je vzpomínka, vlhkost na prstech a pachutí mýdla v ústech. A já se ptám: „Zničila jsem diskurz, nebo jsem se stala jeho součástí v okamžiku, kdy se jeho podstata změnila?“¹⁶

Připodobnění k mýdlové bublině zahrnuje podle Phillipsové hned několik vlastností, které jsou pro pochopení pojmu diskurz klíčové: „V první řadě zachycuje nestálou, pomíjivou a kontextuálně podmíněnou podstatu diskurzu, která vychází z poststrukturalistického postoje k poznání, identitám a sociálním vztahům jako k nahodilostem, tedy jako ke společensky a historicky specifickým entitám, které se mění v čase a prostoru.“¹⁷

Propojenost, případně splynutí „mýdlových bublin“ ilustruje, jak diskurzy mezi sebou navzájem prolínají, což je v přímém kontrastu s desausurovským strukturalistickým pohledem na jazyk coby stabilní, neměnnou a úplnou strukturu. Diskurzni produkci významu proto lze chápat jako „koprodukcii“, ve které se mísí různé diskurzy tak, jak lidé jako uživatelé jazyka vytvářejí v rámci sociálních interakcí různé významy. Například zmiňovaný diskurz války proti teroru může být v médiích, v politických debatách nebo různými společenskými skupinami zpochybněn, například aplikací odlišného diskurzu s konkurenčním pohledem na významové pojetí slov terorismus a teror. Stejně snadno může být zpochybněn význam slovního spojení „obránci demokracie“ nebo legitimita materiálních výdajů na „válku proti teroru“. „Klíčovým problémem je v empirické analýze vztah mezi dominancí a podřízeností

¹⁵ PHILLIPS, Louise. Doing discourse analysis: A brief introduction to the field. In *Media technologies and democracy in an enlarged Europe: The Intellectual work of the 2007 European Media*. 1st edition. Tartu : Tartu University Press, 2007. s. 285-294. Dostupné z WWW: <http://www.researchingcommunication.eu/reco_book3.pdf>. ISBN 978-9949-11-745-1.

¹⁶ PHILLIPS, Louise. *Doing discourse analysis: A brief introduction to the field*. In *Media technologies and democracy in an enlarged Europe: The Intellectual work of the 2007 European Media*. 1st edition. Tartu : Tartu University Press, 2007. s.287.

¹⁷ PHILLIPS, Louise. *Doing discourse analysis: A brief introduction to the field*. In *Media technologies and democracy in an enlarged Europe: The Intellectual work of the 2007 European Media*. 1st edition. Tartu : Tartu University Press, 2007. s. 287.

jednotlivých diskurzů, stejně tak jako otázka, zda se jednomu diskurzu podařilo získat na úkor těch druhých významovou hegemonii,“ shrnuje Phillipsová.¹⁸

1.1 Diskurzní analýza

Rozdílné definice diskurzu, podmínek jeho vzniku a účinků vnějších elementů na jeho formování a vývoj se promítají také do odlišných přístupů k analýze diskurzu. Všechny analyticko-teoretické koncepce se však shodují na tom, že diskurz je aktivním tvůrcem reprezentace našeho světa. Realita se v diskurzu neodráží, protože diskurz realitu přímo definuje (nebo k jejímu vzniku alespoň přispívá) tím, že připisuje okolnímu světu určitý význam. Diskurzy tudíž hrají při vytváření reality ustavující roli, určují subjekty a objekty společenských interakcí. Louise Phillipsová tuto myšlenku vysvětluje na příkladu válečného diskurzu proti teroru, jenž konstituuje subjekty, jakými jsou například obránci demokracie, teroristé, ilegální bojovníci a objekty jako teror, bezpečnostní hrozby a terorismus.¹⁹

Analýza diskurzu se zabývá rozborem jazykových i mimojazykových sdělení, jejich situační vázaností a dalšími společenskými fenomény, které se na konstruování a vývoji diskurzu podílejí. Diskurzní analýzu nelze jednoznačně vymezit, protože se nejedná o jednotný vědecký přístup, nýbrž o sled různých interdisciplinárních přístupů zkoumajících jednotlivé domény společenských vztahů. Proto se ve společenských vědách prakticky nesetkáme s konsenzem, jaké analytické nástroje a v jakém konkrétním okamžiku ke zkoumání diskurzu použít.²⁰

Někteří autoři zdůrazňují, že diskurzní analýza není pouze analytickým přístupem, ale zároveň i metodologickým aparátem, jenž zahrnuje silný konstruktivistický pohled na společnost a její jednotlivé složky. Diskurzní analýza není jen návodem, jak využít určitých nástrojů, jež badatele dovedou k provedení kvalitativní analýzy textů či promluv, ale nabízí rovněž i množství předpokladů týkajících se jazyka a jeho vlivu na utváření společenských formací. Diskurzní analýza tedy odhaluje tvůrčí

¹⁸ PHILLIPS, Louise. *Doing discourse analysis: A brief introduction to the field*. In *Media technologies and democracy in an enlarged Europe: The Intellectual work of the 2007 European Media*. 1st edition. Tartu : Tartu University Press, 2007. s. 287.

¹⁹ PHILLIPS, Louise. *Doing discourse analysis: A brief introduction to the field*. In *Media technologies and democracy in an enlarged Europe: The Intellectual work of the 2007 European Media*. 1st edition. Tartu : Tartu University Press, 2007. s. 286.

²⁰ JØRGENSEN, Marianne; PHILLIPS, Louise. *Discourse analysis as theory and method*. 1st edition. London : Sage Publications, 2002. s. 1.

sílu jazykových prostředků při utváření sociální reality a předpokládá, že svět není možné poznat jinak než prostřednictvím diskurzu. Teorie a metodologie diskurzivní analýzy navazuje na konstruktivistické vidění světa, když se snaží odhalit vztahy mezi texty, diskurzem a kontextem.²¹

Díky nástrojům diskurzivní analýzy lze detailně popsat a pochopit společenské sdílení významů a převažující reprezentace sociálního světa, diskurzivní analýza má schopnost poukázat na to, jaké interakce ve společnosti vznikají v důsledku nastolované mediální produkce. Analýza diskurzu rovněž naznačuje, jak se v různých mediálních textech utvářejí různé významy a jak se na jejich vzniku podílí odlišné vidění světa a uvažování o něm.²²

Teoretická východiska a jednotlivá pojetí diskurzivní analýzy detailněji přiblíží následující kapitola, která rovněž tvoří teoretickou základnu pro navazující empirickou část diplomové práce.

²¹ PHILIPS, Nelson; HARDY, Cynthia. *Discourse analysis : Investigating Processes of Social Construction*. 1st edition. Thousand Oaks : Sage Publications, 2002. s. 5-6.

²² MATHESON, Donald. *Media Discourses: Analysing Media Text*. 1st edition. Maidenhead: Open University Press, 2005. s. 1.

2. Teoretická východiska diskurzní analýzy

Všechny teoretické přístupy k analýze diskurzu vycházejí ze základního strukturalistického a poststrukturalistického předpokladu, že člověk poznává okolní svět prostřednictvím jazyka. Hmotné objekty sice existují, ale jejich význam se konstruuje až skrze diskurz, do jehož obsahového rámce jsou tyto předměty začleněny.²³

Marianne Jørgesenová a Louise Phillipsová toto stanovisko vysvětlují na příkladu povodně, ke které došlo v důsledku vylití řeky z jejích břehů. To, že se voda z řeky rozlila do okolí, se odehrálo nezávisle na lidských představách a slovech. Každý, kdo bude v danou chvíli na nesprávném místě, utone bez ohledu na to, co si myslí nebo co říká. Vzestup vodní hladiny v řece je materiální fakt. Ovšem v okamžiku, kdy lidé začnou popisovat, co se stalo, stane se událost součástí diskurzu. Většina lidí bude povodeň nazývat přírodním jevem, nicméně nikdo z těch, kteří budou situaci líčit, se ve svém popisu neshodne. Někdo bude vycházet z meteorologického diskurzu a poukazovat na vznik povodně v důsledku nezvykle vysokého množství dešťových srážek, jiní budou hledat příčinné souvislosti například se skleníkovým efektem. Najdou se jistě i tací, kteří budou živelní katastrofu dávat za vinu vládě, protože nebyla schopna dosud vybudovat účelná protipovodňová opatření. V neposlední řadě budou lidé povodeň vysvětlovat jako výraz božího hněvu nad hříšným pozemským životem, jiní ji budou spojovat s nevyhnutelným koncem světa. Každý z výše naznačených diskurzů bude usilovat o odlišné řešení nastalé situace – jedna skupina bude naléhat na vládu, aby začala s bezodkladnou výstavbou protipovodňových hrází, jiní budou apelovat na radikální změnu přístupu k životnímu prostředí nebo se začnou připravovat na armagedon. Z uvedeného příkladu je zřejmé, že připisování významu v milieu konkrétního diskurzu vytváří a mění svět kolem nás.²⁴

Problematice diskurzu a s ním souvisejících jazykových i mimojazykových prostředků bylo věnováno mnoho teoretických prací a studií, stejně tak jako množství výzkumů, jejichž autoři dokázali využít diskurzní analýzu v praktických projektech.

²³ CARPENTIER, Nico; DE CLEEN, Benjamin. Bringing discourse theory into Media Studies : The applicability of Discourse Theoretical Analysis (DTA) for the Study of media practises and discourses. In *Journal of Language and Politics*. 2007, 6:2, s. 265.

²⁴ JØRGENSEN, Marianne; PHILLIPS, Louise. *Discourse analysis as theory and method*. 1st edition. London : Sage Publications, 2002. s. 9.

2.1 Strukturalismus a poststrukturalismus

Na strukturalismus je potřeba nahlížet jako na analytickou metodu, jejímž hlavním předmětem zkoumání je kultura a společnost coby struktura existující nezávisle na člověku. V tomto ohledu je strukturalismus antihumanistickým přístupem, neboť se zaměřuje na zkoumání těch jevů, které mají smysl „... pouze ve vztahu k jiným jevům v rámci systematické struktury, jejímž zdrojem není žádný konkrétní jedinec.“²⁵ Mezi prvního příznivce strukturalistického nazírání na společnost a kulturu je považován sociolog Émile Durkheim, který odmítl názor, že vědění vzniká na základě zkušenosti a namísto toho tvrdil, že ve společnosti se utvářejí takzvaná sociální fakta, jež jsou na lidském elementu zcela nezávislá.²⁶

Strukturalistická lingvistika, jejíž základ položil na začátku 20. století švýcarský jazykovědec Ferdinand de Saussure, vychází z předpokladu, že jazyk jakožto systém není ovlivněn realitou, o které referuje. Znak se podle Saussura skládá ze dvou složek – z formy (signifiant), kterou nazývá jako označující, a z obsahu (signifié) neboli označovaného. Mezi těmito dvěma částmi znaku existuje arbitrární (konvencí daný) vztah. Význam, který znakům přisuzujeme, je tedy výsledkem společenské konvence, kdy k jistým významům přiřazujeme určité zvuky a symboly. Zvuk nebo symbol, kterým například označujeme slovo „pes“, nemá žádnou přirozenou souvislost s reálným vzhledem čtyřnohého zvířete, které štěká. Saussure rovněž upozorňuje, že význam individuálního znaku je ovlivněn jeho vztahem ke znakům ostatním: „Navrhujeme zachovat slovo znak pro označení celku, a nahradit pojem a akustický obraz termíny označované a označující; ty mají tu výhodu, že označují protiklad, který je jinak odlišuje od sebe a jednak od celku, jehož jsou součástmi. Pokud jde o znak, spokojujeme se jím proto, že nevíme, čím ho nahradit, ježto obvyklý jazyk jiný termín nenabízí.“²⁷ Jinými slovy, znak získává svůj specifický význam tím, že se od jiných znaků odlišuje. Slovo „pes“ je jiné než slova „myš“ nebo „kočka“, a stává se tím pádem součástí struktury slov, od kterých se liší a která nenesou shodný význam. Takováto struktura je podle Saussura rovněž tvořena společensky a v průběhu času se proměňuje. Z toho vyplývá závěr stanovený Saussurovými následovníky a poststrukturalisty, že vztah mezi jazykem a realitou je rovněž arbitrární.

²⁵ BARKER, Chris. *Slovník kulturních studií*. 1. vydání. Praha : Portál, 2006. s. 182.

²⁶ BARKER, Chris. *Slovník kulturních studií*. 1. vydání. Praha : Portál, 2006. s. 182.

²⁷ DE SAUSSURE, Ferdinand. *Kurz obecné lingvistiky*. 2. vydání. Praha : Academia, 1996. s. 97.

Sausurre ve své teorii rozlišuje dvě základní úrovně jazyka – langue a parole. Langue představuje neměnnou a pevně danou strukturu jazyka neboli síť znaků, které určují význam jeden druhému. Parole je výrazem specifického užití jazyka, kdy mluvčí nebo pisatel sám rozhoduje, jaký význam znaky v jeho promluvě nebo textu nabudou. Parole musí nicméně vždy vycházet z langue, jelikož je to právě jazyková struktura, která umožňuje vyslovit určité stanovisko. Protože lidé s parole nakládají libovolně a často nesprávně, určuje Saussure jako hlavní doménu vědeckého lingvistického výzkumu pouze langue.²⁸

Poststrukturalisté ze strukturalismu přirozeně vycházejí, ale výrazně ho modifikují. Přebírají například myšlenku, že znak odvozuje svůj význam na základě vnitřních vztahů ve znakovém systému, striktně naopak odmítají předpoklad, že jazyk je stabilní a neměnná struktura, čímž zpochybňují původní dělení jazyka na langue a parole. Další odchýlení poststrukturalistického přístupu od strukturalismu je možné vysledovat v názoru, že znaky jsou ve vzájemných vztazích „uzamčeny“, že každý znak má v jazykové struktuře jasně vymezené místo a jeho význam je pevně daný.

Poststrukturalisté tvrdí, že znaky sice získávají význam na základě vlastní difference od znaků jiných, ale že jejich význam je vždy ovlivňován kontextem, do kterého jsou zasazeny. Slovo „práce“ totiž může znamenat opozitum k „volnu“, zatímco v jiných kontextech může být vnímáno jako protipól ke slovu „pasivita“. Ptáme-li se, co způsobuje významový posun znaků, odpověď nalezneme v další kritické připomínce vůči klasickému strukturalismu. Poststrukturalistické teorie totiž shodně tvrdí, že konkrétní užití jazyka má konstitutivní charakter, a proto vytváří, reprodukuje a mění jazykovou strukturu. Ve specifických řečových aktech a písemných projevech lidé musejí vycházet z jazykové struktury, jinak by jejich promluva nedávala smysl. Na druhou stranu mohou autoři sdělení jazykovou strukturu pojmout alternativně a navrhnout nové možnosti, jak znaky významově ukotvit.²⁹

²⁸ JØRGENSEN, Marianne; PHILLIPS, Louise. *Discourse analysis as theory and method*. 1st edition. London : Sage Publications, 2002. s. 9-12.

²⁹ JØRGENSEN, Marianne; PHILLIPS, Louise. *Discourse analysis as theory and method*. 1st edition. London : Sage Publications, 2002. s. 9-12.

2.2 Diskurz, archeologie a genealogie Michela Foucaulta

Francouzský filosof Michel Foucault sehrál v rozvoji diskurzvní analýzy ústřední úlohu, a to jak v teoretické, tak i v empirické rovině. Foucault prosazuje myšlenku, že tvorba významu se v jazyce uskutečňuje a vyvíjí v reakci na konkrétní historické a materiální podmínky. Zkoumá proto jednotlivé historické etapy, aby stanovil okolnosti vzniku určitého vyjadřování se o věcech, ptá se tedy na zrod konkrétního diskurzu a s ním souvisejícího „režimu pravdy“.³⁰

Foucault říká, že podobu diskurzu neovlivňuje pouze společenské a kulturní prostředí, ale také autor výroku a místo a čas, ve kterém je výrok pronášen.³¹ Foucault ve své studii o řádu diskurzu uvádí, že snaha diskurz kontrolovat, vybírat a organizovat je vlastní každému společenskému zřízení. „... *diskurs není pouze tím, pro co a čím se bojuje, je mocí, které se snažíme zmocnit.*“³²

Michel Foucault nastínil pozdějším badatelům také způsob, jak v diskurzvní analýze chápat a vykládat pojem subjektu. Subjekt je podle něj přímým konstruktem diskurzu a z této pozice je tedy decentralizovaný.³³ Toto Foucaultovo stanovisko bylo inspirováno strukturalistou a marxistou Althusserem, jenž subjekt chápe jako entitu úzce propojenou s ideologií. Ideologie je podle Althussera myšlenkovým systémem, jenž prostřednictvím specifického nazírání na svět (reprezentací světa) maskuje skutečnou podstatu mezilidských vztahů. Činí tak vytvářením imaginárních vazeb nejen mezi lidmi navzájem, ale i mezi lidmi a společenskými formacemi. Althusser tvrdí, že všechny oblasti společenského života jsou pod přímou kontrolou ideologie, jejímž projevem jsou na jedné straně represivní složky státu (například státní orgány typu policie nebo armády) a na straně druhé pak ideologický státní aparát ztělesněný zejména masovými médii.³⁴

³⁰ Za pravdivý diskurz považuje Foucault například diskurz řeckých básníků žijících v 6. stol. n. l.. Jejich diskurz podle něj vzbuzoval úctu a bylo nutné se mu podřídít, protože byl pronášen tím, kdo k tomu měl autorské právo. Vůle po pravdě se podle Foucaulta začala znovu projevovat až v 19. století. Určení autora diskurzu bylo znamením pravdy.

³¹ BARKER, Chris. *Slovník kulturních studií*. 1. vydání. Praha : Portál, 2006. s. 41-42.

³² FOUCAULT, Michel . *Diskurs, autor, genealogie*. 1. vydání. Praha: Nakladatelství Svoboda, 1994. s. 9.

³³ JØRGENSEN, Marianne; PHILLIPS, Louise. *Discourse analysis as theory and method*. 1st edition. London : Sage Publications, 2002. s. 16.

³⁴ JØRGENSEN, Marianne; PHILLIPS, Louise. *Discourse analysis as theory and method*. 1st edition. London : Sage Publications, 2002. s. 16.

Louis Althusser rovněž přichází s pojmem interpelace (interpellation), jímž označuje proces, prostřednictvím kterého jazyk předurčuje společenskou pozici nebo roli jednotlivce, čímž jej staví do role ideologického subjektu. Příkladem interpelace může být veřejně přístupný materiál hovořící o zdraví člověka žijícího v postmoderní době. Tento druh informace předem předpokládá, že příjemce sdělení nese osobní zodpovědnost za péči o své zdraví tím, že se rozhodne pro určitý způsob životního stylu.³⁵

Foucaultovo dílo je tradičně rozdělováno na ranou archeologickou fázi a na pozdější genealogické období. V archeologické etapě svého bádání se Foucault zaměřil na pozorování a popis zákonitostí, jež determinují, která sdělení jsou v jednotlivých dějinných obdobích považována za smysluplná a pravdivá. Pravda je podle Foucaulta diskurzivním konstruktem a různé režimy vědění určují, co je a co není považováno za pravdu. Říká, že v principu existuje nekonečně mnoho možností, jak formulovat sdělení, zároveň však dodává, že sdělení stvořená ve specifické oblasti jsou si více podobná a opakují se. Nespočetně mnoho sdělení nemůže být vysloveno jenom proto, že by nebyla považována za smysluplná. Historicky určená pravidla diskurzu proto zřetelně vymezují, co je a co není možné říkat.³⁶

Podle Jiřího Krause jde Foucaultovi o „... zjišťování pravidel a zvyklostí, které v určitém čase regulují vznik textů různých myšlenkových oblastí a žánrů (vědecké, politické, náboženské, umělecké, masmediální, právní). Na rozdíl od stoupenců teorií idejí, kteří zdroj takové regulace spatřují v idejích samých, Foucault ho nalézá v diskurzivních formacích, tedy v tom, co se v určitém časovém období jako idea formuje nebo neformuluje, jaká východiska argumentace jsou pravděpodobná nebo nepravděpodobná, přijatelná nebo nepřijatelná, v jakém znalostním a zkušenostním režimu komunikace probíhá. Foucaultova archeologie vědění, jakkoli se opírá o bohatý materiál nejrůznějších diskurzů, se víc než těmito diskurzy samými zabývá dějinnými a kulturními rámci, které je produkují.“³⁷

Většina současných teoretických přístupů si vypůjčuje Foucaultovu koncepci diskurzu jako relativně závazný soubor pravidel, která definují, co lze považovat za smysluplné. Oproti tomu nesouhlasí s jeho tendencí přivlastňovat každé historické éře

³⁵ JØRGENSEN, Marianne; PHILLIPS, Louise. *Discourse analysis as theory and method*. 1st edition. London : Sage Publications, 2002. s. 16.

³⁶ FOUCAULT, Michel. *Archeologie vědění*. 1. vydání. Praha : Herrmann a synové, 2002. s. 35-117.

³⁷ KRAUS, Jiří. *Jazyk v proměnách komunikačních médií*. 1. vydání. Praha : Karolinum, 2008. s. 115.

pouze jeden režim vědění; spíše se přiklání k mnohem konfliktnějšímu dějinnému obrazu, v němž různé diskurzy spolu buďto koexistují, nebo se snaží získat oprávnění určovat, co je a co není pravdivé.³⁸

Ve svém genealogickém období Foucault rozvinul teorii moci a znalosti. Podle Foucaulta není třeba zkoumat, o čem dané texty referují, stěžejní je studium jejich diskurzivního ukotvení, jež je součástí sítě vztahů mezi mocí a ideologií.³⁹

Moc je podle jeho mínění rozptýlena mezi různé společenské diskurzy, nenáleží tedy konkrétnímu jedinci, státu nebo konkrétním zájmovým skupinám. Moc by zároveň neměla být vnímána jako despotická síla, ale naopak jako tvůrčí hybatel, protože vytváří nejen diskurzy, ale také formuje znalosti a utváří společenství a jeho instituce.⁴⁰ Například kvůli zločinu byly postupně zavedeny potřebné instituce (např. soudy, věznice), vzniklo označení konkrétních osob (např. zločinec) a jednání (např. resocializace). Východiskem Foucaultovy genealogické analýzy je tzv. dispozitiv, jenž představuje institucionální prostředky vedoucí k zajištění určitého cíle (soudy, zákony, věznice, manifesty atd.)⁴¹ Moc je podle Foucaulta pevně spjata se znalostí. Například jen těžko si dnes představíme moderní věznici bez kriminalistiky. Moc je zodpovědná jak za vznik našeho společenského světa, tak i za konkrétní způsoby, jimiž se svět ustavuje a prostřednictvím kterých o něm můžeme hovořit. Na druhou stranu moc nepřipouští alternativu a je tedy jak produktivní, tak i omezující silou.

Foucaultova pojetí moci se drží Ernesto Laclau a Chantal Mouffová ve své teorii diskurzu. Tím, že Foucault propojuje znalost a moc, je zřejmé, že moc je velmi úzce spojena s diskurzem. Jsou to právě jednotlivé diskurzy, které přispívají k vymezení subjektu (já, případně my) a objektu, o kterém můžeme cosi vědět. Na základě toho se výzkumníci, kteří přistoupili ke zkoumání reality prostřednictvím diskurzivní analýzy, mají možnost ptát, jak je společenský svět, včetně jeho jednotlivých osob a předmětů jejich zájmu, v diskurzu utvářen.⁴²

³⁸ JØRGENSEN, Marianne; PHILLIPS, Louise. *Discourse analysis as theory and method*. 1st edition. London : Sage Publications, 2002. s. 16.

³⁹ MATHESON, Donald. *Media Discourses: Analysing Media Text*. 1st edition. Maidenhead: Open University Press, 2005. s. 9.

⁴⁰ FOUCAULT, Michel. *Archeologie vědění*. 1. vydání. Praha : Herrmann a synové, 2002. s. 35-117.

⁴¹ KRAUS, Jiří. *Jazyk v proměnách komunikačních médií*. 1. vydání. Praha : Karolinum, 2008. s. 116.

⁴² JØRGENSEN, Marianne; PHILLIPS, Louise. *Discourse analysis as theory and method*. 1st edition. London : Sage Publications, 2002. s. 12-14.

2.3 Althusserovo odmítnutí determinismu

Z marxismu těžící teorie Francouze Louise Althussera měla zejména v 60. a 70. letech 20. století obrovský vliv na kulturní studia. V kulturních studiích tehdy převažoval názor, že jediná ideologie (konkrétně kapitalismus) může vykazovat takovou moc, že potlačí působení ideologie odlišné.⁴³

Althusserův neomarxistický přístup spatřuje v ideologii prostředníka k poznání skutečných ekonomických vztahů a odmítá tak jednosměrné příčinné působení soustavy výrobních vztahů na ideologickou společenskou nadstavbu. Ideologii však Althusser přiznává jistou formu autonomie, čímž deklaruje pouze omezenou možnost ekonomiky ideologie určovat a řídit. Na přeměnách a reprodukci ekonomických vztahů však ideologické systémy výrazně participují.⁴⁴ Jiří Kraus shrnuje vztahy, které Althusser ideologiím a odpovídajícím ekonomickým vztahům přikládá, do následujících třech možností: „*Za prvé, ideologie se materializují v soustavě společenských institucí a v jejich praktických činnostech. Za druhé, vystupují jako součást individuálního vědomí lidí a zároveň lidi chápou jako společenské subjekty (příslušníky určité třídy, rasy apod.). A konečně za třetí, společenské instituce – rodiny, právní systémy, média, vzdělávací systémy, systémy medicínské péče – samy aktivně utvářejí.*“⁴⁵

Už od konce 70. let však byla platnost tohoto postoje zpochybňována zejména okruhem vědců sdružených kolem Stuarta Halla v birminghamském Centru pro současná kulturní studia (Centre for Contemporary Cultural Studies). Hall označuje „vědecký projekt ustavování významu“ za neudržitelný, neboť význam a reprezentace světa, kterou nám zprostředkovává, je neodvratně spojen s lidskou schopností interpretace.⁴⁶ Sdělení, která nám sdělovací prostředky zprostředkovávají, jsou podle Halla již dopředu obdařena určitým návodem, jak informacím rozumět, čili jak je interpretovat. Hallova teorie kódování a dekódování ale příjemcům sdělení přiznává schopnost jeho interpretace (dekódování), a to prostřednictvím jiných kódů, než jaké byly do sdělované informace vloženy. Způsob dekódování je nicméně ovlivněn

⁴³ JØRGENSEN, Marianne; PHILLIPS, Louise. *Discourse analysis as theory and method*. 1st edition. London : Sage Publications, 2002. s. 17.

⁴⁴ JØRGENSEN, Marianne; PHILLIPS, Louise. *Discourse analysis as theory and method*. 1st edition. London : Sage Publications, 2002. s. 17.

⁴⁵ KRAUS, Jiří. *Jazyk v proměnách komunikačních médií*. 1. vydání. Praha : Karolinum, 2008. s. 121.

⁴⁶ HALL, Stuart. *Representation : Cultural Representation and Signifying Practises*. 8th edition. London : Open University Press, 2003. s. 42.

sociokulturními, politickými i osobními předpoklady jedince.⁴⁷ Tento model je inspirován Gramscioho teorií hegemonie, jež přiznává schopnost vytvářet a interpretovat význam všem společenským skupinám. Jak podotýká Jørgensenová s Philipsovou, „... v současné době panuje v kulturních a komunikačních studiích, stejně tak jako v samotné oblasti analýzy diskurzu, konsenzus, že Althusserova teorie ‚dominantní ideologie‘ podcenila schopnost lidí ideologii odolat.“⁴⁸ Stejně tak většina teoretických přístupů k analýze diskurzu odmítá myšlenku, že společnost je ovládána jedinou, výrazně převažující ideologií, a jedince coby subjekt naopak vysvětlují jako entitu plně diskurzivní.⁴⁹

Významným Althusserovým příspěvkem ke studiu masových médií je jeho koncept interpelace. Ideologie totiž jedince neustále oslovují, interpelují, aby přijal určitou sociální roli nebo zaujal nabízenou sociální pozici. Pokud na interpelaci člověk slyší, opouští svou anonymitu a stává se příjemcem konkrétní identity.⁵⁰ Jiří Kraus o interpelaci ve vztahu k médiím říká: „*Ta [médiá] totiž také svými výzvami - interpelacemi oslovují až dosud neznámé a rozptýlené publikum a vnucují mu příslušnost k určité subkultuře – k mládeži, ke konzervativcům, k ženám, ke gayům, k nositelům černé pleti, k liberálům apod. Interpelovat někoho znamená vyzvat ho k tomu, aby přijal určitou identitu, aby se s určitou identitou ztotožnil.*“⁵¹

⁴⁷ JIRÁK, Jan; KÖPPOVÁ, Barbara. *Masová média*. 1. vydání. Praha : Portál, 2009. s. 239-240.

⁴⁸ JØRGENSEN, Marianne; PHILLIPS, Louise. *Discourse analysis as theory and method*. 1st edition. London : Sage Publications, 2002. s. 16.

⁴⁹ JØRGENSEN, Marianne; PHILLIPS, Louise. *Discourse analysis as theory and method*. 1st edition. London : Sage Publications, 2002. s. 17.

⁵⁰ JØRGENSEN, Marianne; PHILLIPS, Louise. *Discourse analysis as theory and method*. 1st edition. London : Sage Publications, 2002. s. 17.

⁵¹ KRAUS, Jiří. *Jazyk v proměnách komunikačních médií*. 1. vydání. Praha : Karolinum, 2008. s. 121.

3. Mediální diskurz a ideologie

Badatelé zabývající se výzkumem diskurzu ve svých pracích často řeší vazbu diskurzu na moc a ideologii.⁵² Na souvztažnost mediálního diskurzu, názorovou žurnalistiku a ideologii lze nahlížet hned několika teoretickými přístupy. Ideologie je jeden z nejobtížnějších pojmů sociálních věd, o čemž svědčí také velké množství odborných publikací, které byly na toto téma napsány.

Mediální studia nejčastěji vysvětlují pojem ideologie jako myšlenkový systém, pomocí kterého definujeme, chápeme a hodnotíme okolní svět. Ideologie má blízko ke světonázoru nebo hodnotám, ale oproti nim má mnohem širší záběr. Nepoukazuje totiž jen na ideový vztah mezi člověkem a prostorem, v němž žije, ale může se stejně tak vymezovat k samotné definici světa.

Zabýváme-li se ideologickou analýzou konkrétních mediálních textů, je třeba hledat rozdíly a styčné body mezi obrazovou a textovou složkou mediální produkce a zároveň odhalovat, jak autoři nazírají rozličná společenská a kulturní témata. Vědci zabývající se studiem médií velmi často usilují o stanovení rozdílů mezi realitou a zkoumanými mediálními obsahy. Analytici zajímají nejen zobrazení konkrétních sociálních skupin v médiích, ale také jejich aktuální mediální obraz a jeho vývoj v měnících se společenských, ekonomických a kulturních podmínkách. Způsob, jakým média informují například o národnostních menšinách, homosexuálech nebo ženách, se velmi výrazně podílí na formování postojů veřejnosti. Média nám říkají, jakým způsobem máme o těchto lidech uvažovat a jakou společenskou roli jim můžeme, nebo naopak nesmíme přisoudit. Proto se není třeba ptát, zda média poskytují realistický obraz společnosti a jejích jednotlivých členů – analytici zabývající se zkoumáním ideologie vědí, že samotné slovo realita a realistický jsou také součástí ideologického pojmosloví. Namísto vyvozování závěrů o tom, do jaké míry média referují bez zkreslení a maximálně věrně, se ideologická analýza táže, co takové sdělení vypovídá o stavu naší společnosti a o nás samotných.⁵³

⁵² JØRGENSEN, Marianne; PHILLIPS, Louise. *Discourse analysis as theory and method*. 1st edition. London : Sage Publications, 2002. s. 3.

⁵³ CROTEAU, David; HOYNES, William. *Media/Society : industries, images and audiences*. 3rd edition. Thousand Oaks : Pine Forge Press, 2003. s. 160.

Dosavadní výzkum zaměřený na media a ideologii se nese v duchu dvou principiálně odlišných teorií – jedna skupina badatelů hájí přesvědčení, že média reprodukují (a tím podporují) světónázor těch, kteří jsou u moci, tedy dominantní ideologii, jiní vědci naopak tvrdí, že masová média jsou plná rozporů, když dokážou ideologii vládnoucích společenských skupin stranit a zároveň ji podrývat.

Například John B. Thompson trvá na tom, že ideologie by měla být nutně dávána do souvislosti s mocí, respektive se symbolickou mocí, která využívá ideje „... k zakrývání, obhajobě nebo ospravedlňování zájmů dominantních skupin v daném společenském řádu.“⁵⁴

Podle Crocteaua a Hoynese si ideologie, reprezentující rozdílné zájmy, musí v rámci mediální produkce své místo vybojovat. Populární a vlivem médií všeobecně uznávané postoje mají oproti marginálním názorům jistou výhodu. Pro politiky, firmy, občanské aktivisty a náboženské skupiny, které prosazují myšlenky vymykající se převládajícímu ideologickému přesvědčení veřejnosti, jsou právě média hlavním bitevním polem.⁵⁵

Média hrají v tomto boji centrální úlohu, neboť prostřednictvím vlastní produkce, reklamu nevyjímaje, nastolují základní podobu veřejného diskurzu, prostřednictvím kterého je vedena kulturní válka. Boje o pozornost médií často bývají velmi bouřlivé – některé hlasy volají po přímé cenzuře, jiní obhajují svobodu slova a někteří lidé hledí na tuto kulturní bitvu s obavami, že její následky mohou být absolutní a nekompromisní. Jedním z důvodů, proč jsou některé mediální obrazy často považovány za kontroverzní, je přesvědčení, že propagují nepřijatelné názory. Jen několik málo kritiků se zabývá mediálními texty, které propagují jim spřízněné úhly pohledu. Ideologická analýza jde ruku v ruce s rozbořením politických názorů a kritici poukazující na zkreslené nebo podjaté zpravodajství a tak vytvářejí svá vlastní ideologická stanoviska. Zkoumání ideologie masových médií proto může být velmi zrádné.⁵⁶ Nesmí se omezovat pouze na kritiku politiky a poukazování na „špatné“ názory prezentované v médiích.

⁵⁴ GIDDENS, Anthony. *Sociologie*. 1. vydání. Praha : Argo, 1999. s. 376.

⁵⁵ CROTEAU, David; HOYNES, William. *Media/Society : industries, images and audiences*. 3rd edition. Thousand Oaks : Pine Forge Press, 2003. s. 161.

⁵⁶ CROTEAU, David; HOYNES, William. *Media/Society : industries, images and audiences*. 3rd edition. Thousand Oaks : Pine Forge Press, 2003. s. 162.

Analýza není užitečná ani tehdy, zaměřuje-li se na ideologii jediného mediálního sdělení, aniž by ji dávala do souvislosti s dalšími mediálními obrazy.⁵⁷

Ernesto Laclau a Chantal Mouffeová definují ideologii jako diskurz, jenž se brání přijmout svou konkrétní situační vázanost. Jinými slovy odmítá přiznat svou kontingenci, která přináší otevřenost vůči jiným diskurzům, potenciál proměny a vývoje. Kontingence proto není pro ideologii žádoucí. Namísto toho tvůrci ideologie usilují o to, aby veškerou dynamiku společenských vztahů a jejich významů maximálně potlačili, a nabízejí proto ucelený a konečný výklad světa, který je ve svých významech totální a neotřesitelný.⁵⁸

3.1 Ideologie jako zprostředkovatelka společenských norem

Mediální texty hrají klíčovou roli při utváření základních společenských norem. Časté zobrazování určitých mediálních obrazů nás vede k určování toho, co považujeme za běžné a společensky přijatelné a co za deviantní. Populární média, obzvláště pak televize a masové reklamní kampaně, mají tendenci zobrazovat velmi úzkou škálu chování a životního stylu, čímž marginalizují lidi, kteří se svými životními postoji a způsobem života výrazně odlišují od norem určených masovými médii. Média zobrazováním určitých společenských vztahů způsobují, že si příjemce takové nazírání na svět osvojí a přijme ho jako normu. Tento proces pak podněcuje k tomu, aby člověk považoval konkrétní formu chování za zcela běžnou. Myšlenky a postoje, které jsme zvyklí v určitém kontextu z médií vnímat, se stávají legitimní součástí veřejné debaty. Názory, které jsou z populárních médií z nějakých důvodů vyloučeny nebo se v médiích objevují proto, aby mohly být zesměšněny, není možné považovat za platné. Stojí totiž mimo okruh akceptovatelných myšlenek. Ideologií ovlivněná mediální produkce zpravidla postrádá názorovou a myšlenkovou pestrost, stejně tak jako můžeme vliv ideologie vysledovat ze samotného obsahu mediálního sdělení.⁵⁹

⁵⁷ CROTEAU, David; HOYNES, William. *Media/Society : industries, images and audiences*. 3rd edition. Thousand Oaks : Pine Forge Press, 2003. s. 163.

⁵⁸ KRAUS, Jiří. *Jazyk v proměnách komunikačních médií*. 1. vydání. Praha : Karolinum, 2008. s. 142.

⁵⁹ CROTEAU, David; HOYNES, William. *Media/Society : industries, images and audiences*. 3rd edition. Thousand Oaks : Pine Forge Press, 2003. s. 163.

3.2 Mediální diskurz a ideologie podle Teuna van Dijka

Předním teoretikem mediálního diskurzu a autorem mnoha empirických studií zkoumajících způsob, jakým se ideologie do struktury mediálního diskurzu promítá, je propagátor mezioborového pojetí diskurzní analýzy Teun A. van Dijk. Svou teorii a metodiku začal aplikovat na mediální texty už v osmdesátých letech 20. století. V témže období publikoval také první studie – *News as Discourse*⁶⁰ se stala průkopnickou prací na téma diskurzní analýzy mediálních sdělení. Vydal i několik publikací, ve kterých se věnuje otázce rasismu v médiích.

Teoretický přístup Teuna van Dijka spadá pod kritickou analýzu diskurzu (Critical Discourse Analysis), van Dijk je také zakladatelem a editorem významného časopisu okruhu CDA *Discourse and Society*.⁶¹ Fundamentální otázkou, kterou si van Dijk klade, je způsob promítání sociálního uspořádání do struktury diskurzu. Van Dijkovy argumenty jsou jednoznačné – společnost a diskurz nemohou být propojeny přímo; pokud by na této úrovni propojení fungovalo, nezbývalo by již místo pro ideologii a jednotliví členové společenských skupin by dělali a říkali to samé.⁶²

Ideologie je v osobním diskurzu každého jednotlivce přítomná v podobě jeho světonázoru, v případě mediálního diskurzu mají prezentované myšlenky a ideologie rozměr společenský, institucionální nebo politický. Způsob, jakým se ideologie promítá do diskurzu, má podle van Dijka kromě explicitní složky také úroveň persvazivní. Tou autor sdělení působí na příjemcovu smýšlení, záměry a cíle. Z tohoto důvodu je třeba důsledně zkoumat ideologickou strukturu diskurzu, která odhalí, jakým způsobem a v jakých typech diskurzu je ideologie vyjadřována.⁶³ Kognitivní a sociologický přístup se v případě analýzy diskurzu střetávají a s jejich pomocí je možné podrobit zkoumané texty sociokognitivnímu rozboru, jenž dokáže odhalit ideologický podtext i tam, kde to není na první pohled zřetelné. Sociokognitivní orientace je tudíž podle Teuna van Dijka

⁶⁰ VAN DIJK, Teun. *News as Discourse*. 1st edition. Hillsdale: Lawrence Erlbaum, 1988. 200 s. 0-8058-0828-0.

⁶¹ Bližší informace o časopisu, jenž vydává vydavatelství SAGE k nalezení na www adrese: <http://www.discourses.org/journals/das/>

⁶² BELL, Allan; GARRETT, Peter. *Approaches to media discourse*. 1st edition. Oxford : Blackwell Publishing, 1998. s. 7.

⁶³ VAN DIJK, Teun. *Ideology : a multidisciplinary approach*. 1st edition. London : Sage Publications, 1998. s. 263.

jedinou správnou cestou k analýze diskurzu, jelikož svou komplexností zabraňuje zjednodušení.⁶⁴

Jelikož ideologie jsou velmi složitý společenský fenomén, vyžaduje jejich rozbor nezávislou konceptuální analýzu a empirický popis prostřednictvím hned několika teoretických rovin. Ideologie jako myšlenková hodnota sdílená a praktikovaná členy různých společenských skupin může být podle van Dijka zkoumána pomocí kognitivních teorií.⁶⁵

Teun van Dijk přichází se svou vlastní teorií ideologie, ve které ideologie zastává tři hlavní funkční roviny:

1. Společenská funkce ideologie určuje vztah ideologie k sociálním skupinám či institucím na různém stupni společenské hierarchie. Tato teorie odpovídá na otázky, proč lidé ideologie rozvíjejí a proč se jimi řídí.
2. Kognitivní struktura ideologie rozkrývá vnitřní uspořádání ideologie a její vztah k jiným společenským regulativům, jako jsou normy a hodnoty, či ke kognitivním idejím (znalosti, víra), zároveň ideologii vztahuje k souvisejícím individuálním modelům chování (zkušenosti, záměry, plány atd.).
3. Vyjádření a způsob šíření ideologie v diskurzu popisuje způsoby, jimiž je ideologie vyjadřována, osvojována a reprodukována ve struktuře společensky významných textů a promluv. Jedná se o hlubší zamyšlení nad často teoretickým vyjádřením a šířením ideologie v rámci společenských zvyklostí.⁶⁶

O společenském působení ideologie byla napsána spousta odborných textů. Van Dijk ke klasickému chápání ideologie v roli udržovatele dominantního postavení určité společenské třídy dodává: „*Dominantní společenské skupiny také potřebují ideologii pro to, aby si zachovaly svou existenci. Ideologie nelze rozlišovat na špatné nebo dobré,*

⁶⁴ BELL, Allan ; GARRETT, Peter. *Approaches to media discourse*. 1st edition. Oxford : Blackwell Publishing, 1998. s. 22.

⁶⁵ BELL, Allan ; GARRETT, Peter. *Approaches to media discourse*. 1st edition. Oxford : Blackwell Publishing, 1998. s. 22.

⁶⁶ BELL, Allan ; GARRETT, Peter. *Approaches to media discourse*. 1st edition. Oxford : Blackwell Publishing, 1998. s. 24.

ale na více či méně efektivní při propagaci zájmu skupiny. Měli bychom proto považovat za samozřejmé, že hlavní společenskou funkcí ideologie je usměrňování společenských praktik skupiny tak, aby co nejefektivněji sloužily cílům skupiny a chránily její zájmy.⁶⁷ Z tohoto vyplývá, že ideologie je stěžejní nejen pro vnitřní interakci členů skupiny, ale i pro uspořádání vztahů mezi „konkurenčními“ skupinami a vymezení se vůči nim.

Oproti konvenčnímu pohledu na ideologii se Teun van Dijk ve svých pracích více zaměřuje na její kognitivní funkci.⁶⁸ Skutky členů určité společenské skupiny odrážejí to, co si myslí, a naopak. Společenské zvyklosti mají předobraz ve velkém množství sociokulturních a pro konkrétní skupinu charakteristických přesvědčení, ve společenských normách, znalostech a hodnotách jednotlivce a v neposlední řadě také v ideologiích. Teorie Teuna van Dijka obhajuje přesvědčení, že ideologie jsou samozřejmým (axiomatickým) základem vnitřních představ, které jsou členům sociální skupiny společné. Tyto představy pak vedou členy sociální skupiny při vytváření úsudku o společnosti – řídí se jimi v okamžiku, kdy se mají rozhodnout, zda je něco považováno za pravdivé a správné, nebo lživé a špatné.⁶⁹

Navzdory existenci mnoha teoretických názorů není dnešní věda s to přesně popsat, jak takové ideologie vypadají. Můžeme pouze spekulovat o tom, jaký obsah ideologie typicky vytvářejí, nebo můžeme vyvodit závěry o jejich struktuře. Mnoho ideologií, jejichž nositelem je určitá společenská skupina, zahrnuje definici „vlastního já“ a „ostatních“ nebo polaritu „my“ versus „oni“, která s sebou přináší jednoznačné určení „nás“ – představitelů dobra – a „ostatních“, kteří jsou špatní, zvláště pokud se jedná o diametrálně odlišné názorové proudy, které jsou vůči sobě v konfliktním postavení.

Teze, jež jsou východiskem pro pozitivní hodnocení sebe samého a které zároveň ovlivňují vyřčení negativního soudu o ostatních, mohou ovlivnit vznik nesčetného množství vyhraněných názorů a postojů, které (MY) máme o NICH a jež se objevují ve specifických společenských sférách. Rasistická ideologie vede své příznivce pomocí konkrétních axiomatických tvrzení k vytváření předpojatých úsudků o

⁶⁷ BELL, Allan ; GARRETT, Peter. *Approaches to media discourse*. 1st edition. Oxford : Blackwell Publishing, 1998. s. 24.

⁶⁸ Poznávací procesy mají v sociální interakci základní význam pro existenci sociální struktury – více sociologická teorie ideologie, například v knize Fiskeová a Taylorová – *Social Cognition* z roku 1984.

⁶⁹ BELL, Allan ; GARRETT, Peter. *Approaches to media discourse*. 1st edition. Oxford : Blackwell Publishing, 1998. s. 25.

příslušnicích minorit či imigrantech například v otázkách imigrační politiky, občanství, zaměstnanosti nebo vzdělávání. Jinými slovy – hlavní poznávací (kognitivní) funkcí ideologie je organizace postojů specifické společenské skupiny. To ovšem neznamená, že ideologie, stejně tak jako postoje z ideologie pramenící, jsou soudržné (přestože v určitém smyslu takové mohou být, a to ve vztahu k základním zájmům skupiny).

Podíváme-li se na tento problém z obecného hlediska, ideologie odrážejí základní znaky, které utvářejí společenskou identitu a definují zájmy skupiny. Ideologie může být tedy vnímána jako soubor sebe vymezujících schémat zahrnujících kategorie jako je členství (Kdo patří do naší skupiny? Kdo může být do skupiny přijatý?), činnost (Jaké vyvíjíme aktivity?), cíle (Proč toto děláme?), hodnoty (Jak bychom to měli dělat?), pozice (Kde působíme?, Jaké jsou naše vztahy k jiným skupinám?) a zdroje (Co vlastníme a co nevlastníme?). „Protože jsou tato schémata ideologická, mohou být způsoby, jakými skupiny a jejich členové vymezují sebe a ostatní, samozřejmě předpojaté (*biased*), díváme-li se na ně optikou ‚těch druhých‘.“⁷⁰

Van Dijk ve svých studiích hledá propojení mezi ideologií a diskurzem. Obecný ideologický základ, stejně tak jako specifické postoje skupiny, které ideologie řídí, mohou být vyjádřeny v diskurzu přímo (například zobecňujícím názorem typu „multikulturalismus není možný“ v neofašistické ideologii). V diskurzu se ale promítá nejen obecná myšlenková základna ideologie, ale i osobní znalosti a názory jednotlivce na konkrétní osoby, události a situace, osobní zkušenosti a hodnocení. Všechny tyto jednotlivosti se promítají do mentálních modelů, které jsou styčnou plochou mezi obecným a konkrétním, mezi vyličením skutečnosti a jejími vyjádřeními v rámci diskurzu a v dalších společenských činnostech.⁷¹

Mentální modely tvoří naše každodenní zkušenosti získané buďto pozorováním, nebo aktivní účastí na událostech a tvorbě diskurzů. Na rozdíl od celospolečenských představ jsou mentální modely subjektivní, osobní a jsou vázány na určitý kontext – zahrnují rozměr osobní znalosti a schopnosti utvářet úsudek na základě vlastního prožitku či zkušenosti. Tím mentální modely ozřejmují, z čeho je interpretace diskurzu odvozena. Lidé nepřetržitě „modelují“ situace, do nichž se dostávají ve svém každodenním životě, ať již to jsou komunikační situace nebo informace, o kterých se

⁷⁰ BELL, Allan ; GARRETT, Peter. *Approaches to media discourse*. 1st edition. Oxford : Blackwell Publishing, 1998. s. 25.

⁷¹ BELL, Allan ; GARRETT, Peter. *Approaches to media discourse*. 1st edition. Oxford : Blackwell Publishing, 1998. s. 26.

dozvídají z médií. Aktivita jako je rozpomínání se nebo vyprávění příběhů vyžadují oživení dřívějších modelů, zatímco záměry, plány, hrozby a oznámení počítají s modely budoucích událostí a činností. Stručně řečeno, všechny naše společenské praktiky jsou zamýšleny a chápány jako mentální modely. Mentální modely jsou styčným bodem mezi společenskými představami, mezi které patří také ideologie, a společenskými praktikami a diskurzy.⁷²

Ideologie řídí postoje společenských skupin a tyto postoje mohou formovat osobní názory, které se projevují v mentálních modelech. Tato osobní stanoviska pak mohou být vyjádřena v textech a promluvách. V některých formách diskurzu mohou být ideologie vyjádřeny přímo v obecných prohlášeních.

Protože modely představují to, co lidé vědí a co si myslí, zákonitě ovlivňují obsah a sémantiku diskurzu.⁷³ Z pragmatických důvodů lidé ve svých textech a promluvách využívají jen fragmenty toho, co se ukrývá v jejich mentálních modelech. Text je v mnoha ohledech pouhým vrcholkem ledovce mentální mapy jedince. Na druhou stranu díky zažitým modelovým konstrukcím a schopnosti využít svých znalostí a postojů rozumí většinou lidé i tomu, co v textech a promluvách nebylo explicitně vyjádřeno.⁷⁴

⁷² BELL, Allan ; GARRETT, Peter. *Approaches to media discourse*. 1st edition. Oxford : Blackwell Publishing, 1998. s.26.

⁷³ BELL, Allan ; GARRETT, Peter. *Approaches to media discourse*. 1st edition. Oxford : Blackwell Publishing, 1998. s.26.

⁷⁴ BELL, Allan ; GARRETT, Peter. *Approaches to media discourse*. 1st edition. Oxford : Blackwell Publishing, 1998. s. 27.

4. Teorie diskurzu Ernesta Laclaua a Chantal Mouffové

Ernesto Laclau a Chantal Mouffová začali na své kritice strukturalismu, postrukturalismu a neomarxistických teorií pracovat už na konci sedmdesátých let dvacátého století. Četná teoretická díla Argentince Laclaua a Belgičanky Mouffové, v nichž rozpracovávají svůj teoretický přístup ke studiu identity, politiky a demokracie, jsou ovlivněna jejich osobní politickou zkušeností a snahou porozumět politickému dění zejména v zemích Latinské Ameriky.

Chantal Mouffová se v době, kdy studovala na Katolické univerzitě v Lovani, angažovala ve studentském socialistickém hnutí, byla šéfredaktorkou dvou menších socialistických časopisů a zároveň členkou levicové frakce socialistické strany. V polovině šedesátých let odešla do Paříže, kde navštěvovala semináře francouzského marxistického filosofa a teoretika Louise Althussera, jenž se snažil položit teoretický základ strukturalistického marxismu.⁷⁵ Mouffová se však od Althusserovy teorie odklonila a začala se angažovat v sílících protiimperialistických hnutích, která usilovala o osvobození Latinské Ameriky. Zájem o politické dění na jihoamerickém kontinentu přivedl Chantal Mouffovou do Kolumbie, kde v letech 1967 až 1973 přednášela na katedře filosofie Kolumbijské národní univerzity. Její přímá zkušenost s politikou nejen v Kolumbii, ale i v dalších zemích Jižní Ameriky stimulovala její kritický přístup k beztřídnímu schématu strukturálního marxismu.⁷⁶

Názorové směřování Ernesta Laclaua, absolventa Univerzity v Buenos Aires a University of Essex, určila jeho silná politická angažovanost v argentinských levicových stranách (Socialistická strana Argentiny – PSA, Socialistická strana národní levice – PSIN) a aktivita ve studentských odborech. V popředí zájmu členů Socialistické strany národní levice byly demokratické a národní principy boje proti imperialismu, prosazování beztřídní společnosti však brzy narazilo na v zemi čím dál populárnější perónismus.⁷⁷ V reakci na změnu politické klimatu v Argentině odešel

⁷⁵ Althusserův přístup se vyznačoval odmítnutím humanismu. Kulturní studia ovlivnil názorem, že každá společenská formace je tvořena tzv. strukturální příčinou (neboli naddeterminací), která určuje vztahy mezi jednotlivými úrovněmi společenského života. Jeho teorie významně přispěla k odklonu kulturálních studií od marxistického ekonomického determinismu.

⁷⁶ TORFING, Jacob. *New theories of discourse: Laclau, Mouffe and Žižek*. 1st edition. Oxford : Blackwell, 1999.

⁷⁷ Historici ani politologové nejsou jednotní v názoru, co pojem peronismus přesně znamená. V literatuře se tak setkáváme s různými definicemi diktatury Juana Dominga Peróna – křesťanský

Laclau v roce 1968 do Anglie, kde se začal věnovat studiu Gramsciho a Althusserových spisů, ve kterých našel základní koncept své budoucí teorie diskurzu a pod tímto vlivem opustil myšlenku beztřídní společnosti charakteristickou pro tradiční marxistickou filosofii.⁷⁸

Stranická angažovanost a obdobná politická zkušenost přivedla Ernesta Laclaua a Chantal Mouffovou k rozhodnutí kriticky reagovat na převažující názorové proudy postmarxistické teorie. Závěry svého bádání autoři shrnuli v knize *Hegemony and Socialist Strategy: Towards a Radical Democratic Politics*,⁷⁹ která vyšla v druhé polovině 80. let. Základní koncept teorie diskurzu byl položen právě v této práci, kterou Ernesto Laclau ve své pozdější teoretické činnosti dále rozpracovává a doplňuje. Stěžejním východiskem teorie diskurzu je přesvědčení, že společenské procesy nejsou nikdy ukončené ani úplné a jejich význam nelze tudíž pevně fixovat. Tato významová otevřenost nabízí prostor pro nepřetržitý zápas o definici společenské identity a s ní souvisejících jevů. Úlohou analytika, jenž pro svůj výzkum užívá nástroje teorie diskurzu, je tudíž rozkrýt diskurzivní zápasy o ustálení významu, a to na všech úrovních společenské praxe. Teorie diskurzu vykládá společenský svět jako mnohvrstevnatý fenomén, k jehož rozboru je možné aplikovat nástroje diskurzivní analýzy.⁸⁰

Teorie diskurzu Ernesta Laclaua a Chantal Mouffové vyvolala záhy po svém uveřejnění vášnivě debaty a podnítila řadu vědeckých polemik na téma správné interpretace marxistického učení. Teoretická východiska Laclaua a Mouffové se zároveň stala významným příspěvkem k mnoha dalším oblastem vědeckého zkoumání v sociálních vědách (přispěla např. k rozvoji diskurzivní analýzy, teorie demokracie, teorie sociálních hnutí, kulturních studií nebo k teorii regulace).⁸¹

socialismus, nacionální socialismus, demagogická diktatura, plebiscitní prezidentský systém, fašismus pro rozvojovou zemi, státní socialismus, nemarkvistický kolektivismus nebo dělnická demokracie. Jak uvádí Jiří Chalupa, za Perónovy vlády došlo v Argentině k mohutným sociálním reformám, dělnictvu byla poprvé v historii země uznána základní práva, která byla ukotvena v ústavě (právo na spravedlivé odměňování, odpočinek, vzdělání a přístup ke kultuře). Více např. v CHALUPA, Jiří. *Dějiny Argentiny, Uruguaye, Chile*. 1. vydání. Praha : Nakladatelství Lidové noviny, 2002. 575 s. ISBN 80-7106-323-1.

⁷⁸ TORFING, Jacob. *New theories of discourse: Laclau, Mouffe and Žižek*. 1st edition. Oxford : Blackwell, 1999. s. 15-16.

⁷⁹ LACLAU, Ernesto; MOUFFE, Chantal. *Hegemony and Socialist Strategy : Towards a Radical Democratic Politics*. 2nd edition. London/New York: Verso, 2001. 198 s. ISBN 1-85984-330-1.

⁸⁰ JØRGENSEN, Marianne; PHILLIPS, Louise. *Discourse analysis as theory and method*. 1st edition. London : Sage Publications, 2002. s. 24.

⁸¹ CARPENTIER, Nico; DE CLEEN, Benjamin. *Bringing discourse theory into Media Studies : The applicability of Discourse Theoretical Analysis (DTA) for the Study of media practises and discourses*.

Laclau ani Mouffová neusilovali o prvoplánové odmítnutí všech marxismem inspirovaných teorií, ve svém pojednání se pokusili o jejich revizi, kritické zhodnocení a naznačili možnosti praktického uplatnění vlastní postmarxistické teorie. Do své teorie diskurzu nezahrnují jen samotný systém znaků (psaný či mluvený jazyk, vizuální komunikaci, architekturu nebo módu), ale mnohem širší společenské souvislosti. Zaměřují se zejména na kritiku historického materialismu Karla Marxe, podle kterého základna (tj. materiální podmínky, ekonomika, vlastnictví výrobních prostředků) ovlivňuje nadstavbu (stát, soudní moc, církve, média, školství, produkce významu).⁸² Jak již bylo řečeno, významným inspiračním zdrojem se dvojici Laclau, Mouffová staly myšlenky italského postmarxistického myslitele Antonia Gramsciho (1891–1937), jehož pojmu hegemonie přiřkli ve své teorii centrální úlohu. Gramsciho princip hegemonie a způsob, jakým dominantní sociální skupiny nikoli násilím, ale nepřímou manipulací ovládají politický, kulturní a ekonomický život společnosti, se brzy uplatnil také v oboru mediálních studií. Ivo Krsek vysvětluje v *Revue pro média* Gramsciho pojem hegemonie a jeho vztah k oboru mediálních studií následovně: „... *moc hegemonie jako takové je permanentně uskutečňována skrze kulturní hodnoty, normy, názory, přesvědčení, mýty a tradice. Ty zdánlivě ‚patří lidem‘ a existují mimo partikulární vládní a třídní systém, nicméně slouží k ochraně stávajícího mocenského pořádku. Proto je v mediálních studiích hegemonie považována za mocnější a přesvědčivější mocenský nástroj než ideologie, neboť hegemonie je skrytá, plíživá a diskursivní, její síla je ve znakové podstatě mediovaných obsahů. Tyto znaky šířící hegemonii nemusí být recipienty mediovaných obsahů nutně a jednoduše ztotožňovány s mocenským bojem nebo uskutečňováním nadvlády tříd či sociálních skupin a s politikou obecně.*“⁸³

Vyzdvižením konceptu hegemonie oslabili Laclau a Mouffová platnost základní marxistické hypotézy determinismu⁸⁴, jež byla stěžejní zejména pro ortodoxní

In *Journal of Language and Politics*. 2007, 6:2, s. 265.

⁸² JØRGENSEN, Marianne; PHILLIPS, Louise. *Discourse analysis as theory and method*. 1st edition. London : Sage Publications, 2002. s. 30-31.

⁸³ KRSEK, Ivo. *Revue pro média : Časopis pro kritickou reflexi médií* [online]. č.11. Brno: Spolek přátel pro vydávání časopisu HOST, 2005, 2006 [cit. 2011-04-25]. Hegemonie. Dostupné z WWW: <<http://fss.muni.cz/rpm/Revue/Heslar/hegemonie.htm>>.

⁸⁴ Determinismus je filosofický postoj, podle kterého je veškeré společenské dění, reálné i duchovní, předem nevyhnutelně určeno zpravidla kauzálně danou souvislostí.

marxistické směry⁸⁵, zároveň zpochybnili přiměřenost marxistického pojetí ekonomických principů a jejich společenské nadřazenosti. Gramsciho původní pojetí hegemonie coby intelektuální a morální reformy společnosti, v níž jsou nadstavba a základna dvěma rovnocennými komponentami,⁸⁶ a praktik, které k jejímu dosažení vedou, Laclau a Mouffová do značné míry radikalizovali.⁸⁷ Pro Laclaua a Mouffovou neexistuje žádná objektivní zákonitost, která by společnost rozdělovala do tříd. Jediným tvůrcem sociální stratifikace je diskurz. Marxistické dělení společnosti na nadstavbu a základnu tak spojují v jeden celek, jenž je produktem jednoho diskurzivního procesu.⁸⁸

4.1 Teorie diskurzu v mediálních studiích

Nico Carpentier a Benjamin De Cleen z belgické Vrije Universiteit Brussel připomínají, že zájem o dílo Ernesta Laclaua a Chantal Mouffové zejména mezi politickými teoretiky, nezřetelnost metodologických postupů a fakt, že se teorie diskurzu vyslovuje zejména k praktikám představitelů dominantních společenských tříd, zakonzervovaly teorii diskurzu na dlouhou dobu výlučně do oboru politických věd. Stalo se tak i přesto, že teoretický a metodologický aparát teorie diskurzu poskytoval už od prvopočátku mnohem širší možnosti uplatnění například ve výzkumných projektech oboru mediálních studií.⁸⁹

Zejména hegemonistický aspekt komunikace a snaha analyzovat a popsat diskurz nejen jako komunikační praxi, ale rovněž jako prostředí, v rámci kterého se vytvářejí společenské vztahy, instituce a organizace, přivedl teoretickou analýzu diskurzu (Discourse Theoretical Analysis neboli DTA) do oblasti mediálních studií. DTA v mediálních studiích brzy získala své stoupence a stala se svébytným teoretickým přístupem ke studiu mediovaných sdělení, hned vedle dalších teoretických a

⁸⁵ Například pro marxismus Druhé internacionály.

⁸⁶ HORYNA, Břetislav, et al. *Filosofický slovník*. 2. . Olomouc : Nakladatelství Olomouc, 1998. s. 157.

⁸⁷ CRITCHLEY, Simon; MARCHART, Oliver. *Laclau : a critical reader*. 1st edition. London/New York : Routledge, 2004. s. 3.

⁸⁸ JØRGENSEN, Marianne; PHILLIPS, Louise. *Discourse analysis as theory and method*. 1st edition. London : Sage Publications, 2002. s. 33.

⁸⁹ CARPENTIER, Nico; DE CLEEN, Benjamin. Bringing discourse theory into Media Studies : The applicability of Discourse Theoretical Analysis (DTA) for the Study of media practises and discourses. In *Journal of Language and Politics*. 2007, 6:2, s. 265.

metodologických přístupů, jakým je například hojně aplikovaná kritická analýza diskurzu (Critical Discourse Analysis nebo CDA).

Pionýrským projektem v oboru mediálních studií, jenž využil některá východiska teorie diskurzu, se stala práce britského teoretika médií Jamese Currana. Curran, inspirován částečně také teorií Ernesta Laclaua a Chantal Mouffové, vymezil tři normativní teorie médií – tradicionalisticky liberální, marxistickou a komunistickou.⁹⁰ Ačkoli James Curran na myšlenky Laclaua a Mouffové přímo neodkazuje, je v jeho nahlížení na masová média patrná inspirace myšlenkou teorie radikální demokracie (radical democratic theory).⁹¹

Argumenty hovořící ve prospěch uplatnění teorie diskurzu v prostředí mediálních studií přináší Jacob Torfing. Ten ve své knize *New Theories of Discourse: Laclau, Mouffe and Žižek*⁹² uvádí hned tři možnosti, jak lze teorii diskurzu v mediálních studiích využít. Teorie diskurzu může podle Torfinga posloužit jednak v případě, kdy studujeme diskurz o médiích, tedy společenskou funkci médií a oblast jejich působnosti. Při takové aplikaci teorie diskurzu může výzkumník například zajímat, jak různí aktéři společenského života využívají masová média k tomu, aby ustavili, udrželi a případně obnovili kýžený společenský řád. Teorii diskurzu je podle Torfinga možné uplatnit také při zkoumání formální a obsahové stránky diskurzu, který vzniká na úrovni jednoho konkrétního média. Torfing upozorňuje, že při výzkumu diskurzních forem a obsahů je přístup kritické analýzy diskurzu nedostačující, protože není schopen popsat a ozřejmit, jaké vztahy vznikají mezi mediálními výstupy a mocenskými strukturami, případně mezi mediálními sděleními a společenskou resistencí. Třetí přístup k analýze diskurzu pomocí teorie Laclaua a Mouffové lze aplikovat v případě, kdy jako diskurz definujeme a analyzujeme samotná masová média. Tento postup je schopen pojmut nejen syntaktickou, sémantickou, lexikální a rétorickou složku mediálních textů, ale zahrnuje také způsob tvorby, přenosu a konzumace mediovaných sdělení a koneckonců i způsob

⁹⁰ Více o Curranových modelech médií v CURRAN, James. *Media and Power*. 1st edition. London : Routledge, 2002. 308 s. ISBN 0-415-07739-7.

⁹¹ CARPENTIER, Nico; DE CLEEN, Benjamin. Bringing discourse theory into Media Studies : The applicability of Discourse Theoretical Analysis (DTA) for the Study of media practises and discourses. In *Journal of Language and Politics*. 2007, 6:2, s. 273.

⁹² TORFING, Jacob. *New theories of discourse: Laclau, Mouffe and Žižek*. 1st edition. Oxford : Blackwell, 1999. s. 212-213.

regulace médií státními organizacemi a politickými uskupeními, vlastnickou strukturu médií a prostředky, jimiž je kontrola nad činností a produkcí médií udržována.⁹³

Diskurzivně-teoretickým analýzám rozkrývajícím způsob, jak se vlivem konkrétního mediálního diskurzu utváří společenská identita, se v současnosti věnují například vědci a postgraduální studenti na belgické Vrije Universiteit Brussel pod vedením Nica Carpentiera.⁹⁴

Obecně se teorie Ernesta Laclaua a Chantal Mouffové v mediálních studiích uplatňuje tehdy, kdy je hlavní výzkumnou otázkou vliv diskurzu na formování identity a společenských vztahů, stejně tak jako při hledání diskurzivních zdrojů moci. Jak zdůrazňuje Nico Carpentier, teorie diskurzu na média pohlíží nikoli jako na pasivní zprostředkovatele společenských hodnot, norem a vztahů, ale jako na aktivní tvůrce rozličných společenských fenoménů a vztahů.⁹⁵

Kniha *Hegemony and Socialist Strategy*,⁹⁶ v níž Laclau a Mouffová představili základní koncepci teorie diskurzu, se nedlouho po svém uvedení zařadila, hned vedle Archeologie vědění strukturalisty Michela Foucaulta, mezi publikace, které přivedly zájem o výzkum diskurzu do prostředí sociálních věd.

Ještě v osmdesátých letech začala vznikat sekundární literatura, jež na postmarxistickou teorii diskurzu kriticky reagovala, doplňovala ji nebo si kladla za cíl hledat souvztažnosti a možnosti jejího využití mimo spektrum politického diskurzu.⁹⁷ Zároveň se začaly množit vědecké práce⁹⁸, jejichž autoři přijali metodologická a teoretická východiska pojednaná v dílech Laclaua a Mouffové za své.⁹⁹

⁹³ TORFING, Jacob. *New theories of discourse: Laclau, Mouffe and Žižek*. 1st edition. Oxford : Blackwell, 1999. s. 212-213.

⁹⁴ Obsáhlý seznam prací na téma diskurzivní analýzy lze nalézt zde:
http://www.vub.ac.be/english/infofor/researchers/research/res_search_topic.php

⁹⁵ CARPENTIER, Nico; DE CLEEN, Benjamin. Bringing discourse theory into Media Studies : The applicability of Discourse Theoretical Analysis (DTA) for the Study of media practises and discourses. *Journal of Language and Politics*. 2007, 6:2, s. 274.

⁹⁶ LACLAU, Ernesto; MOUFFE, Chantal. *Hegemony and Socialist Strategy : Towards a Radical Democratic Politics*. 2nd edition. London/New York: Verso, 2001. 198 s. ISBN 1-85984-330-1.

⁹⁷ Například práce Anny Marie Smithové *Laclau and Mouffe. The Radical Democratic Imaginary*, kniha *New Theories of Discourse: Laclau, Mouffe and Žižek* Jacoba Torfinga nebo soubor esejů na téma teorie diskurzu *Laclau: A Critical Reader*, jehož editory se stali Simon Critchley a Oliver Marchart.

⁹⁸ Mezi významné příspěvky k praktickému využití teorie diskurzu v patří *Discourse Theory and Political Analysis* od Davida Howartha a kolektivu dalších autorů, kteří ve většině absolvovali obor Ideology and Discourse Analysis na University of Essex (tzv. essexská škola zahrnuje ty autory, kteří pro svou výzkumnou činnost využívají právě teorii diskurzu). Dalším příspěvkem je *Discourse Theory in European Politics: Identity, Policy and Governance* od Howartha a Torfinga a v neposlední řadě již zmíněné eseje editované Critchleyem a Marchartem *Laclau: A Critical Reader*.

⁹⁹ CARPENTIER, Nico; DE CLEEN, Benjamin. Bringing discourse theory into Media Studies : The

4.2 Teorie diskurzu versus kritická analýza diskurzu

Analýza diskurzu je v mediálních studiích nejčastěji využívaným teoretickým a metodologickým přístupem sociálního konstruktivismu, jenž má své kořeny ve francouzské poststrukturalistické teorii a s ní souvisejícím odmítnutím totalitní platnosti marxismu a psychoanalýzy. Všechny v současnosti užívané metody diskurzní analýzy čerpají ze strukturalistické a poststrukturalistické teorie jazyka a snaží se nalézt odpověď na otázku, jak je v rámci diskurzu utvářen společenský svět, včetně jeho hlavních účastníků a objektů, k nimž se vztahují. Diskurzní analýza odhaluje procesy, prostřednictvím kterých diskurz budí zdání pravdivého, nebo naopak klamného obrazu reálného světa. Všechny diskurzivně-analytické přístupy se rovněž shodují v tom, že diskurz je tvůrčí silou, která se významně podílí na formování společenského světa.¹⁰⁰

Nejčistším příkladem poststrukturalistického pojetí diskurzu je teorie Ernesta Laclaua a Chantal Mouffové, která staví na myšlence, že diskurz konstruuje sociální svět a že význam slov nelze v rámci diskurzu pevně fixovat. Klíčový je pro teorii diskurzu antagonismus jednotlivých diskurzů a jejich tendence získat hegemonii neboli společenskou dominanci.¹⁰¹ Jak již bylo uvedeno, Laclau a Mouffová odvodili svou teorii diskurzu ze dvou východisek – z marxismu a ze strukturalismu. Marxismus jim poskytl vodítko jak rozumět společnosti, strukturalismus je inspiroval svým pojetím slovního významu. Fúzí a doplněním těchto názorových proudů představili ve vlastní poststrukturalistické teorii koncept, podle něhož se společenské procesy a vztahy jeví jako vzájemně propojená soustava dějů, ve které se teprve utváří význam.¹⁰²

Známa strukturalistická metafora připodobňující jazyk k rybářské síti, ve které každý uzel představuje konkrétní znak, jenž odvozuje svůj význam na základě odlišné pozice vůči ostatním znakům, je z pohledu Laclaua a Mouffové nesprávná, protože

applicability of Discourse Theoretical Analysis (DTA) for the Study of media practises and discourses. *Journal of Language and Politics*. 2007, 6:2, str. 266.

¹⁰⁰ JØRGENSEN, Marianne; PHILLIPS, Louise. *Discourse analysis as theory and method*. 1st edition. London : Sage Publications, 2002. s. 14.

¹⁰¹ CARPENTIER, Nico; DE CLEEN, Benjamin. Bringing discourse theory into Media Studies : The applicability of Discourse Theoretical Analysis (DTA) for the Study of media practises and discourses. *Journal of Language and Politics*. 2007, 6:2, s. 267.

¹⁰² JØRGENSEN, Marianne; PHILLIPS, Louise. *Discourse analysis as theory and method*. 1st edition.

umístění znaku, a tím pádem i odvození jeho významu, není možné ustálit a jednoznačně vyložit. Autoři teorie diskurzu se sice ztotožňují s názorem, že znak získává svůj význam na základě své odlišnosti od znaků jiných, nicméně zdůrazňují, že v praktickém užívání jazyka se mohou znaky dostat do mnoha různorodých vztahů, čímž mohou nabývat zcela nových významových zabarvení.¹⁰³

Naproti tomu kritická analýza diskurzu, jejímž teoretikem je Norman Fairclough, hájí stanovisko, že diskurz je pouze jedním z mnoha aspektů sociálního jednání. Kritická analýza diskurzu zdůrazňuje, že lidé užívají diskurz jako zdroj, prostřednictvím kterého tvoří nové slovní vztahy – věty, které nebyly nikdy předtím vysloveny. Při konverzaci si uživatelé jazyka vybírají části různých diskurzů, které znají z mediální a interpersonální komunikace. Tento proces může snadno vyústit v nové hybridní diskurzy a právě takto se lidé stávají aktivními tvůrci diskurzivní a kulturní změny.¹⁰⁴

Fairclough vykládá diskurz jako soubor textů, promluv a dalších sémiotických systémů jako jsou obrazové a neverbální složky komunikace (např. fotografie, video, film, gesta, mimika)¹⁰⁵ a ty od ostatních dimenzí společenské praxe striktně odděluje. Náš svět sestává z diskurzivní dimenze, již lze zkoumat pomocí nástrojů diskurzivní analýzy, a z ostatních, na diskurzu nezávislých, společenských mechanismech, k jejichž výzkumu je zapotřebí použít jiné metodologické přístupy.¹⁰⁶ Fairclough tedy rozlišuje mezi diskurzivní a nediskurzivní praxí, čímž má jeho teorie mnohem blíže k marxismu než k poststrukturalismu. V popředí zájmu kritické analýzy diskurzu je zkoumání sociálních změn, přičemž konkrétní užití jazyka vždy vychází ze znalosti významových struktur, které jsou mezi lidmi zažity. Toto stanovisko Fairclough dokazuje pomocí konceptu takzvané intertextuality, prostřednictvím které lze doložit, jak jsou jednotlivá sdělení na jedné straně ovlivněna diskurzem samotným a na straně druhé jsou pod vlivem cizích

London : Sage Publications, 2002. s. 24.

¹⁰³ JØRGENSEN, Marianne; PHILLIPS, Louise. *Discourse analysis as theory and method*. 1st edition. London : Sage Publications, 2002. s. 24.

¹⁰⁴ JØRGENSEN, Marianne; PHILLIPS, Louise. *Discourse analysis as theory and method*. 1st edition. London : Sage Publications, 2002. s. 17.

¹⁰⁵ FAIRCLOUGH, Norman. *Media Discourses*. 1st edition. London : Bloomsbury Academic, 1995. s. 54.

¹⁰⁶ JØRGENSEN, Marianne; PHILLIPS, Louise. *Discourse analysis as theory and method*. 1st edition. London : Sage Publications, 2002. s. 19.

(mimo diskurz stojících) elementů. Prolínání diskurzů a jejich jednotlivých složek přispívá ke změně společenského a kulturního světa.¹⁰⁷

Teorie diskurzu Ernesta Laclaua a Chantal Mouffové má po analytické stránce s kritickou analýzou diskurzu (CDA) několik styčných bodů a východisek. Oba dva přístupy mají ambici hledat mocenské vztahy ve společnosti, analyzovat je a stanovit normativní perspektivy, prostřednictvím kterých lze tyto vztahy nahlížet kriticky a hledat tak diskurzivní zdroje sociálních změn.¹⁰⁸

Diskurz není pasivním prostorem, který pouze reflektuje společenské dění a vazby, nýbrž je aktivním tvůrcem a hlavní proměnou sociálního světa. Na tom se s drobnými odchylkami shodnou autoři všech teoreticko-analytických přístupů k diskurzu, kteří staví na premisách strukturalistické a poststrukturalistické lingvistiky. Text může být psaný, mluvený či doprovázen vizuální složkou (televizní přenos). Diskurzivní praxí Fairclough rozumí tvorbu textu a jeho přijetí konzumentem, sociokulturní praxe pak souvisí se společenskými a kulturními událostmi, do kterých diskurz vstupuje.¹⁰⁹

Fairclough rovněž pracuje s takzvaným řádem diskurzu, který určuje, jak je diskurz strukturován, jaké žánry a diskurzivní vztahy se v něm objevují. V pojetí kritické analýzy diskurzu je diskurz možné rozložit a jeho jednotlivé složky následně analyzovat jako text, promluvu a další sémiotické systémy. Naproti tomu Laclau a Mouffová odmítají rozlišovat mezi diskurzivní a nediskurzivní dimenzí společenské praxe. Diskurz je podle jejich mínění entita, která je při tvorbě společenského světa plně konstitutivní. Jak podotýká Louise Phillipsová, tento postoj neznamená, že „... svět je tvořen výhradně texty a promluvami, ale že se diskurz může projevit i v materiální rovině. Například ekonomie je také jednou z možných podob diskurzu.“¹¹⁰

¹⁰⁷ JØRGENSEN, Marianne; PHILLIPS, Louise. *Discourse analysis as theory and method*. 1st edition. London : Sage Publications, 2002. s. 18.

¹⁰⁸ JØRGENSEN, Marianne; PHILLIPS, Louise. *Discourse analysis as theory and method*. 1st edition. London : Sage Publications, 2002. s. 2-7.

¹⁰⁹ FAIRCLOUGH, Norman. *Media Discourses*. 1st edition. London : Bloomsbury Academic, 1995. S. 57-62.

¹¹⁰ PHILLIPS, Louise. Doing discourse analysis: A brief introduction to the field. In *Media technologies and democracy in an enlarged Europe: The Intellectual work of the 2007 European Media*. 1st edition. Tartu : Tartu University Press, 2007. s. 288.

4.3 Diskurz v pojetí Laclaua a Mouffové

Oba autoři chápou pojem diskurz jako univerzální entitu, která kromě komunikační praxe zahrnuje i praxi společenskou. Jiří Kraus shrnuje pojetí diskurzu Laclaua a Mouffové následujícími slovy: „*Diskurz pro ně není pouze produktem komunikační činnosti, ale přistupují k němu jako k souboru konstruovaných světů skládajících se z předmětů, institucí a oborů praktické činnosti, které představují zdroj utváření individuálního i sociálního vědomí. Vycházejí přitom z Foucaultovy archeologie diskurzu, která diskurz definuje jako celek vzájemně souvisejících prvků. Ten se udržuje jako celek (totalita) jenom tehdy, je-li zasazen do určitého rámce vytvořeného působením vnějších faktorů, tedy do určitého situačního kontextu. Z vymezení diskurzu, jak ho oba autoři ve svých pracích podávají, vyplývá, že každý jev, předmět, instituce se jim jeví jako znak, resp. přesněji jako označující složka znaku, jíž lze připsat určitý význam.*“¹¹¹

Laclau a Mouffová zdůrazňují nahodilou vazbu mezi jednotlivými diskurzními koncepty a jejich spojení označují jen jako dočasné artikulace vznikající pod vlivem hegemonistických praktik.¹¹²

Zatímco některé analytické přístupy se zaměřují na vznik a přeměnu diskurzu v každodenní společenské interakci tím, že empiricky zkoumají písemné či mluvené projevy lidí do interakce zapojených, teorie diskurzu Ernesta Laclaua a Chantal Mouffové se zabývá analýzou diskurzu oproštěného od člověka coby aktivního tvůrce diskurzu. Teorie diskurzu se soustředí spíše na to, jak diskurz omezuje a vylučuje existenci alternativních výkladů světa. Jedinec je zde vnímán jako entita, jež je plně pod vlivem diskurzivních struktur.¹¹³

Význam, který znaku v rámci diskurzu přepisujeme, není podle autorů teorie diskurzu izolovanou složkou, ale vyplývá z různých interpretací, které lze znaku na

¹¹¹ KRAUS, Jiří. *Jazyk v proměnách komunikačních médií*. 1. vydání. Praha : Karolinum, 2008. s. 142.

¹¹² BARKER, Chris. *Slovník kulturních studií*. 1. vydání. Praha : Portál, 2006. s. 106.

¹¹³ PHILLIPS, Louise. Doing discourse analysis: A brief introduction to the field. In *Media technologies and democracy in an enlarged Europe: The Intellectual work of the 2007 European Media*. 1st edition. Tartu : Tartu University Press, 2007. s. 292.

základě jeho odlišných kontextových vazeb přiřknout. Kraus tuto premisu vysvětluje na případu pozemku, který stojí v místě budoucí dálnice a jež jeho majitel odmítá prodat. Význam pozemku lze interpretovat hned z několika hledisek – ekologický pohled o pozemku hovoří jako o „prostoru záchrany přírodního bohatství“, ekonomický přístup na pozemek pohlíží jako na „akt spekulace na zvýšení ceny“, uvažujeme-li sounáležitost majitele pozemku s lidmi, kteří bydlí v obcích přetěžovaných dopravou, potom je pozemek výrazem jeho bezohlednosti. Jiří Kraus vzápětí upozorňuje, že „... *zastánci každé z těchto pozic vytvářejí antagonistické nebo vzájemně komplementární diskurzy. Každá skupina zastánců přitom usiluje o hegemonizaci ‚svého‘ významu a jeho diferencí od významů (diskurzů) jiných.*“¹¹⁴

Kategorie diskurzu podle Laclaua a Mouffové pramení hned ve třech myšlenkových směrech dvacátého století – v analytické filosofii, fenomenologii a strukturalismu.¹¹⁵ Zatímco v mediálních studiích rozšířená kritická analýza diskurzu chápe diskurz především jako systém znaků, čili jazyk, teorie diskurzu oproti tomu zkoumá textovou a kontextuální makroúroveň diskurzu, tudíž diskurz pojímá jako reprezentaci reality, sleduje vyjádření konkrétních praktických činností skrze diskurz. Teorie diskurzu odmítá činit rozdíly mezi diskurzivní a nediskurzivní praxí, neboť Laclau a Mouffová hájí Hallův a Foucaultův názor, že mimo diskurz nic smysluplného neexistuje a jakákoli společenská konfigurace má svůj určitý význam. Koncept diskurzu tedy nespočívá v určení toho, zda věci reálně existují, ale jaký je původ jejich významu.¹¹⁶ Autoři tak zdůrazňují své přesvědčení, že jakákoli forma společenského uspořádání o sobě něco vypovídá a nese tedy určitý význam.¹¹⁷

Teorie diskurzu poskytuje dostatečnou teoretickou oporu pro hloubkovou analýzu toho, jakým způsobem je prostřednictvím diskurzu konstruována například politická identita. Teoretický rámec Ernesta Laclaua a Chantal Mouffové je zvláště vhodný pro analýzy, které si kladou za cíl dekonstruovat spleť společenské vztahy,

¹¹⁴ KRAUS, Jiří. *Jazyk v proměnách komunikačních médií*. 1. vydání. Praha : Karolinum, 2008. s. 142.

¹¹⁵ LACLAU, Ernesto; MOUFFE, Chantal. *Hegemony and Socialist Strategy : Towards a Radical Democratic Politics*. 2nd edition. London/New York: Verso, 2001. s. x.

¹¹⁶ HALL, Stuart. *Representation : Cultural Representation and Signifying Practises*. 8th edition. London : Open University Press, 2003. s. 45.

¹¹⁷ LACLAU, Ernesto; MOUFFE, Chantal. *Hegemony and Socialist Strategy : Towards a Radical Democratic Politics*. 2nd edition. London/New York: Verso, 2001. s. 107.

činnosti a identity a zároveň usilují o odhalení způsobů, jak tito činitelé v rámci diskurzu přispívají k tvorbě dobře známých, ale i zcela nových významů.¹¹⁸

V rámci teorie diskurzu se setkáváme se třemi vnitřně propojenými úrovněmi. Ontologickou, které zkoumá souvztažnost mezi materií a ideou, mezi činitelem a strukturou. Další úroveň zahrnuje politickou teorii identity, jejímž stěžejním pojmem je sociální antagonismus a hegemonie. V této linii hledají Laclau a Mouffová odpověď na to, jak je utvářen diskurz, identita a jak vznikají jejich uzlové body (nodal points) podílející se na utváření preferovaného významu.¹¹⁹ Post-marxistický postoj Laclaua a Mouffové je nejpatrnější ze třetí úrovně jejich teorie diskurzu, z jejich obhajoby radikálních demokratických přístupů. Ačkoli o sobě Laclau a Mouffová říkají, že myšlenkově souzní s klasickým ideálem socialismu, důraz na různorodost hlasů a četnost názorových proudů jako je antirasismus, antisexismus a antikapitalismus získávají v jejich díle stejně významné místo. Z tohoto hlediska mohou být považováni za klíčové teoretiky demokratického globalizačního hnutí.¹²⁰

Metodologické nástroje teorie diskurzu mohou být uplatněny při analýze toho, jak jsou konkrétní diskurzy formovány částečnou fixací významu kolem určitých uzlových bodů (privilegovaných znaků, kolem kterých jsou uspořádány zbylé znaky), zda se různé diskurzy zapojují do hegemonistických svárů, jejichž cílem je získání převahy určitého významu, nebo jak v diskurzu vlivem řetězců ekvivalence vznikají identity.¹²¹

¹¹⁸ CARPENTIER, Nico; DE CLEEN, Benjamin. Bringing discourse theory into Media Studies : The applicability of Discourse Theoretical Analysis (DTA) for the Study of media practises and discourses. In *Journal of Language and Politics*. 2007, 6:2, s. 278.

¹¹⁹ KRAUS, Jiří. *Jazyk v proměnách komunikačních médií*. 1. vydání. Praha : Karolinum, 2008. s 142.

¹²⁰ CARPENTIER, Nico; DE CLEEN, Benjamin. Bringing discourse theory into Media Studies : The applicability of Discourse Theoretical Analysis (DTA) for the Study of media practises and discourses. In *Journal of Language and Politics*. 2007, 6:2, s. 266.

¹²¹ PHILLIPS, Louise. Doing discourse analysis: A brief introduction to the field. In *Media technologies and democracy in an enlarged Europe: The Intellectual work of the 2007 European Media*. 1st edition. Tartu : Tartu University Press, 2007. s. 292.

4.4 Základní myšlenky teorie diskurzu

Ernest Laclau a Chantal Mouffová opírají svou teorii diskurzu o tvrzení, že veškeré společenské jevy a objekty získávají své specifické významy prostřednictvím diskurzu. Diskurz je tedy aktivním tvůrcem společenských vztahů a sociálního života obecně. Sociální praktiky chápou autoři teorie diskurzu jako plně diskurzivní projevy, které mají svou materiální podstatu.¹²² Například děti v moderních společnostech nepředstavují pouze skupinu mladých jedinců. Jsou rovněž materiální entitou, jež jako skupina zaujímá určitý fyzický prostor – děti mají vlastní instituce (školky, školy), vlastní oddělení v knihovnách a hřiště v parcích. Tyto instituce a jejich fyzický prostor jsou nedílnou součástí diskurzu o dětech v moderních společnostech.¹²³

Fyzické objekty nenabývají svého významu samy o sobě, význam je jim připisován prostřednictvím diskurzu. Tento názor autoři vysvětlují na příkladu kamene, jenž existuje nezávisle na systému společenské klasifikace, ale je ovlivněn kontextem daného diskurzu. Kámen můžeme v určitém diskurzu chápat jako umělecké dílo, zatímco v jiném jako projektil.¹²⁴

Diskurz je podle Laclaua a Mouffové možné vyložit jako jednání, které vytváří vztah mezi jednotlivými společenskými elementy, jejichž identita se v závislosti na aktuální artikulační praxi mění. **Artikulační praxe** jednotlivých komponent diskurzu tedy hraje důležitou roli při vytváření identity věcí, osob nebo společenství lidí, a to na základě stanovení takzvaných **uzlových bodů** (nodal points), které se na utváření konkrétního významu podílejí. Artikulační praxe neboli artikulace je koncept, jenž propojuje a udává vztah mezi diskurzivními prvky a jednotlivými složkami společenských útvarů.¹²⁵ „Pojem artikulace je založen na Laclauově tvrzení, že mezi diskurzivními koncepty nebo ‚rovinami‘ společenské formace není žádné nutné propojení, každé jejich navázání je pouze dočasné a vytvořené začleněním či propojením na základě zvyku a konvence. Koncept artikulace tím podle Halla poukazuje na dočasnou jednotu diskurzivních prvků, které k sobě nemusí patřit, takže artikulace je

¹²² LACLAU, Ernesto; MOUFFE, Chantal. *Hegemony and Socialist Strategy : Towards a Radical Democratic Politics*. 2nd edition. London/New York: Verso, 2001. s. 108.

¹²³ JØRGENSEN, Marianne; PHILLIPS, Louise. *Discourse analysis as theory and method*. 1st edition. London : Sage Publications, 2002. s. 35.

¹²⁴ LACLAU, Ernesto; MOUFFE, Chantal. *Hegemony and Socialist Strategy : Towards a Radical Democratic Politics*. 2nd edition. London/New York: Verso, 2001. s. 101.

*forma propojení, které za určitých podmínek může vytvořit jednotu dvou rozdílných prvků.*¹²⁶

V teorii diskurzu nemá diskurz stabilní a definitivní podobu, protože je neustále „pod tlakem“ cizích elementů, které s ním nemusejí mít přímou souvislost, ale ovlivňují jeho obsahy. Diskurz je živá entita, která se mění v závislosti na míře prolínání s jinými diskurzí. Neschopnost diskurzu dosáhnout definitivní významové fixace naznačuje, že v rámci diskurzu musí nutně docházet alespoň k částečné fixaci významu. Pokud by částečná fixace významu v diskurzu nevznikala, přílišná mnohoznačnost by utvoření specifického významu vůbec neumožnila a nebylo by proto možné pozorovat rozdílnou rétoriku diskurzů.

Jak říkají Laclau a Mouffová, „... *diskurz, jenž není schopen vytvořit určitou významovou stálost, je diskursem psychotickým.*“¹²⁷ Jak již bylo výše uvedeno, bodům, prostřednictvím kterých bývá význam znaků částečně fixován, Laclau a Mouffová říkají, analogicky k Lacanovým *points de capiton*, uzlové body. Uzlový bod je nadřazeným znakem, kterému jsou významově podřízeny znaky ostatní. Například v medicínském diskurzu je uzlovým bodem tělo. Znaky jako symptomy, tkáň a skalpel nabývají svého významu právě přiřazením ke slovu tělo. V politickém diskurzu je uzlovým bodem demokracie, v nacionalistickém diskurzu pak lid.¹²⁸ Ty mají ve struktuře diskurzu výsadní postavení a jako označující (signifiers) jsou v rámci významového řetězce privilegované, vyznačují se zároveň jistou mírou nepřizpůsobivosti neboli rigidity.¹²⁹ Uzlové body však nemají schopnost fixovat význam definitivně, a to z toho důvodu, že společenské jevy nelze interpretovat jednoznačně. V jakémkoli diskurzu totiž existuje určitý významový přesah daný faktem, že v jazyce vzniká nekonečně mnoho diskurzivních formací, tedy zvyklostí a pravidel, které podobu diskurzu vytvářejí. Artikulační praxe je z hlediska vzniku společenských vztahů konstruktivistickou silou. Jiří Kraus toto stanovisko vysvětluje na následujícím příkladě: „*Jestliže např. thatcheriánskou konzervativní politiku bereme jako diskurz,*

¹²⁵ BARKER, Chris. *Slovník kulturních studií*. 1. vydání. Praha : Portál, 2006. s. 22.

¹²⁶ BARKER, Chris. *Slovník kulturních studií*. 1. vydání. Praha : Portál, 2006. s. 22-23.

¹²⁷ LACLAU, Ernesto; MOUFFE, Chantal. *Hegemony and Socialist Strategy : Towards a Radical Democratic Politics*. 2nd edition. London/New York: Verso, 2001. s. 112.

¹²⁸ JØRGENSEN, Marianne; PHILLIPS, Louise. *Discourse analysis as theory and method*. 1st edition. London : Sage Publications, 2002. s. 26.

¹²⁹ LACLAU, Ernesto; MOUFFE, Chantal. *Hegemony and Socialist Strategy : Towards a Radical Democratic Politics*. 2nd edition. London/New York: Verso, 2001. s.112.

pak ji vnímáme jako soubor idejí (kroužících kolem pojmů svoboda, monetarismus, právo a pořádek, osobní odpovědnost za sebe), ale i jako soubor praktických činností (důraz na procesy řízení, podnikatelská praxe) a na existenci a přetváření efektivních institucí (Britská konzervativní strana, konsolidovaný stát).“¹³⁰

V okamžiku, kdy uzlové body (a diskurzy, které stojí v jejich pozadí) získají status společenské dominance, dosáhnou významové hegemonie. Stavu, jež si Laclau a Mouffová vypůjčili z teorie Antonia Gramsciho a dále jeho koncept rozvinuli.¹³¹ Neúplnost a nestálost významové fixace totiž vychází z otevřenosti společenského řádu, nepřetržité významové přesycenosti každého diskurzu a nekonečnosti diskurzivního pole.¹³² Artikulační praxi a s ní souvisejících uzlových bodů proto využívají někteří aktéři společenských vztahů k tomu, aby uzlové body a významy stabilizovali tak, jak potřebují, a naopak aby zamezili vzniku významů a uzlových bodů alternativních. „Zásluhou této vlastnosti se diskurz stává diskurzem mocenským, vyznačuje se tedy úsilím o získání převahy, hegemonie, nad diskurzy antagonickými,“ shrnuje Jiří Kraus.¹³³

V diskurzu se podle Laclaua a Mouffové uplatňuje takzvaná **logika ekvivalence** (logic of equivalence), která spojuje jednotlivosti tak, že jejich rozdílnost nelze rozpoznat. Kraus to uvádí na příkladu pojmu „vlast“, který nerozlišuje konkrétní sociální aktéry, jež tento pojem zahrnuje.¹³⁴ Logika ekvivalence je pro vytvoření hegemonie významná a nezbytně nutná. **Logika difference** (logic of difference) ve svém popisu rozlišuje mezi jednotlivými aktéry diskurzu. Podle Jiřího Krause je to například odlišení vůdců a pracujících v rámci vymezení „lidu“, genderová studia na tomto principu rozlišují muže a ženy atd.¹³⁵

Antagonismus je co do kladných a záporných aspektů obojetný, zahrnuje v sobě totiž obě tyto opozice. Na jedné straně chce destabilizovat identitu „těch druhých“, zároveň „ty druhé“ nutně potřebuje k tomu, aby správně určil, vymezil a stabilizoval svou vlastní identitu. Příklad takového počínání uvádí David Howarth, když líčí situaci

¹³⁰ KRAUS, Jiří. *Jazyk v proměnách komunikačních médií*. 1. vydání. Praha : Karolinum, 2008. s. 143.

¹³¹ CARPENTIER, Nico; DE CLEEN, Benjamin. Bringing discourse theory into Media Studies : The applicability of Discourse Theoretical Analysis (DTA) for the Study of media practises and discourses. In *Journal of Language and Politics*. 2007, 6:2, s. 269.

¹³² LACLAU, Ernesto; MOUFFE, Chantal. *Hegemony and Socialist Strategy : Towards a Radical Democratic Politics*. 2nd edition. London/New York: Verso, 2001. s. 113.

¹³³ KRAUS, Jiří. *Jazyk v proměnách komunikačních médií*. 1. vydání. Praha : Karolinum, 2008. s. 143.

¹³⁴ KRAUS, Jiří. *Jazyk v proměnách komunikačních médií*. 1. vydání. Praha : Karolinum, 2008. s. 143.

v jihoafrických zemích v době vzestupu hnutí proti apartheidu (Black Consciousness Movement) na konci 60. a počátku 70. let minulého století. „V době, kdy se hnutí teprve formovalo, vytvořili jeho vůdci antagonistické vztahy s různými názorovými skupinami žijícími v regionu jižní Afriky. Mezi ně patřili běloští liberálové, Národní strana a její projekt apartheidu, stejně tak jako organizace bojující proti apartheidní politice... Diskurz hnutí zdůrazňoval, že hlavní překážkou k identitě černošského obyvatelstva je ‚bílý rasismus‘, který systematicky popírá právo na vytvoření černošské identity. Hnutí si kladlo ambici přilákat do svých řad každého, kdo nesouhlasil s politikou apartheidu a kdo sám sebe označoval za černocha spíš než za nebělocha. Výsledkem byly dva protichůdné tábory organizované kolem skupiny černochoů na jedné straně a skupiny lidí vystupujících proti černým obyvatelům...“¹³⁶

V diskurzu pojímaném podle Laclaua a Mouffové existují významové přebytky – takzvaná **diskurzivní pole** (discursive field) – které brání úplné významové nasycenosti diskurzu. Diskurz tím pádem nemá schopnost dosáhnout své definitivní podoby, což dokazuje koncept takzvaných **plovoucích označujících** (floating signifiers), což jsou dle Laclaua a Mouffové znaky „přetékající významem“, které v různém kontextu nabývají různých významových zabarvení.¹³⁷

Konkrétní aktéři společenského života se s určitým diskurzem sami identifikují a na základě jejich ztotožnění můžeme zkonstruovat identitu jedince či kolektivu. Tím pádem lze hovořit například o identitě pracujících, věřících, Čechů nebo o identitě žen. Podle Laclaua a Mouffové je takto utvářená definice sebe sama projevem uvědomění si vlastní pozice ve struktuře určitého diskurzu.¹³⁸ „Kdykoli v tomto textu použijeme pojem subjekt, rozumíme jím vymezení vlastní pozice v rámci diskurzivní struktury. Subjekty nemohou být samy o sobě zdrojem společenských vztahů, a to ani tehdy, jsou-li obdařeny mocí, jež jim je s to poskytnout určitou společenskou zkušenost. Veškerá společenská zkušenost totiž závisí výhradně na možnostech diskurzu.“¹³⁹

¹³⁵ KRAUS, Jiří. *Jazyk v proměnách komunikačních médií*. 1. vydání. Praha : Karolinum, 2008. s. 143.

¹³⁶ HOWARTH, David . *Discourse*. 1st edition. Buckingham/Philadelphia : Open University Press, 2000. s. 106.

¹³⁷ TORFING, Jacob. *New theories of discourse: Laclau, Mouffe and Žižek*. 1st edition. Oxford : Blackwell, 1999. s. 301.

¹³⁸ CARPENTIER, Nico; DE CLEEN, Benjamin. Bringing discourse theory into Media Studies : The applicability of Discourse Theoretical Analysis (DTA) for the Study of media practises and discourses. In *Journal of Language and Politics*. 2007, 6:2, s. 267.

¹³⁹ LACLAU, Ernesto; MOUFFE, Chantal. *Hegemony and Socialist Strategy : Towards a Radical Democratic Politics*. 2nd edition. London/New York: Verso, 2001. s. 115.

5. Metodologie

Vzhledem k tomu, že kvalitativní analýza diskurzu čerpající z teorie diskurzu Ernesta Laclaua a Chantal Mouffové nenabízí kromě teoretických východisek žádné konkrétní metodologické nástroje, jak k analýze diskurzu prakticky přistoupit, vychází můj výzkum výhradně z aplikace vymezených diskurzivních praktik a fenoménů, jež Laclau s Mouffovou pro potřeby analytické práce stanovili a které jsem si pro účel své práce sama zvolila (viz. kapitola 4.4 Základní myšlenky teorie diskurzu).

Základní hypotézou, které výzkum potvrdí, či vyvrátí, je částečná inklinace současné redakce Altermedií k diskurzu neonacistickému. K objasnění otázky, jaké diskurzy jsou ve sledovaném informačním prostoru spojovány, budu využívat diskurzivního nástroje artikulační praxe, který například umožňuje vnímat jednotící pojmy jako „národ“ nebo „společnost“ jako „... *jedinečná, historicky konkrétní a dočasná ustálení vztahů a významů. Například národní identita tak může být pojímána jako jednotící kulturní různost. Národní kultura je tedy diskurzivní nástroj, který vykládá různost jako jednotu nebo identitu.*“¹⁴⁰ Zajímat mě bude rovněž způsob konstrukce subjektu v různých úrovních diskurzu Altermedií.

Protože součástí diskurzu jsou i materiální a společenské projevy, vyvodím na základě výzkumného vzorku konkrétní společenské organizace a praktiky, které se diskurzu Altermedií bezprostředně dotýkají a jež jsou jeho hmotným vyjádřením. Jejich určení napomůže sledování uveřejněných pozvánek na kulturní akce, přednášky či demonstrace. S tím souvisí také identifikace původců diskurzu s určitou sociální skupinou nebo společenskou praxí, ať již bude ve zkoumaných textech vyjádřena explicitně, či implicitně.

Významným teoretickým vodítkem pro analýzu diskurzu jsou uzlové body diskurzů, tj. významově nadřazené, centrální znaky, kolem nichž se ostatní znaky v textech seskupují a od kterých pak odvozují svůj význam. Uzlové body mají schopnost poukázat na případné antagonistické snahy různých diskurzů o ustálení konkrétního významu a výkladu, proto se jejich prostřednictvím pokusím zdůvodnit, zda v rámci analyzovaného diskurzu dochází k významové hegemonii či zda se ve

¹⁴⁰ BARKER, Chris. *Slovník kulturních studií*. 1. vydání. Praha : Portál, 2006. s. 22-23.

zkoumaném vzorku vůbec neobjevuje a existují v něm spíš různé antagonistické diskurzy, z nichž žádný do fáze významové hegemonie nedospívá.

Jedna z podkapitol se pak bude zabývat dočasnými fixacemi předem stanovených plovoucích označujících, která jsem vybrala s ohledem na charakter zkoumaného diskurzu a o nichž tedy předpokládám, že se budou v ultrapravicovém, přesněji v neofašistickém, diskurzu Altermedií vyskytovat s vysokou frekvencí a jejich jednoznačné vymezení bude mít pro autory diskurzu vysokou důležitost. Plovoucí označující, jejichž dočasné fixace budu v analyzovaném vzorku určovat, jsou: rasa, multikulturalismus, demokracie, přistěhovalectví, sionismus, občanství a okupace. Protože byla tato plovoucí označující stanovena na základě znalosti textů původní redakce, bude právě na nich zajímavé sledovat, zda došlo v pojetí nové redakce k zásadnímu posunu ve stanovení jejich významu či v četnosti jejich používání, případně v nahrazení jinými plovoucími označujícími.

Zde se dostávám také k hlavnímu cíli své práce, k němuž všechny předešlé analytické perspektivy vedou. A sice zda jsou významy, jimiž se zkoumané diskurzy naplňují, paralelní, zda na sebe reagují nebo se zásadním způsobem liší. Hlavní koncepční linie výzkumu se proto bude držet srovnání diskurzu původní redakce a redakce současné. Celé téma uvedu shrnutím redakční praxe Altermedií, která je popsána jednak na základě informací uveřejněných na blogu a současně ji upřesňují osoby, které tvoří okruh přispěvatelů či příznivců redakce Altermedií. S některými z nich jsem vedla hloubkové rozhovory, z nichž při popisu redakční praxe vycházím. Zajímat mě bude například četnost publikace, původní redakční texty versus překlady, články převzaté z jiných médií, tematický posun, organizace redakčního týmu a publicistické činnosti atd. Posléze na vzorky (původní redakce a současná redakce) uplatním vybrané nástroje teorie diskurzu – budu hledat uzlové body, řetězce ekvivalence a řetězce diference, vymežím diskurzivní pole a hegemonistické a antagonistické tendence. Kontextuální vazby vybraných plovoucích označujících napoví o konkrétním směřování jednotlivých diskurzů. Z jejich srovnán vyvodím závěr o vztahu diskurzu současné a zakládající redakce Altermedií.

Teoreticky saturovaný výzkumný korpus jsem stanovila počtem padesáti nejaktuálnějších příspěvků z každého diskurzu. Ke svému výzkumu jsem tedy zvolila padesát příspěvků z původní redakce (vložené na blog mezi 19. červencem 2008 a 26.

květnem 2008) a stejné množství textů publikované redakcí stávající (publikované v časovém rozmezí od 27. března 2011 až 3. září 2010). Díky tomuto druhu výběru budu mít možnost seznámit se s obsahem příspěvků důkladně a mohu tak zaznamenat případné významové novotvary nebo specifický slang charakteristický pro ultrapravicový diskurz.

Protože součástí empirické části mé práce je také kapitola o Altermediích jako o svébytném komunikačním prostoru, který slouží publikaci myšlenek ultrapravicové orientace, rozhodla jsem se některé informace o blogu a redakční rutině Altermedií získat prostřednictvím metody hloubkových rozhovorů s osobami blízkými jak původní, tak současné redakci. Jak již bylo uvedeno, nebudu na výslovné přání respondentů uvádět jejich jméno, ale určím pouze jejich vztah k Altermediím.

5.1 Nestandardizovaný hloubkový rozhovor

Zejména kvůli získání bližších informací o projektu českých Altermedií, pro ozřejmení jeho vazby na mateřský blog Altermedia.info (případně na jiné zahraniční mutace blogu) a pro ověření vlastních poznatků o redakčních rutinách jsem využila možnosti osobního setkání se dvěma autory článků publikovaných na blogu Altermedia a vedla jsem s nimi hloubkové rozhovory. Vzhledem k faktu, že se autorský kolektiv Altermedií v červenci 2008 zcela změnil, stal se mým respondentem jak zástupce původní redakce, tak i současný přispěvatel, jehož texty spoluvytvářejí obsah Altermedií dodnes.

Nestandardizovaný rozhovor je „interakce mezi tazatelem a respondentem, pro kterou má tazatel jen velice obecný plán. Tento plán nezahrnuje výčet otázek, jejich znění ani jejich pořadí.“¹⁴¹

Hloubkový rozhovor je metoda využívaná v kvalitativním výzkumu a má společné rysy s žurnalistickým žánrem interview, kdy je tazatel nedílnou součástí konverzace a reaguje na vyřčená slova další otázkou. Pokud je hloubkový rozhovor veden správně, dokáže odhalit názory a postoje respondenta, jejichž vyslovením se dotazovaná osoba může vědomě bránit. Záleží tedy do značné míry na zkušenostech

¹⁴¹ DISMAN, Miroslav. *Jak se vyrábí sociologická znalost*. 3. vydání. Praha : Karolinum, 2002. s. 308.

badatele a jeho schopnosti vést dialog tak, aby odstranil respondentovu neochotu se o své myšlenky otevřeně podělit. Metoda hloubkového rozhovoru je hojně využívána ke komerčním účelům (zejména v oboru marketingového průzkumu), využití našla ovšem také v oboru psychiatrie. Ostatně tuto metodu je možné chápat jako adaptaci Freudova způsobu rozmlouvání s pacienty, kdy ke stanovení diagnózy velmi napomohl rozbor takzvaných volných asociací. Jinými slovy – čím více lidé hovoří, tím spíše toho o sobě a svých prvoplánově skrývaných postojích a myšlenkách odhalí.¹⁴²

Jak své čtenáře nabádá Arthur Asa Berger, při vedení hloubkového rozhovoru je třeba být pozorným posluchačem a nebagatelizovat sebemenší emocionální prožitek, názor nebo postoj dotazovaného, jakkoli irelevantní nebo triviální se může zprvu zdát. Výzkumník by měl zároveň pokládat otevřené otázky, aby měl respondent pro své odpovědi dostatek prostoru. Dotazy, které by měly být bezpodmínečně zodpovězeny, je dobré připravit předem, nicméně je potřeba vést dotazování tak, aby nesklouzlo k průzkumu či anketě. Neutralita je dalším velmi významným postojem, který musí autor výzkumu bezpodmínečně respektovat. Osobní názory tazatele nebo hodnocení respondentových odpovědí mohou významně narušit autenticitu a bezprostřednost jejich promluvy, stejně tak jako kladení otázek, které navádějí ke konkrétní reakci. Výzkumník by měl mluvit pouze tehdy, kdy se chce dozvědět podrobnější informace, jeho úlohou je rozhovor řídit, nikoli se do něj aktivně názorově zapojovat.¹⁴³ Jak navíc podotýká Miroslav Disman, „... *respondent je v plném smyslu slova spoluautorem výzkumu, spoluautorem znění otázek.*“¹⁴⁴

5.2 Otázky pro hloubkový rozhovor s autory blogu *cz.Altermedia.info*

Níže uvádím seznam základních otázek, které jsem si pro rozhovor s autory připravila před osobním setkáním. Na některé z nich neznali respondenti odpovědi, jiné

¹⁴² BERGER, Arthur Asa. *Media Research Techniques*. 2nd edition. London : Sage Publications, 1998., s. 57.

¹⁴³ BERGER, Arthur Asa. *Media Research Techniques*. 2nd edition. London : Sage Publications, 1998. s. 59-61.

¹⁴⁴ DISMAN, Miroslav. *Jak se vyrábí sociologická znalost*. 3. vydání. Praha : Karolinum, 2002. s. 308.

otázky byly v konverzaci přirozeně nahrazeny dotazy zástupnými, případně doplňujícími.

Původní redakce

1. Z jakého podnětu vznikl blog cz.Altermedia.info?
2. Jaké byly jeho vazby na zahraniční redakce v době, kdy jste se podílel na jeho obsahu?
3. Kolik osob na blog přispívalo (V rámci redakce Altermedií)?
4. Byli to pouze muži, nebo i ženy?
5. Měli jste nějaké stálé spolupracovníky?
6. Jak jste se ke psaní na blog dostal vy osobně?
7. O čem jste nejčastěji psal?
8. Jak fungovala organizace redakce? (funkce hlavního editora, redaktora, obrazového editora, existence redakčních plánů, porady, hodnocení příspěvků?)
9. Zhruba v jakém poměru se na blogu vyskytovaly původní texty a překlady zahraničních článků? (Byly to texty jen z Altermedií?)
10. Měli možnost blog editovat všichni přispěvatelé?
11. Kolik unikátních čtenářů blog četlo? Máte informaci o tom, jak je tomu dnes?
12. Byl obsah blogu systematicky tříděn do rubrik? Pokud ano, do jakých?
13. K jakým tématům jste se nejčastěji vyjadřovali?
14. Na základě jakých kritérií jste vybírali, které příspěvky se na blogu objeví a které publikovány nebudou?
15. V čem spočívala alternativa Altermedií?
16. Byli jste otevření publikaci příspěvků od lidí, kteří nebyli členy stálého autorského kolektivu?
17. Z jakého důvodu jste předali správu blogu nové redakci? Byli to lidé, které jste znali, nebo náhodní zájemci?

Současná redakce

1. Jakým tématům se ve své publicistické činnosti nejčastěji věnujete?

2. Podle jakého klíče jsou vybírány vaše příspěvky na Altermedia?
3. Na tvorbě jakých dalších médií se v současnosti aktivně podílíte?
4. Jaká je frekvence vaší publicistické činnosti?
5. Je to vaše hlavní zaměstnání?
6. Kdy začala vaše spolupráce s Altermedií?
7. Jak jste se ke psaní na blog dostal?
8. Je frekvence vašich příspěvků dopředu plánována?
9. S kým v Altermediích nejčastěji komunikujete (s šéfredaktorem, editorem, redaktorem atd.)?
10. Vkládáte své příspěvky na blog přímo?
11. Jak hodnotíte současnou kvalitu Altermedií? (Byla za působení předešlé redakce kvalita příspěvků a jejich frekvence lepší, či horší?)
12. Kdo je nejčastěji čtenářem vašich příspěvků?
13. Spolupracujete s některou ze zahraničních redakcí Altermedií? Pokud ano, jak?
14. Máte představu, kolik osob v současnosti na blog přispívá?
15. Jak je organizována činnost redakce Altermedií?
16. Vídají se přispěvatelé blogu, nebo působí jako nezávislé entity, které spojuje jeden virtuální prostor, tedy Altermedia?
17. Jakou alternativu podle vás Altermedia nabízejí?
18. Funguje v rámci Altermedií nějaký stabilní autorský kolektiv?

6. Mezinárodní internetový projekt Altermedia.info a jeho česká odnož cz.Altermedia.info

Dříve, než přistoupím k popisu mezinárodních a českých Altermedií, ráda bych téma uvedla pohledem na politologické vymezení krajně pravicových ideologií, v našem případě zejména ideologie neofašistické. Rovněž je vhodné na úvod krátce připomenout, že demokratizace komunikačního prostoru, která nastoupila s rozvojem internetu na konci 20. století, umožnila vznik a rozvoj krajně pravicových médií, která často nahradila původní ultrapravicové tiskoviny, takzvané ziny.¹⁴⁵ Specializované internetové stránky, komunitní servery a diskusní fóra se stávají stále častěji platformou nejen pro formování, šíření a výměnu extremistických postojů, ale svou interaktivitou nabízejí rovněž prostor pro organizaci ultrapravicových skupin a hnutí nejen na národní, ale také na mezinárodní úrovni.

Politologové dnes rozlišují tři základní proudy krajně pravicové ideologie – neofašismus¹⁴⁶, neonacismus¹⁴⁷ a pravicový populismus.¹⁴⁸ Ačkoli jsou každému z těchto proudů připisovány charakteristické atributy, mezi konkrétními projevy ultrapravicové ideologie neexistuje jasně dělicí čára, naopak se mohou překrývat či doplňovat.¹⁴⁹ Jak konstatuje Miroslav Mareš, „... soudobá krajní pravice nemá jednotnou ideologii, která by byla z hlediska konsistentnosti srovnatelná alespoň

¹⁴⁵ Zin je nekomerční periodikum zaměřené na konkrétní stoupence určitého myšlenkového směru. Je vydáván přímo členy skupiny, kterým je určen, zpravidla v nízkém nákladu a jeho distribuce se uskutečňuje často na základě osobních známostí.

¹⁴⁶ Neofašismus vychází z myšlenek nacionalismu, tj. šovinismu, antidemokratismu a antikomunismu. Jeho běžným doprovodným jevem je rasismus, boj proti ekonomické a politické integraci, imperialismu USA a odpor vůči drogám a homosexuálům. Antisemitismus nemusí být výrazně akcentován. Více viz. CHARVÁT, Jan. *Současný politický extremismus a radikalismus*. 1. Vydání. Praha: Portál, 2007. s. 75-77.

¹⁴⁷ Neonacismus představuje spojení rasismu a antisemitismu s militantním antikomunismem. Ideologicky čerpá z Hitlerovy rasistické koncepce, je nesnášenlivý vůči cizím národům. Neonacisté kladou důraz na správný rasový původ. Odmítají moderní formu společnosti, její nápravu může zajistit jedině rasová revoluce. Více viz. CHARVÁT, Jan. *Současný politický extremismus a radikalismus*. 1. Vydání. Praha: Portál, 2007. s. 78-82.

¹⁴⁸ Pravicový populismus v sobě spojuje nacionalismus s odporem vůči imigraci, v čemž se značně přibližuje ideologiím neofašismu a neonacismu. Hlavní rozdíl tkví v tom, že lidé angažující se v těchto hnutích mají vážný zájem o politické angažmá. Populismus jako politická technika cílí na obyčejného člověka, zaměřuje se na emoce a strach z imigrantů, homosexuálů, narkomanů atd. Více viz. CHARVÁT, Jan. *Současný politický extremismus a radikalismus*. 1. Vydání. Praha: Portál, 2007. s. 71-74.

¹⁴⁹ CHARVÁT, Jan. *Současný politický extremismus a radikalismus*. 1. Vydání. Praha: Portál, 2007. s. 71.

s fašismem či nacismem.“¹⁵⁰ Jelikož záměrem této práce je analyzovat českou mutaci mezinárodního internetového projektu Altermedia, která se svou podstatou přiklání k neofašismu, využiji k ilustraci neofašistického myšlenkového směru slova politologa Jana Charváta.

„Politicky se jedná o ideologii stojící zejména na myšlenkách nacionalismu, resp. šovinismu, antikomunismu a antidemokratismu, přičemž každá z těchto myšlenek zahrnuje několik dalších, navazujících idejí... Nacionalismus bývá u neofašistů chápán exkluzivně a obvykle i expanzivně a definuje se zejména v opozici vůči ostatním národům. Logicky z něj tedy vyrůstá rasismus. Hlavním krédem neofašistů je silný, zdravý a nezávislý národ. Proto neofašisté ostře vystupují proti nadnárodním organizacím (politického i ekonomického charakteru), tak i proti imigraci, zejména z rozvojových zemí. Jejich rétorika má proto výrazně xenofobní a rasistický charakter, ale například antisemitismus, ač přítomný, nemusí být výrazněji akcentován. Respektive, neofašisté se obvykle vyhýbají jak biologickému rasismu (a staví raději na kulturních rozdílech), tak také otevřenému antisemitismu a nahrazují ho raději antisionismem, tedy kritikou politiky státu Izrael. Na druhé straně se neofašisté nijak nebrání zpochybňování rozsahu holocaustu, i když vyslovenému popírání se také obvykle snaží vyhnout.“¹⁵¹

Jan Křeček, který se ve svých vědeckých pracích věnuje politické komunikaci v médiích a analýzám mediálního diskurzu, ve své studii *Češství v pojetí médií krajní pravice*¹⁵² připomíná Marešovo vymezení rozdílů mezi neofašismem a neonacismem. Protože analýza českého blogu Altermedia může odhalit jisté prolínání neofašistického diskurzu s neonacistickým, považuji za užitečné na tomto místě připomenout, jaké hlavní difference se mezi těmito dvěma ultrapravicovými směry z ideologického hlediska objevují. „Při srovnání neofašistické a neonacistické ideologie je zřejmé, že zde existují rozsáhlé podobnosti, které umožňují prostupnost obou ideologií... Přesto existují mezi oběma směry i rozdíly. Neofašisté upřednostňují vlastní národ a jazyk, neonacisté krev a barvu pleti. Neofašisté dávají přednost politické propagandě, neonacisté pouličnímu násilí. Neofašisté se snaží působit na konzervativní střední třídu, neonacisté na dělnickou mládež. Neofašisté se dovolávají vlády zákona a tvrdé ruky,

¹⁵⁰ MAREŠ, Miroslav. *Pravicový extremismus a radikalismus v ČR*. 1. Vydání. Brno: Barrister & Principal, 2003. s. 55.

¹⁵¹ CHARVÁT, Jan. *Současný politický extremismus a radikalismus*. 1. Vydání. Praha: Portál, 2007. s. 75.

¹⁵² KŘEČEK, Jan. Češství v pojetí médií krajní pravice. In *Sborník Národního muzea v Praze*. Řada C, Literární historie. 2010, roč. 55, č. 3-4, s. 47-51. ISSN 0036-5351.

neonacisté volají po bílé revoluci.“¹⁵³

6.1 Altermedia.info

Mezinárodní internetový projekt Altermedia International, fungující na doméně www.altermedia.info, byl založen roku 2002 v Arizoně v USA¹⁵⁴ a v současné době existuje celkem ve třidvaceti jazykových mutacích v zemích Evropy (v některých bilingvních a multilingvních státech jako je Belgie nebo Švýcarsko jsou paralelně uveřejňovány rozdílné jazykové verze, dvě oddělené redakce má také Francie), v USA a v Kanadě.¹⁵⁵

Mezi iniciátory blogu a jeho „duchovní otce“ patří David Duke, jehož články a informace o jeho aktivitách (například vydání nové knihy, přednášková činnost atd.) bývají nejen na mezinárodním portálu ale i v jeho dalších národních odnožích (včetně té české) uveřejňovány. Podle zakládajícího člena české redakce Altermedií je David Duke údajně také tím, kdo chod blogu financuje: „*No, on to nějak financuje nebo financoval. Nevím, jak to má teďka.*“¹⁵⁶

Pro všechny národní odnože Altermedií platí stejný layout a grafické ztvárnění záhlaví blogu, v němž se objevuje motiv planety, detailní záběr oka s modrou duhovkou, proti kterému se zvedá na mořské hladině mohutná vlna.¹⁵⁷ Každý národní blog také používá motto, zpravidla ve formě citátu nějaké osobnosti. Například mateřský web užívá jako tato Orwellova slova: „Říkat pravdu v čase všeobecného klamu je revoluční čin.“ („In a time of universal deceit, telling the truth is a revolutionary act.“). Stejně heslo mají v podtitulu všechny anglicky psané verze blogu a přejímají jej i některé další jazykové odnože. Jiné redakce si do svého záhlaví vložily slova související například s alternativou, kterou jejich blog oproti mainstreamovým médiím nabízí. Například rakouská verze Altermedií nese heslo: „Alternativní média v

¹⁵³ KŘEČEK, Jan. Češství v pojetí médií krajní pravice. In *Sborník Národního muzea v Praze*. Řada C, Literární historie . 2010, roč. 55, č. 3-4, s. 47.

¹⁵⁴ Více informací o doméně je možné dohledat na <http://www.ip-adress.com/whois/altermedia.info>

¹⁵⁵ Další portály Altermedií existují v těchto zemích a jazykových mutacích: Belgie, Bulharsko, Česká republika, Dánsko, Flandry, Francie, Francie (Rhône-Alpes), Itálie, Kanada, Moldávie, Německo, Nizozemí, Norsko, Polsko, Portugalsko, Rakousko, Rumunsko, Rusko, Řecko, Skotsko, Španělsko, Švédsko, Švýcarsko (frankofonní oblast), Švýcarsko (německy hovořící oblast), USA, Velká Británie.

¹⁵⁶ Příloha č. 1: Nestandardizovaný hloubkový rozhovor s redaktorem původní redakce (přepis interview)

¹⁵⁷ Výjimkou jsou německá Altermedia, která nedávno prošla výraznou grafickou proměnou.

Rakousku. Dáváme hlas pravdě!“ („Alternative Medien in Österreich. Wir geben der Wahrheit ein Sprachrohr!“).

Na jiných blozích, například v Německu, motto doprovází ještě slogan „Zprávy ze světa pro lidi evropského původu“ („World Wide News for People of European Descent“), který je považován za zastřešující heslo celého mezinárodního projektu.

V redakčních prohlášeních (pokud jsou uveřejňována) často stojí, že obsah portálu je určen komukoli, kdo chce získávat alternativní pohled na aktuálně diskutovaná témata. V případě poznámky, že informace šířené Altermedii jsou určeny všem „evropského původu“, dávají autoři najevo, použijeme-li parafrázi George Orwella, že všichni čtenáři jsou si rovni, ale někteří jsou si rovnější.

Právě orwellovskou rétoriku si krajně pravicová hnutí půjčují poměrně často. Jak poznamenává Petr Zenkner ve svém eseji *Současný antisemitismus české krajní pravice*¹⁵⁸, je odkaz na Orwellovy myšlenky častým doprovodným jevem nejen tuzemských ultrapravicových hnutí.¹⁵⁹ Odkazují tím na fakt, že například popíráním holocaustu se dopouštějí zločinu, chcete-li ideozločinu, vůči většinovému názoru, který je z ultrapravicového hlediska „ovlivněn diktátem šesticípé hvězdy.“¹⁶⁰

Ačkoli každá z odnoží centrálního blogu má svou vlastní nezávislou redakci, existuje mezi nimi jistá provázanost. Příspěvky publikované na mateřském portálu se často objevují na dalších národních blozích a opačně, byť ne ve zcela totožné podobě. Například v případě českých Altermedií jsou původní streamová videa z centrálního blogu na tuzemský převedena v podobě obrázků, které daný příspěvek pouze ilustrují. O pravidelné spolupráci české redakce Altermedií s centrálním portálem člen ustavující redakce říká: „Plánovalo se, že se budou posílat vždy dva články na hlavní Altermedia, ale k tomu nakonec nedošlo. Takže žádné jiné vazby se zahraničními redakcemi de facto nebyly, každý si mohl psát, co chtěl.“¹⁶¹

¹⁵⁸ ZENKNER, Petr. *Současný antisemitismus české krajní pravice*. In NĚMEC, Jan; ŠŮSTKOVÁ, Markéta. *III. kongres českých politologů: Olomouc 8.-10.9.2006*. 1.vydání. Praha - Olomouc : Česká společnost pro politické vědy, 2006. s. 377-384. ISBN 978-80-902176-0-7.

¹⁵⁹ ZENKNER, Petr. *Současný antisemitismus české krajní pravice*. In NĚMEC, Jan; ŠŮSTKOVÁ, Markéta. *III. kongres českých politologů: Olomouc 8.-10.9.2006*. 1.vydání. Praha - Olomouc : Česká společnost pro politické vědy, 2006. s. 377-384.

¹⁶⁰ *Cz.altermedia.info* [online]. 2005-10-28 [cit. 2011-04-10]. Tiskové prohlášení Vlastenecké Fronty ke kauze Ernsta Zündela. Dostupné z WWW: <http://cz.altermedia.info/prohlen/tiskov-prohlen-vlasteneck-fronty-ke-kauze-ernsta-zundela_1420.html>.

¹⁶¹ Příloha č. 1: Nestandardizovaný hloubkový rozhovor s redaktorem původní redakce (přepis interview)

Správci centrálního portálu třídí příspěvky do rubrik, které zároveň odrážejí hlavní tematická zaměření příspěvků. Jsou mezi nimi rubriky jako Multikulturalismus, Imigrace, Válka, Islám, Rasa, Lidská práva, Svoboda projevu versus kontrolovaná média atd. Texty bývají doplňovány ilustračními obrázky či fotografiemi, přičemž jejich původ či autorství není nikdy uvedeno. Velké množství příspěvků má multimediální povahu, přičemž některá videa, na které blog odkazuje, byla za svého původního zdroje odstraněna zpravidla z důvodu porušení autorských práv. Nejčastějším zdrojem multimediálních příspěvků je portál YouTube.com, dále pak Video.google.com, Vimeo.com nebo evropský online kanál s videi EUX.tv, textová část blogu je přebírána z různých světových tiskovin (např. BBC, Telegraph, The Times, El Mundo atd.), případně národních blogů Altermedií. Na portálu jsou v současné době k dispozici pouze příspěvky publikované od dubna 2006, přičemž pravá část blogu, sdružená do rubriky Aside, nabízí výběr příspěvků bez ohledu na jejich aktuálnost a formu.

Autorské příspěvky se na centrálním blogu téměř nevyskytují. Příspěvatelé prezentovanou událost obvykle stručně okomentují, čímž se snaží o takzvané preferované čtení. Například odkaz na video z portálu YouTube¹⁶², původně izraelský televizní spot, který nabádá k tomu, aby židé neuzavírali sňatky s „nežidy“, autor příspěvku uvádí slovy: *„Podívejte se na izraelský televizní spot a následně si představte televizní reklamu, která se snaží přesvědčovat lidi, aby si bílí NIKDY nebrali černé. Není to úplně stejný případ?“* („*Watch below this Israeli TV spot, and then imagine a TV Commercial that tried to convince people to Never allow Whites to marry Blacks. Isn't this exactly the same thing?*“¹⁶³)

O založení Altermedií, o jejich poslání ani o autorském kolektivu nelze na blogu nalézt mnoho konkrétních informací. Příspěvatelé zůstávají výhradně v anonymitě a oproti české redakci Altermedií nemají potřebu publikovat oficiální stanoviska či tisková prohlášení redakce. Jedna z mála oficiálních informací redakce Altermedia.info se vztahuje k novému směřování Altermedií a je v nich také vyjádřen apel na čtenáře, aby se na jejich obsahu podíleli: *„Po více než tři roky jsme přinášeli informace o aktuálním dění v několika evropských zemích a v zemích osídlených potomky Evropanů.*

¹⁶² Video je k nalezení na adrese: <http://www.youtube.com/watch?v=ZPYGdgIxE4>

¹⁶³ *Altermedia.info* [online]. 2009-09-10 [cit. 2011-04-10]. ISRAEL: Advert For Saving Jewish Youth From “Getting Lost”...!. Dostupné z WWW: <http://www.altermedia.info/race/israel-advert-for-saving-jewish-youth-from-getting-lost_1595.html>.

Naším cílem bylo uvést události do jiného světla.

Právě teď přišel čas představit novou podobu Altermedií. Stejně tak jako předešlé stránky, ani jejich nové pojetí nebude spojeno s jednou konkrétní zemí.

Když sleduji francouzské nebo německé zpravodajství a pak vidím, jak je stejná událost pojímána v amerických médiích, zdá se, že reportéři nerozumí lokálnímu dění. Budu se snažit shrnout zprávy z různých evropských a euro-amerických zemí. Budu se snažit vysvětlit události a jejich kontext.

*Altermedia chtějí být otevřeným médiem. Chceme, aby nás četli evropští patrioti z celého světa a aby přispívali k Altermediím zasláním článků.*¹⁶⁴

6.2 cz.altermedia.info

Blog cz.altermedia.info je vedle dalších internetových projektů typu zvedavec.org, deliandiver.org (Dělský potápěč) nebo bratrstvi.net významným informačním prostorem pro šíření krajně pravicových názorů a postojů.

Blog zahájil svou činnost v říjnu 2003. O bližších okolnostech jeho vzniku v hloubkovém rozhovoru hovoří jeden ze zakládajících členů redakce: „Česká Altermedia vznikla na podnět Rumunů z Nové pravice, kteří nás k tomu přivedli. Kontaktovali jsme hlavního webmastera a ten nám založil českou sekci. Altermedia v Čechách vlastně vznikly na popud Rumunů, kteří vedli rumunskou sekci Altermedií. V době, kdy jsme blog vedli, jsme byli my a Rumuni nejaktivnější redakcí, co se frekvence aktualizací týká.“¹⁶⁵

6.2.1 Blog cz.altermedia.info od roku 2003 do roku 2008

Altermedia byla již od začátku zamýšlena jako čistě internetový projekt, který se stal platformou nacionalistického hnutí Vlastenecká fronta, odkud se rekrutoval také autorský kolektiv (později začali na blog přispívat také lidé mimo členskou základnu Vlastenecké fronty, nicméně lidé s VF názorově spjatí).

¹⁶⁴ Altermedia.info [online]. 2006-04-14 [cit. 2011-04-10]. New AlterMedia site. Dostupné z WWW: <http://www.altermedia.info/civil-rights/new-altermedia-site_3.html>.

Vlastenecká fronta patří mezi výrazné ultrapravicové zájmové skupiny polistopadové éry, které se snaží působit jinak než přímým politickým angažmá, například politickou agitací v podobě pořádání demonstrací, kulturních akcí a publicistickou činností.¹⁶⁶ Vlasteneckou frontu založil v roce 1993 student historie a dějin umění Masarykovy univerzity v Brně Jiří Fidler, jenž měl za sebou zkušenost v Klubu republikánské mládeže a pohyboval se rovněž v okruhu ultrapravicových skinheadů. Vlastenecká fronta byla zaregistrována jako občanské sdružení a pod Fidlerovým vedením měla i politické ambice (její snahou bylo zejména sjednotit národní hnutí, nicméně k tomuto kroku vlivem názorových rozepří uvnitř hnutí nikdy nedošlo). Jiří Fidler vysvětloval smýšlení Vlastenecké fronty takto: „*Nerozlišujeme politické spektrum na levici a pravici, toto rozdělení je zavádějící a vnucené marxisticko-liberálními politology. Politické spektrum dělíme na strany národní a protinárodní. VF se jednoznačně profiluje jako hnutí národní.*“¹⁶⁷

Členská základna se v průběhu let 1995–1999 rozšířila z Brna i do jiných částí republiky. Místní organizace Vlastenecké fronty vznikly v Praze, kde se jejího vedení ujal David Macháček, který se stal vůdčí osobností celého hnutí a v roce 2001 i jeho předsedou. VF působila rovněž v Ostravě (vedoucím představitelem byl Miroslav Knapovský), v Chrudimi, Českých Budějovicích, v Kladně, v Novém Boru a Jeseníku. V této době bylo obnoveno vydávání oficiálního listu Vlastenecké fronty Obrana národa, místní organizace v Praze začala vydávat Hlas národní mládeže (nejprve Hlas nacionální mládeže). Dalšími městy, kde později získala Vlastenecká fronta své přívržence, se stal Krnov, Náchod, Pardubice, Bílina, Jihlava a Blansko.

V roce 1998 vystřídal Jiřího Fidlera v čele organizace Miroslav Knapovský. Na konci devadesátých let Vlastenecká fronta vystupovala proti členství České republiky v NATO, v roce 1999 podnikla výraznou kampaň proti útokům NATO v Jugoslávii. David Macháček byl v roce 2001 v Jihlavě jmenován předsedou hnutí. Právě s tímto vedením je spojeno také založení blogu Altermedia. Jak již bylo řečeno, impulzem pro založení české sekce Altermedii se stala rumunská ultrapravicová skupina Nová pravice, která se údajně obrátila na Srby s prosbou o pomoc s vytipováním vhodného

¹⁶⁵ Příloha č. 1: Nestandardizovaný hloubkový rozhovor s redaktorem původní redakce (přepis interview)

¹⁶⁶ MAREŠ, Miroslav. *Pravicový extremismus a radikalismus v ČR*. 1. Vydání. Brno: Barrister & Principal, 2003. s. 64.

¹⁶⁷ MAREŠ, Miroslav. *Pravicový extremismus a radikalismus v ČR*. 1. Vydání. Brno: Barrister & Principal, 2003. s. 284.

kandidáta na vedení blogu. „*Oni se ptali nejprve Srbů na nějakou českou organizaci, kterou by jim doporučili. Vzhledem k tomu, že Vlastenecká fronta měla u Srbů dobré jméno, tehdy jsme v době, kdy NATO bombardovalo Jugoslávii, dělali demonstrace, tuším, že to bylo v roce 1999, na podporu Jugoslávie, tedy de facto Srbů. Protože Vlastenecká fronta měla v Srbsku dobré jméno, doporučili Srbové právě Vlasteneckou frontu a oni [Rumuni] nás potom kontaktovali. Dvakrát nebo třikrát jsme se tu s nimi potom sešli,*“ popisuje člen původní redakce Altermedií.¹⁶⁸

Podle redakčního prohlášení ustavující redakce Altermedií, uveřejněného v rubrice „Kdo jsme?“, bylo cílem blogu poskytnout tuzemským čtenářům „... *nezávislou a necenzurovanou výměnu názorů, která má být alternativou k současnému diskurzu většiny masmédií.*“¹⁶⁹ Ve stejném textu redakce poukazuje na způsob informování mainstreamových médií, na jejichž články (zejména v MF Dnes) redaktoři také několikrát reagovali. Autoři redakčního prohlášení si myslí, že „... *prostředky k informování obyvatelstva (a tedy vliv na utváření názorů a životních postojů) se dostávají do rukou úzkých skupin zájmových organizací různého druhu, které tak postupně získávají v mediální a informační oblasti monopol.*“¹⁷⁰ Na otázku, v čem byla Altermedia alternativní, odpovídá jeden z autorů takto: „*Že se na nich objevovaly články politicky nekorektní, které v mainstreamu nejsou. Plácnu. Jsou to dva měsíce, co Cikáni zmlátí toho Patrika. Nikde se to neobjevilo, až se to začalo šířit pomocí Facebooku a až potom o tom začala mluvit hlavní média. Kdyby nebyl Facebook, tak se o tom jen tak nikdo nedozví, protože nikdo nechce informovat o tom, když Cikáni někde někoho zmlátí. Oproti tomu, jak hodili tu zápalnou flašku v Janově, o tom média informovala neustále, byla to i hlavní zpráva v televizních novinách. O tom, o čem se v mainstreamu nemluvílo, jsme se snažili informovat my.*“¹⁷¹

Redakci Altermedií v roce 2008 tvořilo přibližně deset lidí, hlavně členové Vlastenecké fronty, výhradně pánskou společnost jednu dobu doplňovala i žena, jejímž úkolem bylo zejména překládat texty z francouzštiny. „*Než se to rozjelo a lidi se o tom dozvěděli, tak ani ne. Ale potom nám i lidi, které jsme neznali, začali posílat články.*

¹⁶⁸ Příloha č. 1: Nestandardizovaný hloubkový rozhovor s redaktorem původní redakce (přepis interview)

¹⁶⁹ Cz.altermedia.info [online]. 2003-09-21 [cit. 2011-04-10]. Altermedia intro. Dostupné z WWW: <http://cz.altermedia.info/prohlen/altermedia-intro_94.html>.

¹⁷⁰ Cz.altermedia.info [online]. 2003-09-21 [cit. 2011-04-10]. Altermedia intro. Dostupné z WWW: <http://cz.altermedia.info/prohlen/altermedia-intro_94.html>.

¹⁷¹ Příloha č. 1: Nestandardizovaný hloubkový rozhovor s redaktorem původní redakce (přepis interview)

*Nějací spolupracovníci byli. Jo, tak to bylo tak nějak dané, že kdo napsal článek, ten ho napsal. Nebylo to nějak striktně dané, že ty zrovna teď musíš napsat článek. Kdo napsal článek, ten ho poslal tomu hlavnímu a ten to tam dal. Že by někdo musel něco psát, to ne.*¹⁷²

Ačkoli někteří autoři na blogu vystupovali buďto pod svými vlastními jmény nebo přezdívkami, kterými byly články signovány, u některých přispěvatelů nebyla identita přiznána vůbec. Některé články jsou signovány následovně: Jméno autora článku má k dispozici redakce.

Redakční rutiny se v okruhu Altermedií neustavily, blog byl veden a spravován jednou osobou, dva lidé byli určeni ke kontrole a případnému promazávání nevhodného obsahu diskusních příspěvků. *„Kdokoli vždycky napsal nějaký článek, tak mu ho poslal [šéfredaktorovi], on to zkontroloval, opravil tam gramatické chyby, přečetl a vložil to na ty Altermedia. Obrázky tam ze začátku ani nebyly, ty jsme tam začali dávat až časem. Jeden kamarád třeba uměl hezky kreslit, tak udělal nějaký kreslený vtip a ten se tam pak taky poslal. Obrázky taky vybíral šéfredaktor... pak byli ještě dva lidi, kteří moderovali diskuzi. Když tam třeba někdo napsal nějakou stupiditu, třeba jako Heil Hitler, nebo nějaké takové blbosti, tak se to smazalo, nebo když někdo urážel autora článku. Zkrátka když někdo porušil kodex diskuze, tak zasahovali tito dva lidi.*¹⁷³

Četnost příspěvků na Altermediích v době, kdy jej vedla zakládající redakce, byla v porovnání se současností mnohem vyšší. Jak uvádí tehdejší člen redakce, obsah byl aktualizován minimálně každý druhý den. *„Nebylo to úplně každý den, ale řekněme, že když měl měsíc třeba třicet dní, tak třeba dvacet pět dvacet sedm článků tam bylo. Snažili jsme se, aby tam byl denně aspoň jeden příspěvek.*¹⁷⁴

Oproti mateřskému portálu jsou na českých Altermediích uveřejněny odkazy na další spřízněné webové stránky a blogy (Beo.sk, Dělský potápěč, Národní myšlenka, Národní tisková agentura, Proti prúdu a Res publika), současně je zde proklik na všechny národní redakce Altermedií včetně mateřského blogu. Redakce také uváděla emailový kontakt pro případné zájemce o spolupráci. Blog umožňoval vyhledávání příspěvků a čtenář tak měl možnost dostat se ke všem článkům, které se na blogu objevily od jeho vzniku po současnost.

¹⁷² Příloha č. 1: Nestandardizovaný hloubkový rozhovor s redaktorem původní redakce (přepis interview)

¹⁷³ Příloha č. 1: Nestandardizovaný hloubkový rozhovor s redaktorem původní redakce (přepis interview)

¹⁷⁴ Příloha č. 1: Nestandardizovaný hloubkový rozhovor s redaktorem původní redakce (přepis interview)

Součástí homepage byla také anketa k aktuálnímu dění, čtenáři například hlasovali, zda je zabavování sociálních dávek notorickým dlužníkům městem Chomutov projevem rasové diskriminace.

Autoři blogu v záhlaví nahradili hojně užívaný citát George Orwella (viz. výše) za vlastní slogan: „Ideologická převaha je důležitější než parlamentní většina...“. Na rozdíl od centrálního portálu jsou na tuzemský blog vyvěšovány autorské komentáře, nicméně inspirace příspěvky ostatních redakcí Altermedií je zjevná, zejména v případě zejména zahraničních aktualit.

Blog si za dobu své existence vybudoval stálou čtenářskou základnu, denně ho dle odhadu respondenta hloubkového rozhovoru navštívilo přibližně 2000 unikátních čtenářů. Návštěvnost byla pro autory také měřítkem kvality jednotlivých příspěvků.

„Protože jsme ze začátku neměli počítač, tak jsme na blog každý měsíc psali, jakou jsme měli návštěvnost. V době, kdy jsme s blogem končili, jsme měli denně asi dva a půl tisíce návštěv z unikátních IP adres.“¹⁷⁵

V létě roku 2008 byla správa blogu předána nové redakci. Důvodem byl nedostatek času šéfredaktora blogu a protože by podle slov zakládajícího člena redakce šla kvalita blogu pod jiným vedením z jejich okruhu „rapidně dolů“, rozhodli se Altermedia předat svým tehdejším spolupracovníkům.

¹⁷⁵ Příloha č. 1: Nestandardizovaný hloubkový rozhovor s redaktorem původní redakce (přepis interview)

6.2.2 Blog cz.altermedia.info od roku 2008 dodnes

Lidé, kterým byla redakce Altermedií předána a kteří za obsahem blogu stojí dnes, nejsou stoupenci žádného konkrétního ultrapravicového hnutí. Blog se za jejich vedení nijak zásadně neproměnil, co do struktury a grafického pojetí, snížila se pouze četnost příspěvků, a to na zhruba dva až tři za měsíc.

Ovšem i nová redakce blogu započala svou činnost prohlášením, ve kterém kromě jiného stojí: „*Motivem, který novou redakci Altermedia ČR vede ke snaze pokusit se vybudovat alternativní zpravodajský server, je v první řadě pocit potřeby vytvořit místo, kde kritériem zpravodajské hodnoty nebude otázka, zda publikovaný problém uráží domnělé či existující entity a skupiny, zda je vhodné, či lépe řečeno ‚módní‘, publikovat určité názory a postoje a už vůbec ne, zda to, či ono, vyhovuje politické straně, nebo hnutí, či skupině, pro kterou je otázka politiky totožná s otázkou ekonomiky.*“¹⁷⁶

Do jaké míry se změnila redakční rutina a jaká je redakční praxe stávající redakce nebylo bohužel možné zjistit, jelikož redakce, ač přislíbila odpovědět na mé otázky, i přes opakované výzvy nereagovala. Také z tohoto důvodu jsem se spojila s jedním ze současných přispěvatelů, ovšem ani on sám nebyl schopen všechny mé dotazy zodpovědět. Na první pohled je však zřejmý odklon od komentování aktuálního dění na politické scéně doma i v zahraničí, z hlavní stránky zmizela pravidelná anketa. Nižší frekvence nových příspěvků má za následek také snížení počtu čtenářů (dle informací z počítačové databáze se množství přístupů pohybuje kolem 300 denně). Původní redaktor Altermedií hodnotí stávající úroveň blogu následovně: „*Malá četnost a jsou tam poměrně dlouhé články, chybí tam krátké články, které reagují na aktuální témata. Politicky bychom si sedli, ale je tam teď méně politiky a víc filosofie.*“¹⁷⁷

Členové redakce, kteří dle mých informací žijí v Anglii, vyzvali také několik autorů z ideově spřízněných webů, aby na tvorbě blogu participovali. Respondent hloubkové rozhovoru mi ke spolupráci s Altermedií řekl: „*S redakcí nemám žádné kontakty, nikoho z nich neznám a nikdy jsem se s nikým z nich nesešel, ani žádný dopis*

¹⁷⁶ Cz.altermedia.info [online]. 2008-07-20 [cit. 2011-04-10]. Proti tyranii politické korektnosti – prohlášení nové redakce. Dostupné z WWW: <http://cz.altermedia.info/prohlen/proti-tyranii-politicke-korektnosti-prohlaseni-nove-redakce_4212.html>.

¹⁷⁷ Příloha č. 1: Nestandardizovaný hloubkový rozhovor s redaktorem původní redakce (přepis interview)

jsem si s nimi nevyměnil. Oni moje články přebírali například z Dělského potápěče...Zhruba v únoru mě kontaktovali přes mail s tím, že se obměnila redakce a že se začínají opět rozjíždět, a zda bych jim zase články mohl posílat, že mají velký zájem o to, abych u nich publikoval. Vždycky jsem s nimi komunikoval přes email info, takže jsem ani nevěděl, kdo konkrétně se mnou mluví. Poslal jsem jim asi tři články.“¹⁷⁸

O kvalitě blogu respondent dále říká: „*Mě se Altermedia.info jeví jako jednostranně zaměřený web, je hodně národovecky zaměřený a nějaké obecnější otázky se tam vůbec neřeší. Když jsem tam publikoval například článek Cesta národního odporu, mělo to obrovský ohlas. Kolem blogu se vlastně koncentrují skupinky národovců, které nějaký odpor chtějí vyvíjet, které se aktivizují. To jsou hlavní příznivci Altermedií, o kterých se nedá říci, že by byli na nějaké vysoké úrovni poznání a rozhledu a vzdělání. Hlas srdce a krve v podstatě chápu a sympatizuji s nimi. Národ a nic než národ ale o vlastenectví není. Bojovat s menšinami a prát se s Cikánama není jádro toho, o co mě osobně jde.“¹⁷⁹*

¹⁷⁸ Příloha č. 2: Nestandardizovaný hloubkový rozhovor se spolupracovníkem současné redakce (přepis interview)

¹⁷⁹ Příloha č. 2: Nestandardizovaný hloubkový rozhovor se spolupracovníkem současné redakce (přepis interview)

7. Kvalitativní analýza diskurzu blogu cz.altermedia.info – současná redakce

Ideový základ, od kterého se odvíjí diskurz současné redakce blogu Altermedia, vychází z krajně pravicové ideologie neofašismu, ve které se současně objevují prvky konzervativního nacionalismu (staví na přesvědčení, že národ je přirozenou organickou jednotkou a jeho členy spojuje společná historie, jazyk a kultura¹⁸⁰) i etnického nacionalismu (hlavním měřítkem je pro něj etnicita, příkladem je například nacionalismus černošského hnutí v USA¹⁸¹), šovinismu (přesvědčení o nadřazenosti a výjimečnosti vlastního národa¹⁸²), antisionismu coby snahy paušálně a bez hlubší politické analýzy odmítnout politiku státu Izrael, dále na rasismu, který je v případech Altermedií cílen zejména proti Romům (označovaných výhradně jako Cikáni), arabům, muslimům a černošům. Velký prostor je v diskurzu Altermedií věnován otázce multikulturalismu, který autoři specifikují například jako „*sociální inženýrství pomatených rovnostářských neomarxistů*“, zejména texty Radima Lhotáka se nesou v duchu antiliberalismu a antidemokratismu, autor opírá svá stěžejní tvrzení o fakt, že liberální a demokratické myšlenky jako je „*rovnost, rovnoprávnost, základní lidská práva, právní stát, humanitární universalismus, multikulturalismus*“ vedou k vyčlenění člověka ze „*smysluplného kulturního, rodového a nakonec i národního kontextu.*“¹⁸³ Tento druh diskurzu se opírá o neofašistické odmítnutí materialismu, který je zhmotněný v demokracii, marxismu a liberalismu a jenž vyústil v původně těžko představitelné spojení doktríny radikálního socialismu s nacionalismem.¹⁸⁴

Projevem opovržení materialisticky smýšlející společností a zároveň jistým styčným bodem neofašismu s krajně levicovým hnutím, kterému se příznivci ultrapravice zpravidla velmi brání, je jejich kritika globalismu, který vidí zejména v imperialistických tendencích Spojených států amerických. Antiglobalistický diskurz je v Altermediích artikulován například společně s globální politickou ekonomikou,

¹⁸⁰ CHARVÁT, Jan. *Současný politický extremismus a radikalismus*. 1. Vydání. Praha: Portál, 2007. s. 39.

¹⁸¹ CHARVÁT, Jan. *Současný politický extremismus a radikalismus*. 1. Vydání. Praha: Portál, 2007. s. 40.

¹⁸² CHARVÁT, Jan. *Současný politický extremismus a radikalismus*. 1. Vydání. Praha: Portál, 2007. s. 39.

¹⁸³ Článek č. 1 – Víme, co chceme?

¹⁸⁴ CHARVÁT, Jan. *Současný politický extremismus a radikalismus*. 1. Vydání. Praha: Portál, 2007. s. 66.

celosvětovou finanční krizí, rostoucím zadlužováním států, jenž povede „... k systematické globální sociální genocidě, při níž zmizí střední třídy i sociální základy, na nichž spočívají naše státy.“¹⁸⁵ Antiglobalistický diskurz je dále artikulován nadnárodním bankovním trhem a iluzí, že monetární politika národních centrálních bank je zajišťována kooperací s národními vládami. „Niméně centrální banky mají mimořádně podvodnou povahu, takže i když jsou prostoupeny vládními orgány, ve skutečnosti jsou v soukromém vlastnictví velkých globálních bank na světě, a jsou tedy institucí, která usiluje o zisk. Jak si centrální banky zajistí zisk? Odpověď je jednoduchá: stejně jako všechny ostatní banky. Úroky z úvěrů. Dávají půjčky, stanoví úrokové sazby a přijímají zisky. Je to úvěrový systém, imperiální ekonomika v tom nejlepším slova smyslu.“¹⁸⁶

Ke zřetelnému vymezení národního prostoru je zapotřebí nejen přiřadit další vypovídající národní atributy, ale zejména určit „nepřátele národa“, kteří jsou jeho samozřejmou součástí a zároveň stojí mimo něj a ohrožují jeho soudržnost, hodnoty a cíle zvnějšku. Tyto nepřátelské entity jsou v diskurzu Altermedií vymezeny na základě řetězců ekvivalence. Již ze samotné povahy diskurzu Altermedií vyplývá, že struktura diskurzu je odvozována na základě logiky ekvivalence, neboť pluralita možností, názorů a identit není v případě ultrapravicového diskurzu žádoucí.

Národovecký diskurz Altermedií se snaží definovat národ jako vlast, jejíž obyvatelé jsou spojeni historickou a kulturní zkušeností a půdou. Vztah mezi bytím a geograficky vymezeným prostorem je konstruktivistickým znakem nacionalismu, ačkoli nemusí být jeho nutným projevem. Nacionalistický diskurz ale zpravidla implikuje konstrukt rasismu. Rasismus se výrazně podílí na konstituování nepřátelských, tedy odlišných etnických skupin, a to jak řetězci ekvivalence – např. jednotícím výrazem „barevní“, tak i řetězci diference – jmenováním konkrétních etnických skupin, které neodpovídají definici o původu členů národa (arabové, černoši, židé atd.). Jak kulturní, tak i biologický rasismus nicméně stigmatizují jinakost. Přestože je v Altermediích zdůrazňována národní příslušnost v drtivé většině případů na základě společné kultury, tradic a hodnot, vyskytl se zde také diskurz operující na principu biologické příslušnosti k rase, tedy diskurz neonacistický.

¹⁸⁵ Článek č. 38 – Od globální krize ke globálnímu vládnutí

¹⁸⁶ Článek č. 38 – Od globální krize ke globálnímu vládnutí

Z analyzovaného vzorku padesáti příspěvků se objevil také explicitně vyjádřený případ konverze k nacionalistickému diskurzu neonacismu, který je charakteristický tím, že výše než národa postaveného na historických, teritoriálních a kulturních principech si považuje „správný rasový původ“ a hájí myšlenku, že společenská změna se uskuteční prostřednictvím revoluce: *„Na základě etnopolitických daností, jejichž působení se projevuje všude na světě, schvalujeme prioritu zákonů krve. Identita je nejprve a především podmíněna etnicity. Této pravdě je třeba vši silou dopomáhat k vítězství. Revoluce 21. století bude identitní.“*¹⁸⁷ Etnická „čistota“ je zásadou, na které je dle neonacistického diskurzu třeba nezlomně trvat, být jí věrný a chránit ji jako poklad. *„Manifestuje se jako optimistické, nekompromisní a neohrožené stvrzení našeho světonázoru: rasové mísení je pro evropské národy smrtelným nebezpečím.“*¹⁸⁸

7.1 Uzlový bod „národ“

Nacionalismus se v diskurzu Altermedií uplatňuje jako artikulace vyprázdněného signifikantu neboli plovoucího označujícího „národ“, který se zároveň stává hlavním uzlovým bodem politického diskurzu uplatňovaného redakcí. Uzlový bod „národ“ se stává nadřazeným znakem diskurzu, kolem kterého jsou organizovány znaky jako rodina, kultura, tradice, sebevědomí, etnicita, hrdost atd. a který zároveň formuje a definuje konkrétní skupinovou identitu. Aby se stal takový diskurz hegemonním, je nutné hovořit ve jménu celého národa a lidu a potlačit tak individualitu jednotlivce. Nicméně plovoucí signifikant „národ“ je potřeba naplnit konkrétními významy a zasadit ho do určitého kontextu, aby diskurz jím určený mohl společenské hegemonie dosáhnout. V tomto okamžiku se z plovoucího označujícího stává uzlový bod, od kterého se odvíjejí další diskurzní vztahy a významy.

Nacionalismus můžeme označit za mýtus, který dává plovoucím označujícím možnost konstruovat geografické určení národa (např. Česká republika) a určit historickou a kulturní svébytnost prostředí, do kterého je národ vsazen (Česká republika je místem, kde se naplňuje češství).

¹⁸⁷ Článek č. 26 – Ke strategii evropského odporu

¹⁸⁸ Článek č. 26 – Ke strategii evropského odporu

Uzlový bod „národ“ je v textech redakce Altermedií pojímán jako entita, která člověku zaručuje vědomí celku a sama sebe, je zdrojem jeho sebevědomí, zabezpečuje mu duchovní příslušnost, možnost navázat na tradice i zkušenosti osob, se kterými sdílí společný územní celek. Uzlový bod „národ“ je rovněž dáván do vztahových souvislostí (tj. je artikulován) s důrazem na lidskou pospolitost, jejímž elementárním vyjádřením je rodina, „... výchozí místo morálních vztahů“.¹⁸⁹ Děti, „co se narodily do spořádaných rodin...jsou budoucností národa.“¹⁹⁰ Dalším významným symbolem národa je kultura, z níž „jedinec čerpá své lidství“ a ve které se odráží „velikost svobody člověka.“¹⁹¹ Také etnická výlučnost souvisí s ukotvením uzlového bodu „národ“ v diskurzu ultrapravicových Altermedií, nicméně je artikulována více v panevropském než výlučně českém měřítku. „Nechci být špatným prorokem, ale pokud český stát něco opravdu ohrožuje, je to imperiální politika síly ze strany USA, a od Ruska se můžeme nadát naopak záchrany, či alespoň zmírnění jejího zničujícího dopadu.“¹⁹²

Národ však v diskurzu Altermedií nemá spojitost výlučně s českým národem, tento uzlový bod je například artikulován ve vztahu k Velké Británii, vždy se ale hovoří o „národní otázce“ – v případě Velké Británie je připomínán výrazný nárůst přistěhovalectví a jeho vliv na ztrátu národní výlučnosti. Jelikož autor příspěvku cituje sociologickou studii, opírá se o váhu názoru jejího autora, profesora Davida Colemana z univerzity v Oxfordu: „Pokud nebudou podniknuty kroky k zastavení přílivu imigrantů do Velké Británie, změní se podoba národní identity, varuje britský expert zabývající se populačními otázkami. Bílá britská komunita (skládající se z Angličanů, Velšanů, Skotů a Irů) podle něj nebude za padesát let tvořit více než pouhou polovinu celkové populace. Toto varování vyšlo z úst profesora Oxfordské univerzity Davida Colemana, podobnou řeč hovoří i Migration Advisory Board (Poradní komise pro otázku migrace), jež doporučila zavedení limitu pro imigraci ze zemí mimo EU.“¹⁹³

Přistěhovalectví je dalším znakem, který je kolem uzlového bodu „národ“ artikulován, často navíc ve vztahu ke konceptu multikulturalismu. V diskurzu Altermedií je imigrace připomínána ve vztahu k dalšímu evropskému státu, kterým je Německo. Výrok německé kancléřky Angely Merkelové, že multikulturalismus selhal a

¹⁸⁹ Článek č. 25 – Proroctví apokalypsy

¹⁹⁰ Článek č. 13 – „Humanita“ – zdroj naší zkázy

¹⁹¹ Článek č. 25 – Proroctví apokalypsy

¹⁹² Článek č. 25 – Proroctví apokalypsy

¹⁹³ Článek č. 37 – Britové se ve své zemi stanou národnostní menšinou

že dvě ze tří dětí nebudou mít v horizontu pěti let německý původ (podle autora budou mít „přistěhovatelství původ“), je podle autora textu jasným znamením, že se Německá spolková republika opět stává nacionálním státem: „Šedesát pět let od konce druhé světové války se Německo konečně dostává do pořádku, začíná být opět Německem.“¹⁹⁴

Uzlový bod „národ“ je v diskurzu Altermedií rovněž artikulován s nacionalismem, který je člověku přirozený. Prokazuje to nizozemská vědecká studie, která říká, že egocentrismus vůči skupině, v níž člověk žije, je daný chemickými i biologickými vlastnostmi lidského organismu, konkrétně hormonem oxytocinem, jenž „... pozitivně působí na tvorbu pouta k vlastním dětem, romantických vztahů mezi dospělými a důvěry uvnitř společnosti...Nový výzkum však došel k poznatku, že oxytocin zajišťuje, že lidstvo své sympatie vyjadřuje vyšší mírou v rámci jednotlivých oddělených etnických skupin.“¹⁹⁵

7.2 Antidemokratický diskurz

Nacionalistický diskurz je v Altermediích prostřednictvím řetězců ekvivalence artikulován společně s diskurzem antidemokratickým, tj. diskurzem vystupujícím, řečeno slovy Altermedií, proti současnému „Režimu“. Tímto postojem autoři přijímají identitu kritiků nynější organizace společnosti a státu, která se podle jejich názoru neshoduje s tím, co demokracie skutečně znamená. Hodnoty, které jsou v nynější době považovány za morální imperativ a nejoptimálnější cestu správy věcí veřejných, jako jsou demokracie, rovnost, rovnoprávnost, základní lidská práva, právní stát, humanitární universalismus a multikulturalismus, jsou v antidemokratickém diskurzu považovány za prázdné signifikanty a v praxi znamenají ohrožení národní soudržnosti a národa samotného. V takovém diskurzu je identita totožná s rolí oběti, která je proti vůli většiny bezbranná a ve vztahu ke svému původu vykořeněná. Současná společnost totiž člověka nutí žít bez národní příslušnosti, čímž z něj činí „... politováníhodné a všemi přírodními silami ohrožené zvíře shánějící potravu kde se dá.“¹⁹⁶

¹⁹⁴ Článek č. 39 – Multikulturalismus je mrtvý, tak kde zakopeme tělo?

¹⁹⁵ Článek č. 4 – Nacionalismus je přirozený

¹⁹⁶ Článek č. 1 – Víme, co chceme?

Antidemokratický diskurz zároveň vystupuje antagonisticky vůči demokratické názorové pluralitě, která podle Altermedií svou silou rozděluje a rozměňuje společnost a tím získává možnost ji lépe ovládat. Stoupenci demokratických principů jsou identifikováni jako uzurpátoři, kteří jsou připraveni podporovat a tolerovat různé menšiny, které antidemokratický diskurz Altermedií definuje jako vyvrhele nebo příživníky. *„Jednotný národ ochotný bojovat za společné ideály je pro současné uzurpátory myšlení i moci vrcholně nežádoucí.“*¹⁹⁷ Současná politická moc, *„skrytá za ideami demokracie, liberalismu, rovnoprávnosti a vlády zákonů“*¹⁹⁸, je podle antidemokratického diskurzu Altermedií pro společnost devastující. Identifikace s opozičním postojem vůči demokracii je vyjádřena rovněž v postoji Patrika Vondráka, který je v současnosti obviněn z podpory a propagace hnutí směřujících k potlačení práv a svobod člověka (údajně vylepoval samolepky neonacistického Národního odporu) a identifikuje se tak s rolí neprávem persekvovaného člověka. Demokracii artikuluje společně s totalitou, nedodržováním svobody slova a s politickou korektností. *„Chtěl by jsem poděkovat všem lidem, kteří se staví proti totalitním praktikám současného postdemokratického režimu, kteří odmítají politickou korektnost a vyjadřují podporu absolutnímu pojetí svobody slova.“*¹⁹⁹

Demokracie v antidemokratickém diskurzu je řetězcem ekvivalence spojována s „nejhorší možnou formou vlády“, „klamem“ a „kolektivismem“, „vírou v to, že člověk má svá práva od narození“, řetězec difference ji naopak vymezuje vůči republikánské formě řízení státu, která klade důraz na „individualismus“, „věrnost vlajce“ a „lidská práva daná státem“. Další antagonistické pozice, které antidemokratický diskurz vytváří na úrovni demokracie – republika (kolektivismus – individualismus) je všemohoucnost státu versus státní moc určovaná všeobecně platnými zákony, kolektivní zájem kontra ochrana jednotlivce, donucení versus svoboda volby, zákon zvýhodňující jednu skupinu na úkor druhé proti rovnosti před zákonem a konečně vláda jako agresivní síla versus vláda jako defenzivní síla.

„V posledních letech jsme byli učeni, že demokracie je ideální forma vlády. Předpokládá se, že to bylo to, co bylo vytvořeno americkou ústavou. Ale pokud si přečtete dokumenty a přepisy projevů lidí, kteří ústavu napsali, zjistíte, že mluvili o

¹⁹⁷ Článek č. 19 – Netolerance ve jménu tolerance

¹⁹⁸ Článek č. 1 – Víme, co chceme?

¹⁹⁹ Článek č. 3 – Rozhovor s Patrikem Vondrákem o “samolepkové kauze”

demokracii s despektem. Jednoduše řečeno, mluvili o demokracii jako jedné z nejhorších možných forem vlády. A vytvořili to, co nazývali republikou. To je důvod, proč se slovo demokracie v ústavě nikde neobjevuje a když Američané slibují věrnost vlajce, symbolizuje to republiku a ne demokracii... Důvod, proč je tohle důležité, je, že rozdíl mezi demokracií a republikou je rozdíl mezi kolektivismem a individualismem. V čisté demokracii vládne většina. Tečka. „Co je na tom špatného,“ mohli byste říct. No, na tom by mohla být špatná spousta věcí. Co třeba lynčující dav? Je tam jen jeden hlas proti, a to je chlápek na konci provazu. To je čistá demokracie v praxi.“²⁰⁰

7.3 Antisocialistický diskurz

Dalším výrazným diskurzem, který je ve zkoumaném vzorku považován za legitimní, je diskurz antisocialistický. Altermedia vystupují vůči ideologii socialismu, které prostřednictvím řetězů ekvivalence připisují významově stejné elementy signifikace, jakými se vyznačuje komunismus a nacismus (stojící dle pravolevého spektra na zcela opačném konci antagonního pole) – socialismus, konfliktnost a dlouhodobou neudržitelnost. Rozdělování politických stran na pravicové a levicové Altermedia považují za nepřesné, ba dokonce za zcestné. *„Hodně toho slyšíme o pravici a levici, ale co ty termíny doopravdy znamenají? Například se tvrdí, že komunisté a socialisté jsou extrémní levice a nacisté s fašisty extrémní pravice.“²⁰¹*

Uzlovým bodem antisocialistického diskurzu je kolektivistická ideologie, která je specifikována jako socialistická, centrálně řízená a stojící na principu konfliktu (ať již třídního nebo rasového). V antagonistickém postavení ale vystupují signifikanty internacionalismu a nacionalismu, čímž se rozumí jak socialismus, tak i nacismus.

„Symboly mohou být jiné, ale když zanalyzujete komunismus a nacismus, tak oba ztělesňují principy socialismu. Komunisté se nijak netají tím, že socialismus je jejich ideál a nacistické hnutí v Německu se doopravdy jmenovalo Národně socialistická německá dělnická strana. Komunisté věří v mezinárodní socialismus, zatímco nacisté hájí národní socialismus. Komunisté hlásají třídní boj a třídní nenávisť, aby povzbudili

²⁰⁰ Článek č. 12 – Dvě etiky, které rozdělují západní svět

²⁰¹ Článek č. 12 – Dvě etiky, které rozdělují západní svět

*loajalitu a slepou poslušnost svých příznivců, zatímco nacisté používají rasový konflikt a nenávisť k dosažení toho samého. Jinak není mezi komunismem a nacismem žádný rozdíl. Jsou oba ztělesněním kolektivismu, a přesto nám říkají, že jsou pravděpodobně na opačných koncích spektra!*²⁰²

7.4 Antimultikulturalistický diskurz

Plovoucí označující „multikulturalismus“, k jehož dočasným fixacím a kontextuálním vazbám se ještě vrátím v nadcházející pasáži diplomové práce, zaujímá v diskurzu Altermedií důležité místo. Z analyzovaného vzorku se jeví myšlenkové a politické směřování multikulturalismu, vycházející z přesvědčení, že v rámci jednoho státu mohou společně koexistovat skupiny s různou kulturou a tím přispívat ke kulturní rozmanitosti společnosti, v diskurzu nejčastěji definovaným signifikantem, vůči jehož principům autoři ostře protestují.

Antimultikulturalistický diskurz je artikulován společně s porušováním „nejzákladnějších pravidel zachování zdravé lidské společnosti“ a s cestou, „jak ohrozit jednotu národa“ a jak národ zničit. Řetězce ekvivalence ho označují za sociální inženýrství, nedotknutelnou modlu dnešní doby, pomatený výdobytek marxismu a spojují ho s těmi, kdo z něj cítí osobní profit. *„Z iluzorní tolerance ke všem možným fyzickým i názorovým jinakostem se stává nedotknutelná modla dnešní doby. Důvod je jediný, rozdělit a rozmělnit společnost, která tak bude mnohem lépe ovladatelná. Jednotný národ ochotný bojovat za společné ideály je pro současné uzurpátory myšlení i moci vrcholně nežádoucí. Budou tedy podporovat všemožné menšiny. O vyvrhelích a příživnících tvrdit, že jsou pouze odlišní a ostatní je musí odevzdaně chápat.*“²⁰³

V souvislosti s nedávným výrokiem německé kancléřky Angely Merkelové, že idea multikulturalismu v Německu v praxi selhala, připomíná autor Jim Goad fakt, že také v „... *sebe-nenávidějícím, kulturně podlézavém, zdrceném a krvácejícím bývalém impériu Velká Británie*“ většina anonymních diskutérů, *„pravděpodobně britských*

²⁰² Článek č. 12 – Dvě etiky, které rozdělují západní svět

²⁰³ Článek č. 15 – Kritická analýza trhu a ekonomické krize

národovců“, připouští, že *„multikulturalismus je kolosálním selháním též i v jejich zemi.“*²⁰⁴

Pokud se myšlenka multikulturalismu bude nadále prosazovat, může podle antimultikulturalistického diskurzu Altermedií znamenat zánik naší kultury, čímž *„se staneme jen encyklopedickou položkou v části „historie světa.“*²⁰⁵

7.5 Dočasné fixace plovoucího označujícího „rasa“

Plovoucí neboli vyprázdňené označující „rasa“ je v diskurzu Altermedií naplňováno hned několika komplementárními významy, všechny vycházejí z myšlenky etnocentrismu a s ním souvisejícího nacionalismu.

Signifikant „rasa“ Altermedia definují jednak jako výraz rodové příslušnosti, která dále přechází ve svépomocnou obec občanů. Pospolitost tvořena na základě rasy je zároveň hlavním nepřítelem *„temných sil moderní doby“*. Sounáležitost daná rasovým původem je výrazem jistoty a svébytnosti, bez ní se z lidí stávají *„příležitostní otroci zevlující bezbřehým světem nezakotvených tuláků.“*²⁰⁶ Jedna krev a duchovní dědictví tvoří organický základ rodového společenství, které představuje vyšší formu bytosti, je obdařeno kolektivní pamětí a jako jediné *„může nést atribut svobody a sdílet se všemi jednu hrdost, sílu, ušlechtilost, duchovní vyspělost a existenční nezávislost.“*²⁰⁷

Vnitroskupinová soudržnost, altruismus a ochrana vlastního druhu se taktéž odvíjí od rasové příslušnosti, která na základě člověku biologicky daných vlastností podporuje etnickou solidaritu. Vědecký diskurz, který si autor článku Nacionalismus je přirozený Allan C. Park vypůjčuje na obhajobu přirozenosti egocentrismu, ukazuje že *„hormon oxytocin je hormonem klanu, nikoliv univerzálního bratrství. Psychologové pokoušející se specifikovat jeho úlohu došli k závěru, že působí coby prostředek lidského etnocentrismu.“*²⁰⁸

Plovoucí signifikant „rasa“ je identifikován s bělošskou etnicitou. Ačkoli to není v některých případech explicitně vyjádřeno, ale pouze naznačeno užitím hlavního

²⁰⁴ Článek č. 39 – Multikulturalismus je mrtvý, tak kde zakopeme tělo?

²⁰⁵ Článek č. 50 – Přežijeme?! Sedm novodobých hříchů křesťanské civilizace.

²⁰⁶ Článek č. 1 – Víme, co chceme?

²⁰⁷ Článek č. 1 – Víme, co chceme?

signifikantu *západní společnost*. Od tohoto signifikantu se také odvíjí například kritika „karikatury rasově uvědomělých bělochů“, kteří jsou schopni násilí na svém vlastním etniku.²⁰⁹ V jiném textu je běloch označován za znevýhodněného člověka, například vůči pozici atraktivního černocha: „*Troufnu si tvrdit, že černoši v ČR nikdy nejsou postiženi neatraktivitou, jelikož jsou dívkami velmi vyhledávány a mohou mít žen, kolik se jim zachce. Zde by bylo na zvážení, zda by neměli platit i nějaký speciální příspěvek na postižené, něco jako je milionářská daň pro boháče.*“²¹⁰

Školní výuka propagující rasovou snášenlivost, stejně laděná „mediální propaganda“ a sociální antirasistické projekty jsou v diskurzu Altermedií nazývány indoktrinací. Jedinou cestou, jak se jí vymanit a zabránit „*vzplanutí sebedestruktivního rasového požáru, je používat své mozky.*“²¹¹

Rasa je v diskurzu Altermedií dávána do souvislostí také s izraelským šovinismem projevujícím se jednak zákazem pronajímat nemovitosti osobám nežidovského původu, na straně druhé zákazem vstupovat s nimi manželství. Rasismus je zde tedy připisován Židům. Autor textu upozorňuje na rozpor mezi uchopením tohoto tématu Lidovými novinami: „*V této souvislosti je zajímavý dvojí standard Lidových novin: kritika rasového mísení v podání evropské krajní pravice je rasismus, nad kterým se vznáší dým pecí koncentračních táborů – avšak otázka smíšených manželství je pro konzervativní židovskou obec v Izraeli citlivým tématem.*“²¹²

Rasová příslušnost je zmiňována také s německým návrhem na zavedení bezpečnostních kontrol na všech letištích v zemi. Pasažéři by podle návrhu měli být rozděleni do různých kategorií v závislosti na bezpečnostních rizicích, které jejich rasa, náboženství a státní příslušnost představují, a podle toho by měli být podrobeni bezpečnostním kontrolám. Profilování cestujících na základě těchto kritérií by podle předkladatelů návrhu umožnilo vyhnout se dalšímu plošnému zpřísnování bezpečnostních opatření. Kromě popisu návrhu je zde naznačena také jeho kontroverze: „*Ačkoli rasová profilace zůstává vysoce kontroverzní, díky své diskriminační povaze, nachází stále větší podporu i v dalších oblastech. Nicméně kritici se obávají, že toto*

²⁰⁸ Článek č. 4 – Nacionalismus je přirozený

²⁰⁹ Článek č. 4 – Nacionalismus je přirozený

²¹⁰ Článek č. 10 – Pomozme všem postiženým

²¹¹ Článek č. 4 – Nacionalismus je přirozený

²¹² Článek č. 16 – Další případ rasismu v Izraeli – česká vláda i nevládní lidskoprávní organizace mlčí...

opatření může stigmatizovat celé skupiny lidí pouze na základě toho, jak vypadají, co vyznávají anebo odkud přiletěli.“²¹³

Další příspěvek, který dočasně fixuje význam plovoucího označujícího „rasa“, připomíná aktivity ultrapravicových stran v Evropě (Pokroková strana v Norsku, Lidová strana v Dánsku, Švédští demokraté, Vlámský zájem ve Flandrech, Strana pro svobodu v Nizozemsku, Svobodná strana Rakouska a Svaz pro budoucnost Rakouska, Liga Severu z Itálie, Britská národní strana), k jejichž politice se hlásí *„ti Evropané, kteří ještě disponují instinkty obrany a přežití.*“²¹⁴ Etnická různorodost podle těchto politických stran nesvědčí stabilitě a naznačují proto možný úspěch v prosazení zákazu nošení burky ve Francii a v Belgii, zákazu stavby minaretů ve Švýcarsku a omezení imigrace ze států mimo EU ve Velké Británii. Rasové mísení představuje pro evropskou krajní pravici „smrtelné nebezpečí“. Závěrem textu stojí rozhodné stanovisko výše zmíněných politických stran postavit se systému a hrát při boji za etnickou čistotu Evropy podle vlastních pravidel. *„Největším nebezpečím pro nás ostatně není islám, ale černoši a Arabové trvale usazení na evropské půdě a míšení s nimi, které nevratně mění podobu a etnickou skladbu obyvatel Evropy. Dnes stojíme před rozhodnutím: buď ji ubráníme, nebo se propadneme na úroveň míst jako Jižní Amerika, kontinent, jehož určujícím živlem je mestic.*“²¹⁵

Rasovou otázku, tentokrát spojenou s černochy, řeší i text *Africká „etnofilosofie“ aneb mrkev v zimě, sáňky v létě*, jenž přibližuje jeden z trendů současné africké filosofie, kterým je tzv. africká etnosofie. Černá rasa je v článku dávana do kontextu s primitivismem domorodých afrických jazyků, které nejsou schopny vyjádřit abstraktní pojmy související s filosofickými tématy. O africké etnosofii se hovoří s respektem a autor ji popisuje jako *„návrat k vlastním kořenům, návrat ke své lidské důstojnosti, nalezené v rehabilitaci hodnoty černého člověka.*“²¹⁶ Paralelně s tímto vymezením autor článku vyjadřuje naději, že Afričané *„v duchu afrických demokratických tradic“* budou respektovat touhu po evropské etnofilosofii, která usiluje o *„návrat k vlastním kořenům, návrat ke své lidské důstojnosti, nalezené v rehabilitaci hodnoty bílého člověka.*“²¹⁷

²¹³ Článek č. 20 – Německá letiště požadují rasovou profilaci při boji s terorismem

²¹⁴ Článek č. 26 – Ke strategii evropského odporu

²¹⁵ Článek č. 26 – Ke strategii evropského odporu

²¹⁶ Článek č. 28 – Africká „etnofilosofie“ aneb mrkev v zimě, sáňky v létě

²¹⁷ Článek č. 28 – Africká „etnofilosofie“ aneb mrkev v zimě, sáňky v létě

7.6 Dočasné fixace plovoucího označujícího „multikulturalismus“

Jak již bylo uvedeno, diskurz Altermedií usiluje o jasné vymezení se vůči multikulturalistickým myšlenkám a plovoucí označující „multikulturalismus“ tedy fixuje v duchu jediného možného výkladu – multikulturalismus jde proti přirozenosti lidského společenství, je sociálním inženýrstvím, které vede k ohrožení národní jednoty a výlučnosti. Multikulturalismus je definován jako „*dobrodružství bojující proti přírodě*“,²¹⁸ jelikož upřednostňování vlastního etnika je podle vědeckých výzkumů ovlivněno biologickými procesy, konkrétně hormonem oxytocinem.²¹⁹

Propagátoři multikulturalismu jsou v diskurzu Altermedií identifikováni jako „*apoštolové falešné lásky a míru*“²²⁰, Nobelovu cenu míru pak Altermedia označují za nejvyšší „*multi-kulti cenu*“.²²¹

Multikulturalismus je označován jako „*temná nit, která se táhne celou naší politikou, pro níž se vžil název pravdoláskaři*.“²²² Cíle této skupiny (nazývané rovněž emisary pravdy a lásky) jsou utopistické, jelikož homogenní společnost „*absolutní lásky a pravdy*“ nelze vytvořit.²²³

7.7 Dočasné fixace plovoucího označujícího „demokracie“

Plovoucí označující „demokracie“ je v diskurzu Altermedií konkretizováno jako zastupitelská demokracie, je definována jako utopie a forma vlády, která zasluhuje despekt a vyjádření kolektivního odporu, neboť stojí na devastujících ideách liberalismu, rovnoprávnosti a vlády zákonů.²²⁴ Zároveň je to protimluv, protože vláda lidu není uskutečnitelná, a proto se uskutečňuje na základě menšiny, která vládne většině. Pokud hlasování vede k ustavení zastupitelů, jež budou moc vykonávat, nejedná se potom o demokracii, ale o aristokracii, „*protože hlasujeme pro toho, kdo se*

²¹⁸ Článek č. 4 – Nacionalismus je přirozený

²¹⁹ Článek č. 4 – Nacionalismus je přirozený

²²⁰ Článek č. 5 – Ropotámo navržen na Nobelovu cenu míru!

²²¹ Článek č. 5 – Ropotámo navržen na Nobelovu cenu míru!

²²² Článek č. 7 – Od Antify po Schwarzenberga

²²³ Článek č. 7 – Od Antify po Schwarzenberga

²²⁴ Článek č. 1 – Víme, co chceme?

nám jeví jako nejlepší.“²²⁵ Demokracie a s ní spřízněná kapitalistická moc člověka existenčně ohrožuje. „*Stala se základním stimulem sociálního parazitismu, k němuž patří všechny formy vykořisťování člověka člověkem, ekonomika postavená na dluhu, ziskuchtivý kalkul podnikatelů, pro něž je člověk nákladovou položkou.*“²²⁶

Současně se zastupitelskou demokracií je artikulována problematika svobody projevu, která je ohrožována existencí takzvané mediokracie, tu Altermedia definují jako média závislá na nadnárodních informačních konglomerátech, jako média, která jsou nesvobodná a tím pádem nejsou ani nezávislá. „*Bohužel nezávislá periodika již téměř neexistují a i ten svobodný prostor na internetu je oklešťován.*“²²⁷ Na nesvobodu projevu v demokratické společnosti poukazuje také zákaz švédských médií odvysílat antiimigrační televizní šot natočený v rámci kampaně tamní ultrapravicové strany Sverige Nationaldemokraterna. Tento krok je v krajně pravicovém diskurzu považován nikoli jako útok proti popírání rovnosti lidských práv, ale jako akt cenzury a „*filtrování informací, jež se dostanou k voličům. Není ničím jiným než ohrožením demokracie.*“²²⁸

Demokracie směřuje k tyranii (výrok půjčený od Platóna), je tedy totalitní formou státního zřízení, které z člověka činí sociálně bezprizorního jedince, jenž je odkázaný na „*organizaci trhu práce a sociální zabezpečení státu. Je v moci a v byrokratických kleštích tohoto státu, žije pod diktátem nepřehledného množství zákonných opatření, nařízení a zákazů vydávaných z vůle ideologicky předpojatých a zkorumpovaných zákonodárců.*“²²⁹ Z těchto důvodů nemá demokracie nic společného s lidskou přirozeností a důstojností a je nesvobodná. Demokracie podle Altermedií nemá potenciál vytvořit „*společnost sociální spravedlnosti, protože již samotný způsob volby vládnoucích struktur je v ní nespravedlivý a odporující všem ideálům dobra a rovnováhy mezi lidmi.*“²³⁰ Demokratické směřování k sociální a politické integraci je označováno za diktát, který potlačuje svobodu a právo rozhodovat o vlastních životech, neboť toto rozhodnutí se od lidí samotných v tak zvané demokracii vzdaluje.²³¹

²²⁵ Článek č. 31 – Právce nebo levice?

²²⁶ Článek č. 1 – Víme, co chceme?

²²⁷ Článek č. 14 – Bude někdo bojovat za práva většiny?

²²⁸ Článek č. 45 – Švédská demokracie je v ohrožení

²²⁹ Článek č. 9 – Princip sociálního státu

²³⁰ Článek č. 9 – Princip sociálního státu

7.8 Dočasné fixace plovoucího označujícího „přistěhovalectví“

Plovoucí označující „přistěhovalectví“ je v diskurzu Altermedií naplňováno zejména významem hrozby pro národní identitu všech evropských národů, které se musejí potýkat s masivní imigrační vlnou z Asie, Afriky a arabských zemí. Konkrétně Česká republika není v této souvislosti vůbec zmiňována. Zejména z důvodu narušování národní výlučnosti a stability je nutné se přistěhovalectví bránit, například i výstavbou ochranné bariéry, o níž aktuálně uvažuje řecký ministr vnitra Christian Papoutsis. Ochranná zeď vybudovaná po celé délce hranic s Tureckem po vzoru bariéry mezi USA a Mexikem, by zamezila migraci z Afriky a Asie, neboť je hlavním průnikovým bodem do Evropy.²³²

Přistěhovalectví je rovněž dáváno do souvislosti s růstem počtu infikovaných virem HIV, který do Evropy přichází zejména z Ukrajiny a ze zemí subsaharské Afriky.²³³

Přistěhovalci nejsou schopni se do společnosti začlenit a přijmout kulturu a hodnoty dané země, v Altermediích je tento problém artikulován společně s židovsko-křesťanskou tradicí Německa, kterou vážně ohrožuje příliv imigrantů z Turecka.²³⁴ S Německem souvisí i další text, který popisuje výroky Thila Sarrazina, někdejšího vysokého funkcionáře Německé spolkové banky, že muslimové se nechtějí integrovat do společnosti a „činí zemi hloupější“ a v důsledku jejich přítomnosti se Němci mohou stát ve své vlastní zemi cizinci.²³⁵

Dalším konkrétním příkladem následováníhodného přístupu k imigraci je Francie, která zavedla nekompromisní přístup k přistěhovalectví tím, že v průběhu loňského roku repatriovala více jak pětadvacet tisíc utečenců bez dokumentů. Přistěhovalci představují pro zemi nebezpečí také tím, že se živí žebrotou a krádežemi a ohrožují institut legální migrace, který zabezpečuje stejná sociální a ekonomická práva jako mají francouzští občané. „Právě pomocí potlačování ilegální imigrace můžeme

²³¹ Článek č. 50 – Přežijeme?! Sedm novodobých hříchů křesťanské civilizace

²³² Článek č. 6 – Řecko hodlá podél svých hranic vystavět ochrannou bariéru po americkém vzoru

²³³ Článek č. 11 – Česko zaplatí za léčbu HIV miliardu ročně

²³⁴ Článek č. 30 – Merkelová naléhá na Němce: „Postavte se za křesťanské hodnoty“

²³⁵ Článek č. 32 – Thilo Sarrazin prodal přes milión výtisků své knihy “Německo se ničí samo – Jak dáváme vlastní zemi všanc”

úspěšně integrovat cizince, kteří respektují naše zákony,“ prohlásil francouzský ministr vnitra Bruce Hortefeux.²³⁶

Ohrožení národní identity způsobují také imigranti do zemí Velké Británie, které hrozí, že se v horizontu zhruba čtyřiceti let „*bílá britská komunita (skládající se z Angličanů, Velšanů, Skotů a Irů)*“²³⁷ stane ve vlastní zemi menšinou. Proto britská vláda prohlašuje, „*že hodlá omezit imigraci jako celek a kompletně zastavit přistěhovalectví ze zemí mimo EU.*“²³⁸

7.9 Dočasné fixace plovoucího označujícího „sionismus“

Plovoucí označující „sionismus“ se v diskurzu Altermedií objevuje pouze okrajově. Sionismus je naplňován významem izraelského šovinismu a rasismu vedenému zejména proti muslimům a arabům. Na druhé straně je sionismus v diskurzu naplňován také významem možného východiska pro boj proti „zhoubné vlně islamismu“, které je možné čelit v případě „*uzavření spojení se sionisty*“²³⁹ Stejný text zároveň varuje před možným nedostatkem této unie, která by mohla ve výsledku ohrozit samotnou legitimitu krajně pravicových politiků, neboť by ji mohli získat pouze tehdy, „*obdrželi-li předchozí požehnání z Izraele.*“²⁴⁰

Proti spojení se židy na „protiislámské barikádě“ varuje profesor Pierre Vial z Lyonu, zakladatel hnutí Terre et Peuple. Podle něj by takové spojení znamenalo „*konflikt na Blízkém východě rozdvíjet a přenést na Evropu.*“²⁴¹

²³⁶ Článek č. 35 – Francie hodlá i nadále vypovídat ilegální přistěhovalce

²³⁷ Článek č. 37 – Britové se ve své zemi stanou národnostní menšinou

²³⁸ Článek č. 37 – Britové se ve své zemi stanou národnostní menšinou

²³⁹ Článek č. 29 – O židovském rozhršení, které vynáší blíže k politické moci

²⁴⁰ Článek č. 29 – O židovském rozhršení, které vynáší blíže k politické moci

²⁴¹ Článek č. 26 – Ke strategii evropského odporu

8. Kvalitativní analýza blogu cz.altermedia.info – původní redakce

Diskurz zakládající redakce Altermedií je úzce spjatý s názory a postoji občanského sdružení Vlastenecká fronta. Protože reálně existující instituce a organizace jsou taktéž projevem konkrétního diskurzu, zasahuje do diskurzu Altermedií kromě zmíněné a výše charakterizované Vlastenecké fronty také politická strana Právo a Spravedlnost, sdružení D.O.S.T. (Důvěra, Objektivita, Svoboda, Tradice) a Orel jednota Kladno, které vytvářejí diskurz namířený proti homosexuálům a jejich pouličnímu happeningu Queer Parade Brno. Neméně významným projevem diskurzu Altermedií je pořádání demonstrací proti vyhlášení samostatnosti Kosova, účast na protestu proti pochodu homosexuálů Queer Parade nebo pozvánka na koncert „konzervativně-katolického písničkáře“ Tomáše Hameta.

Diskurz původní redakce blogu je stejně jako v případě současných autorů Altermedií silně nacionalistický a staví na myšlenkách ultrapravicového neofašismu, vyjádřených především konzervativně nacionalistickou rétorikou, která definuje krizi vlastenectví jako krizi tradičních společenských hodnot, mezi nimi národní soudržnosti a suverenity; případná mezinárodní spojení mají být uzavírána výhradně na principu slovanské vzájemnosti. Významné pozici se v tomto ohledu těší Srbsko, jemuž řetězce ekvivalence přisuzují k Česku bratrský vztah. *„Byli to Srbové, kteří si v meziválečném období zakládali na svém studiu u nás, byli to Srbové, kteří se hlásili jako dobrovolníci do naší armády v roce 1938. Byla to i Titova Jugoslávie, která se odmítla v roce 1968 podílet na intervenci SSSR proti nám a vyjádřila svůj kategorický nesouhlas.“*²⁴²

Národovecký diskurz Altermedií je artikulován společně s historickými milníky stěžejními pro budování kulturní a politické výlučnosti českého národa. Většina vlasteneckých skutků je dokládána hrdinskými činy konkrétních osobností (František Palacký, Viktor Dyk, Radola Gajda). Diskurz zakladatelů Altermedií spočívá v exklusivním pojetí národa, který vylučuje všechny, kteří se od majority liší buďto etnicky nebo kulturní či ekonomickou vyspělostí. Autoři diskurzu sami sebe definují

²⁴² Článek č. 89 – Kabát z ostudy

jako obránce tradičních hodnot a vlastence, jako „*svobodomyšlné jedince odchyloující se od aktuálně dominujících dogmat*“²⁴³ Nepřátelé, kteří tuto identitu ohrožují a oslabují tím stát, jsou „*lidé bez českého vlasteneckého smýšlení*“²⁴⁴ Jako „*ti druzí*“ jsou zároveň označováni současní politici, kteří „*mají chabé nebo žádné české vlastenecké smýšlení anebo jsou skrytě spjati s cizími zájmy*.“²⁴⁵ Jelikož nacionální diskurz je artikulován zároveň s diskurzem protinacistickým, je ve zkoumaném vzorku několikrát zmíněna Mnichovská dohoda a nacistická okupace Československa jako nejtěžší chvíle v národních dějinách. Mnichov je pomocí řetězců ekvivalence spojován se zločinem, zradou, traumatem pro celou generaci a faktickým začátkem druhé světové války. Do současnosti je Mnichov řetězcem ekvivalence spojován s uznáním nezávislého kosovského státu, kterým se Česká republika přidala k hlavnímu proudu evropské politiky a její „*vláda se stala vládou národní hanby*.“²⁴⁶

Během druhé světové války Evropské národy celkem přišly o cca 40 milionů obyvatel. „*Mnohem horší bylo, že ve většině případů se jednalo o jejich nejlepší lidi a tato genocida evropského genofondu se podepsala na dnešním stavu. Nacisté se zaměřili při likvidaci, podle svých pseudovědeckých názorů, „podřadných“ národů a nejen jich na ty nejlepší z každého národa. Rovněž na bojištích druhé světové války umírali ti kvalitní, stateční a silní lidé a je jedno, jestli bojovali v uniformě RAF nad kanálem La Manche, v uniformě Africa Korpsu v Africe či v uniformě Rudé armády na širých stepích velkého Ruska. Nejlepší synové evropských národů proti sobě bojovali, matky přicházely o své syny, děti o své otce, manželky o své manžele a někdo se z povzdálí smál.*“²⁴⁷

Rasistický diskurz je v Altermediích původní redakce naplňován zejména ve vztahu k signifikantu Cikán, který je v jednom z textů nahrazen za signifikant pejsánek. Ten se „*natolik ortodoxně drží svých tradic a hodnot, že prakticky respektuje zákony majoritní společnosti jen potud, pokud mu to je vhodné...Pejsánci – tvorové, kterým když nedáte košík a nemáte je na obojku, nikdy neposlechnou a budou kousat a štěkat.*“²⁴⁸ Pejsánek je opět řetězci ekvivalence charakterizován jako nezaměstnaný,

²⁴³ Článek č. 55 – Staré známé praktiky

²⁴⁴ Článek č. 84 – Polská chamtivost

²⁴⁵ Článek č. 84 – Polská chamtivost

²⁴⁶ Článek č. 89 – Kabát z ostudy

²⁴⁷ Článek č. 64 – Začátek konce bílé Evropy

²⁴⁸ Článek č. 66 – Čtyřicátý devátý krok

nevzdělatelný, parazitující na sociálním systému, narkoman, zloděj a zločinec. „*Jak jsou jejich mozečky míň schopné se učit Einsteinovy teorie relativity, tak v ilegálních aktivitách jim to naopak pálí jako hrom...Velmi dbají na rodinu a její soudržnost (kterou mnohdy berou tak vážně, že dochází i k rodinným „intimním“ stykům.*“²⁴⁹

Dalšími signifikanty spojenými s rasistickým diskurzem jsou znaky černoch, arab, muslim, kteří jsou v diskurzu Altermedií naplněny například následujícími významy: „*Skupiny lidí a státy, které nemyslí na budoucnost, obyvatelé se nekontrolovatelně rozmnožují, jejich sociální instituce, zdravotnictví, školství, technologie jsou v troskách anebo neexistující. Ke štěstí se nepokoušejí dostat prostřednictvím schopností nebo práce, ale čekají na štěstí. Jsou nezaměstnaní a často nezaměstnatelní na kvalifikovanějších místech. Patří sem téměř sto procentně afričtí černoši, pak značná část Indů, arabských a jiných muslimů a určitá část latinoameričanů.*“²⁵⁰

Opovržlivě se v diskurzu Altermedií hovoří také o homosexuálech, kteří jsou charakterizováni jako nemravná menšina, jež ohrožuje „mravní výchovu mládeže“ pořádáním akcí typu Queer Parade Brno, při níž má být jako součást průvodu zařazena „*veřejná prezentace erotických aktivit, tanců, erotických kostýmů apod.*“²⁵¹

Z politického hlediska je z diskurzu Altermedií markantní postoj antidemokratický, jenž bývá artikulován zejména ve vztahu k liberalismu a jeho „politicky korektnímu jazyku“ a ke svobodě projevu. Dalším diskurzem je diskurz protievropský, ve smyslu vystupující proti integraci v podobě Evropské unie neboli „bruselské rakoviny“. Evropskou integraci vnímají Altermedia jako snahu o obnovení „říšských zájmů Německa“.

²⁴⁹ Článek č. 66 – Čtyřicátý devátý krok

²⁵⁰ Článek č. 99 – Palivová krize ve 21. století aneb jak vše souvisí se vším

²⁵¹ Článek č. 96 – Statečný stařec a moře zelené špíny

8.1 Uzlový bod „národ“

Také v diskurzu původní redakce Altermedií je stěžejní artikulace plovoucího označujícího (vyprázdněného signifikantu) „národ“, jenž se stává uzlovým bodem diskurzu a určuje tak konkrétní naplnění nacionalistické ideologie prezentované autory blogu. Kolem uzlového bodu „národ“ jsou organizovány znaky jako je Čech, jazyk, tradice, vlast, hodnoty, kultura, hrdina. Také v případě původní redakce jsou hegemonistické snahy diskurzu vyjádřeny jednotnou kolektivní identitou národa stmelěného v boji za svou suverenitu a posílenou následováníhodnými příklady osobností, které se o český národ zasloužily – „Otec národa“ František Palacký, jenž prohlásil, že *„nic než národ má právo na existenci“*²⁵², nacionalista Viktor Dyk, který říká, že *„do národní pospolitosti se člověk rodí; volit si ji nemůže, ale může se odrodit, své národnosti se vzdát, což je považováno za těžký zločin.“* nebo že *„národ je společenství mrtvých, živých a nenarozených, které je podkladem jediné smysluplné kontinuity lidského života.“*²⁵³

Národ je v diskurzu původních Altermedií vymezován především jazykově a kulturně. *„Národní zájmy jsou prioritní, vše ostatní, zejména specifické zájmy sociální, třídní, stranické či náboženské, je jim podřízeno.“*²⁵⁴ Obrozenecké pojetí národa navazuje na myšlenku slovanské vzájemnosti, která tvrdí, že slovanské národy jsou si jazykově i kmenově blízké a s Čechy tvoří určitou vyšší jednotu.

Individualita jednotlivce je artikulována společně s hlavním uzlovým bodem diskurzu – jedinec jako národovec, nacionalista. *„Protože jsem nacionalistou, samozřejmě odmítám nezdravý individualismus.“*²⁵⁵ Národní identita a její ochrana je v očích kosmopolitní většiny podle Altermedií považována *„málem za zločin“*.²⁵⁶

Identita je v diskurzu původní redakce vyjádřena také jistým skepticismem „v otázce budoucnosti otázky národní“, který je vyjádřen současným stavem „vlastizravné politiky“ ohrožující národní integritu a suverenitu a znevažující oběti tisíce vlastenců, kteří se o samostatný národní stát zasloužili: *„Národní tradice se rozpadají a podle*

²⁵² Článek č. 70 – Otec národa se narodil před 210 lety

²⁵³ Článek č. 69 – Viktor Dyk a nacionalismus

²⁵⁴ Článek č. 69 – Viktor Dyk a nacionalismus

²⁵⁵ Článek č. 82 – O moru demokracie v nás samých

*mnohých patří do starého železa. Nejvíce mě to však mrzí při pomyšlení na ty stovky a tisíce dobrých Čechů, kteří věnovali celý svůj život a často ho i položili pro vlast, a za to, že žijeme v relativně svobodné zemi, vděčíme pouze jim.*²⁵⁷ Osud Muchovy Slovanské epopoje je dáván do paralely s osudem národních hodnot. *„Také chátrají někde v ústraní a pozornost jim věnuje je pár posledních, kterým není tahle země lhostejná...“*²⁵⁸

Silně je uzlový bod „národ“ artikulován s jazykovou výlučností Čechů, která má sloužit *„k pozvednutí národní hrdosti a uvědomělosti“*.²⁵⁹ Také v tomto případě je čtenářům dáván za vzor odkaz na národní buditele konce 19. století a hrdinné skutky vojáků padlých za národní myšlenku: *„Vzpomeňme onu hrstku obrozenců, která znovuobjevovala rodný jazyk pro němčící většinu. Vzpomeňme hrstku Starodružiníků v Rusku, kteří nasazovali své životy za národ, jehož většina raději „trpěla habsburský útlak“*.²⁶⁰ Národovecký diskurz Altermedií prosazuje, aby měla čeština (*„jazyk domovského národa“*²⁶¹) přednost před jazykem jakékoliv národnostní menšiny žijící v České republice. *„Národnostní menšiny si musí uvědomit, že v této zemi je hlavním státním jazykem čeština, že jde o stát český, a to musí respektovat. V české řeči musí probíhat i jejich úřední jednání, vzdělávání atd. Používání jejich vlastního jazyka či jeho výuku jim přitom pochopitelně nikdo nezakazuje.“*²⁶² Na základě jazyka totiž lze jednoznačně určit, kdo je v ČR národem domácím, kdo spravuje zem a kdo je tu *„jen více či méně žádoucím hostem“*.²⁶³

8.2 Antievropský diskurz

Diskurz vystupující proti evropské integraci je artikulován zejména s hlasováním o Lisabonské smlouvě (a nevypsáním referenda v ČR), dále s okleštěním národní suverenity, národního ústavního práva a s faktem, že o mnoha podstatných

²⁵⁶ Článek č. 59 – Kterak dospěti ke krachu vlastní civilizace

²⁵⁷ Článek č. 52 – Slovanská epopoj a pomalá destrukce

²⁵⁸ Článek č. 52 – Slovanská epopoj a pomalá destrukce

²⁵⁹ Článek č. 70 – Otec národa se narodil před 210 lety

²⁶⁰ Článek č. 82 – O moru demokracie v nás samých

²⁶¹ Článek č. 92 – Další drzý požadavek národnostních menšin

²⁶² Článek č. 92 – Další drzý požadavek národnostních menšin

záležitostech České republiky je rozhodováno z Bruselu. Evropskou unii Altermedia zároveň chápou jako komplot Francie a Německa, přičemž Německo chce podle Altermedií „využít EU pro své obnovené říšské zájmy.“²⁶⁴ V diskurzu je Evropské unii připisováno metaforické přirovnání k malignímu nádoru, který vysílá své metastázy do jednotlivých členských států Unie a Lisabonská smlouva má zaručit pevné zakořenění a růst tohoto nádoru nejen ve členských zemích, ale i v dalších evropských národech: „Evropské národy vědí nebo tuší, jakou nemocí jsou napadeny. Proto se exponenti EU vyhnuli lidovému hlasování o Lisabonské smlouvě, i když ovládají prostředky manipulace s veřejností. Jedině Irům nebylo upřeno právo rozhodovat o své zemi a odmítnutím Lisabonské smlouvy se vzepřeli posílení evropské rakoviny. To by udělaly i ostatní národy, přestože jejich zastupitelské demokracie jsou také zachváceny metastázemi z Bruselu.“²⁶⁵

Činnost vrchního soudního orgánu Evropské unie, Evropského soudního dvora, je v diskurzu Altermedií nazývána činností aktivistickou v tom smyslu, že „nalézá a fakticky tvoří právo a jde zásadně stejným směrem jako aktivity různých prounijních politiků a tato instituce ve svých judikátech dokonce deklaruje nadřazenost unijního práva nad ústavními právy členských států.“²⁶⁶

EU je v protievropském diskurzu nazývána po USA „druhým centrem světovlády falešných elit, který se má stát byrokratickým superstátem řízeným ze zákulisí falešnými elitami. Proto je likvidována historicky vyvinutá stabilita evropských národních států.“²⁶⁷ Národům je pod hlavičkou EU omezována jejich státní politická a hospodářská suverenita, jejich národní společenství jsou „rozvracena přistěhovalectvím a nepřizpůsobivými menšinami. Jejich národní život je znemravňován konzumentismem a vulgární zábavou.“²⁶⁸ Evropská unie je charakterizována jako manipulativní a kolektivizující tlak falešných elit usilujících o rozklad jednotlivých evropských národů a jejich státnosti. „Zmatení a odnárodňování Evropané se mají hnát do otevřené a

²⁶³ Článek č. 92 – Další drzý požadavek národnostních menšin

²⁶⁴ Článek č. 57 – Irové nejsou sami

²⁶⁵ Článek č. 57 – Irové nejsou sami

²⁶⁶ Článek č. 71 – Pohřbení Lisabonské smlouvy

²⁶⁷ Článek č. 57 – Irové nejsou sami

²⁶⁸ Článek č. 57 – Irové nejsou sami

lákavými pozlátky zdobené náruče Bruselu. Že je to past nadvlády falešných elit, má zůstat skryto.“²⁶⁹

Stoupenci evropské integrace jsou v antievropském diskurzu Altermedií identifikováni jako bruselští kolaboranti, kteří se podílejí na unijní propagandě ve svých zemích a tím šíří vliv EU. Má-li se stát Evropská unie zárukou toho, že společenský vývoj v České republice bude směřovat k blahobytu a budoucímu prospěchu, bude podle diskurzu Altermedií nutné revidovat možnosti dosavadní zastupitelské demokracie, která podle všeho v této úloze „*naprosto propadá*.“²⁷⁰

8.3 Antiliberální diskurz

Vládnoucí liberální třída je v antiliberálním diskurzu Altermedií postavena do antagonistické pozice se stoupenci ultrapravice, kteří na sebe v duchu tohoto diskurzu berou identitu „antiliberálních heretiků“.²⁷¹ Liberalismus je v diskurzu Altermedií prostředkem k ohlupování mas, který je mnohem účinnější než komunismus, neboť disponuje mnohem důmyslnější rétorikou podpořenou zmanipulovanými sdělovacími prostředky. „*Díky záplavě slovních spojení zbavených významů, jako ‚lidská práva‘ a ‚demokracie‘ na straně jedné a ‚nacismus‘ a ‚fašismus‘ na straně druhé, funguje myšlenková kontrola a intelektuální represe mnohem lépe.*“²⁷² Vzhledem k tomuto faktu mají nacionalisté, přijímající identitu antiliberálních heretiků, mnohem těžší cestu ke svržení liberálního systému. Liberalismus zároveň vytváří iluzi nejlepšího světonázoru, protože v současné době proti němu nestojí jasně identifikovaná soupeřící myšlenka. Jeho hlavním cílem je diskvalifikace oponentních politických názorů tím, že je označí za radikály a tím na ně může snáze vyvíjet silný politický nátlak.²⁷³ „*Neustálým všeobecným používáním slova ‚nacismus‘ a užíváním předložky ‚anti‘ systém ve skutečnosti ukazuje svou snahu o sebelegitimizaci. Člověk může usoudit, že i kdyby*

²⁶⁹ Článek č. 57 – Irové nejsou sami

²⁷⁰ Článek č. 57 – Irové nejsou sami

²⁷¹ Článek č. 58 – Liberální dvojsmysly a jejich lexikální a právní důsledky

²⁷² Článek č. 58 – Liberální dvojsmysly a jejich lexikální a právní důsledky

²⁷³ Článek č. 58 – Liberální dvojsmysly a jejich lexikální a právní důsledky

*všichni antisemité a fašisté byli na vyměření, systém by si je vynalezl tvorbou a tyto označení znovu vzkřísil. Tyto slova se stala symboly absolutního zla.*²⁷⁴

Antiliberální diskurz je artikulován společně s „liberální“ slovní zásobou a údajnými neologismy liberálů jako jsou „politická korektnost“, „nenávistný projev“, „odlišnost“, „tržní demokracie“, „výuka etnické citlivosti“. Diskurz Altermedií se snaží těmito vyprázdněným signifikantům přidělit význam nesmyslů, například také tím, že zpochybňuje etymologii těchto znaků, která je specifikována „pochybným původem“ a anonymitou jejich „tvůrců“. *„Příklady politických chvalořečení a hanobení v liberalismu jsou často vyjádřeny sentimentálními a nebo naopak animálními slovy. Když se nejchvástavější ‚svobodná‘ média v liberálním systému pokouší glorifikovat určité události nebo osobnosti odpovídající zásadám politické správnosti, obvykle použijí neutrální jazyk obdařený občasnými superlativy, s primárním zájmem nerozrušit své čtenáře.*²⁷⁵

Liberalismus je v diskurzu Altermedií zároveň artikulován s myšlenkou multikulturalismu, která byla evropským národům vnucena po druhé světové válce jako trest za válečné viny,²⁷⁶ a je řetězcem ekvivalence spojen s nemravností.²⁷⁷

8.4 Diskriminační diskurz

Diskurz proti menšinám je ve zkoumaném vzorku původní redakce Altermedií vztažen zejména na homosexuály (nejčastěji se o nich hovoří ve vztahu s jejich pouličním happeningem Queer Parade Brno) a také proti romské menšině žijící v ČR. Tyto dvě menšiny jsou považovány za nemravné a hodné odsouzení.²⁷⁸ Protože práva a svobody jednoho musí v demokracii vždy končit tam, kde omezují práva druhého, je podle diskriminačního diskurzu Altermedií třeba zamezit mravnímu ohrožení mládeže,

²⁷⁴ Článek č. 58 – Liberální dvojsmysly a jejich lexikální a právní důsledky

²⁷⁵ Článek č. 58 – Liberální dvojsmysly a jejich lexikální a právní důsledky

²⁷⁶ Článek č. 64 – Začátek konce bílé Evropy

²⁷⁷ Článek č.87 – Případ Kulínský

²⁷⁸ Článek č. 90 – „Je čas vrátit se domů, Ameriko,“ říká Pat Buchanan

kteřou může například Queer Parade pohoršit a narušit, stejně tak ohrožena mohou touto akcí být práva občanů na zajištění zdraví a osobní bezpečnosti.²⁷⁹

Homosexuálové jsou v diskriminačním diskurzu artikulováni se zneužíváním problematiky minorit, aby dosáhli vlastního zviditelnění, s prosazením kontroverzních zákonů jako je právo na adopci dětí a konečně se životním stylem neslučitelným s tradiční morálkou a základními sociálními a kulturními vzorci západní civilizace.²⁸⁰

Dalším diskurzním vyjádřením tohoto postoje je psaní otevřených dopisů představitelům městské samosprávy, aby podobné nemravné akce zakázala. V dopisu, který napsal brněnským radním člen předsednictva politické strany Právo a Spravedlnost Jan Broj, jsou kromě mravních důvodů zmiňovány i hygienické předpisy a hrozba přenosu HIV. Homosexuální menšina je tedy v diskriminačním diskurzu Altermedií vyjádřena ekvivalencí homosexuální orientace s virem HIV. *„Homosexuálové objektivně představují rizikovou skupinu v ohrožení virem HIV a při případném pochybení v oblasti hygienických předpisů může tedy být dopad pro veřejnost závažnější než v případě jiných akcí. Problémem mohou přece být případná krvácivá zranění, ke kterým při tanci či pod vlivem alkoholu může docházet, odhazování použitých kondomů mimo odpadkové kontejnery a podobné jevy, jež nelze na hromadných akcích dost dobře vyloučit.“*²⁸¹

Sexualita není dle diskurzu Altermedií člověku dána proto, aby naplnil svůj život radovánkami, *„ale za účelem udržení života, jak je tomu u všeho živého a organického v přírodě. Plně chápu, že ne každému je dáno, aby po biologické stránce byl stejný jako ti ostatní, ale odmítám a považuji za zcela scestné, aby se takovýto jev výjimečnosti dával na odiv způsobem, jak to činili iniciátoři tohoto pochodu v Brně.“*²⁸²

Problematika romské menšiny je v diskurzu Altermedií zesměšňována („ministrině pro Cikány Džamila Stehlíková“²⁸³) a aktivity různých státních i neziskových organizací pracujících s Romy jsou ekvivalentem pro pozitivní diskriminaci. Diskriminační diskurz naplňuje signifikant Cikán významy spojenými s kriminalitou („Grázlík s bohatým trestním rejstříkem a pověstí zloděje a násilníka se

²⁷⁹ Článek č. 96 – Statečný stařec a moře zelené špíny

²⁸⁰ Článek č. 73 – Kladenská výzva Orla

²⁸¹ Článek č. 96 – Statečný stařec a moře zelené špíny

²⁸² Článek č. 59 – Kterak dospěti ke krachu vlastní civilizace

²⁸³ Článek č. 92 – Další drzý požadavek národnostních menšin

*dal před hlídkou na útěk.*²⁸⁴), gamblerstvím, distribucí drog, nepřizpůsobivostí a politickou korektností, která „už si ani nehraje na to, že by každému bylo před zákonem měřeno stejným metrem.“²⁸⁵

Tito lidé podle diskurzu Altermedií jen málokdy chodí do zaměstnání, povětšinou jsou evidovaní na úřadech práce a „jen málokdy nevyužijí štědrosti různých sociálních programů, mají více peněz, než většina politiků. Čert ví, kam chodí k těm penězům, ale řekl bych, že až na pár výjimek, které se snaží opravdu podnikat či vydělávat poctivou cestou, to asi bude ilegálními aktivitami.“²⁸⁶

8.5 Dočasné fixace plovoucího označujícího „rasa“

Plovoucí označující „rasa“ nabývá v kontextu Altermedií význam výhradně v zahraničních souvislostech a v kontrastu s postoji hnutí a institucí, která se zabývají ochranou práv rasových a náboženských menšin.

Rasově motivované skutky jsou dávány do souvislosti například s francouzskou herečkou Brigitte Bardotovou, jež byla již poněkolkáté francouzskou justicí odsouzena za podněcování k rasové nenávisti a musí proto zaplatit pokutu ve výši 15 000 euro. Herečka ve svém dopise adresovaném tehdejšímu francouzskému ministru vnitra Nicolasi Sarkozymu vznesla námitky proti rituálnímu zabíjení zvířat, které provádějí muslimové v průběhu oslav Aid al-Kabir. Bardotová požadovala, aby se zasadil o vydání nařízení zvířata před rituálním zabitím nejdříve omráčit, aby se tak snížilo jejich utrpení. Podle Bardotové mají tohoto rituálu všichni Francouzi dost a s ním i celé této „populace, která ničí Francii tím, že jí vnucuje své zvyky.“²⁸⁷ Bridgette Bardot byla státní zástupkyní již po několikáté obviněna z xenofobie a rasové nenávisti. Takový postoj je v diskurzu Altermedií označován za pseudohumanistický. Ten je kromě francouzského státního zastupitelství přičítán různým hnutím proti rasismu a lize za lidská práva, „*kteřá s vřískotem o xenofobii, předsudcích, a diskriminaci vyskočí jako*

²⁸⁴ Článek č. 75 – Policista obviněn

²⁸⁵ Článek č. 75 – Policista obviněn

²⁸⁶ Článek č. 66 – Čtyřicátý devátý krok

²⁸⁷ Článek č. 79 – Herečka a pseudohumanisti

pověstný čertík z krabičky, když se někdo „odváží“ zpochybnit jejich dogmata zářivé budoucnosti rasově a kulturně zcela promíšeného světa.“²⁸⁸

Rasová otázka a s ní související problémy mohou být podle diskurzu Altermedií také důvodem pro další celosvětový válečný konflikt, protože jednotlivé státy i kontinenty získávají vzhledem k masové imigraci „*opravdu pestrý charakter*“.²⁸⁹ Bílá rasa charakterizovaná jako původní evropské obyvatelstvo a její civilizace je permanentně ohrožována a „*napadaná těmi ‚druhými‘, ať už po stránce náboženské (muslimové), tak i národnostní (arabské země, Čína atd.) či rodové (černoši v Africe, ale i Americe). Co když by byla světová válka, kde uniformou by nebyly barvy země, ale barva pleti?! Kdo ví.*“²⁹⁰

Konflikt mezi bílou rasou a muslimy zasazuje plovoucí označující „rasa“ do belgického Bruselu, kde vypukly rasově motivované nepokoje mezi „domorodci“, fanoušky fotbalového klubu RSC Anderlecht, a mladými marockými přistěhovalci. Konflikt byl podle Altermedií iniciován anonymním autorem internetového blogu, který „*vyzval k útokům na bílé fanoušky tohoto klubu a k zapalování hospod, domů a aut.*“²⁹¹ Přistěhovalci Maroka jsou tedy diskurzem Altermedií iniciátory násilí proti bílým obyvatelům hlavního města Belgie.

8.6 Dočasné fixace plovoucího označujícího „multikulturalismus“

Plovoucí označující „multikulturalismus“ nabývá v diskurzu zakládající redakce Altermedií významové konotace spojené opět se zahraniční situací, což ovšem neznamená, že by multikulturalismus neohrožoval český národ, ba naopak. O multikulturalismu Altermedia hovoří s despektem a ironií, řetězce ekvivalence mu přiřazují atributy jako moderní a tolerantní modla současnosti, projev naší vlastní slabosti, která zapříčiňuje nadvládu muslimů a „barvených přistěhovalců“ a výraz „*pochybné formy demokracie*“, která nám multikulturalismus diktuje a „*limituje naše*

²⁸⁸ Článek č. 79 – Herečka a pseudohumanisti

²⁸⁹ Článek č. 54 – Padesátý krok (Třetí světová válka)

²⁹⁰ Článek č. 54 – Padesátý krok (Třetí světová válka)

skutečně svobodné myšlení.“²⁹² Multikulturalismus je praktickým dopadem liberalismu a toho, jak jeho politika zapříčinila hluboké sociální a demografické změny zejména v podmínkách západních společností a Austrálie, proto bylo nutné liberální slovník přizpůsobit zmíněným okolnostem. „*V důsledku rostoucí rasové odlišnosti si liberální elity uvědomují, že k udržení sociálního smíru a ochraně systému před balkanizací a občanskou válkou musí být vynalezena nová slova a slovní spojení.*“²⁹³

Tolerance zaručovaná multikulturalismem se podle Altermedií obrací proti „nám“ a vztahuje se pouze na „cizince“, jak bude patrné z analýzy následujícího příspěvku. Multikulturalismus není v diskurzu Altermedií spojován s různorodostí kulturní, ale rasovou. Proto je multikulturalismus vnímán jako eufemismus pro „multirasový“.

Multikulturalismus je dáván do kontextu s Nizozemím, kde by policisté měli znát Korán a životopis Mohameda, protože tyto dvě knihy napomohou k lepšímu pochopení islámu a života proroka. Ve stejném textu je multikulturalismus v antagonistické pozici postaven do kontextu netolerance vůči nizozemskému karikaturistovi Gregoriu Nekschotovi, jenž byl po tříleté pátrací akci zatčen a je podezřelý z autorství karikatur, které urážejí muslimy a lidi s tmavou pletí.

*„Díky naší slabosti nám vládnou ti, kteří nás z nějakých důvodů předhazují na pospas barevným přistěhovalcům, z velké části muslimům. A až za nějaký čas v našich zemích budou vládnout muslimové, zkoušky ze znalosti Koránu a života proroka budeme dělat všichni. A na studijní pomůcky nám nikdo přispívat nebude...“*²⁹⁴

8.7 Dočasné fixace plovoucího označujícího „demokracie“

„Demokracie“ je coby plovoucí označující naplněna významem ideologie modloslužebnictví, která nahrazuje skutečného Boha falešným a lásku k vlasti láskou k proceduře. „*Jedna věc je věřit, že demokracie je vyšší formou vládnutí. Jiná věc je*

²⁹¹ Článek č. 93 – Etnická válka v Bruselu: Marokánci útočí na „bílé“

²⁹² Článek č. 55 – Staré známé praktiky

²⁹³ Článek č. 58 – Liberální dvojsmysly a jejich lexikální a právní důsledky

²⁹⁴ Článek č. 95 – Pro nizozemské policisty je důležitá znalost Koránu

*klanět se jí a připisovat jí vlastnosti, které má sám Bůh. To je modloslužebnictví. To je ideologie.*²⁹⁵

Demokracie zároveň v diskurzu Altermedií představuje politického a válečného protivníka komunismu, který ovšem zmizel s pádem komunismu na začátku devadesátých let minulého století. *„Jen těžko by se dalo mluvit o nich [KLDŘ, Čína] jako o možných adeptech na světový válečný konflikt právě v duchu komunismus vs. demokracie.*²⁹⁶ Na politické ose pravice – levice stojí v diskurzu Altermedií demokracie nalevo.²⁹⁷ Demokratický princip je artikulován ve vztahu ke Spojeným státům americkým, ve kterých se demokracii, vyjádřenou hlavně politikou republikánů, podle diskurzu Altermedií vzdalují, protože v nich *„vládnou majetkové (tajně i etnické), tedy formální elity, které se staly falešnými. Majetek u nich někdy býval, ale již není ukazatelem vyšších osobnostních kvalit jeho vlastníků a jejich společenských zásluh.*²⁹⁸

V Evropě jsou principy demokracie artikulovány ve vztahu k Evropské unii, která jako rakovinové bujení ohrožuje svými metastázemi jednotlivé národní státy. Demokracie je tedy v Evropě příliš slabým politickým zřízením, aby byla schopna čelit integraci a omezování státní suverenity. Život v demokracii je pouhým klamem, protože nepřináší lepší podmínky pro běžný lid, ale pouze pro elity, které si majetkem upevňují svou moc.²⁹⁹

Demokracie je v diskurzu Altermedií rovněž dávána do vztahu ke svobodě projevu, jehož záruky nejsou podle ultrapravicového diskurzu lidem v demokratických zřízeních opravdu dány. Samozřejmost v liberálních demokraciích znamená pochybnosti a tentokrát nestaví demokracii do opozice s komunismem, ale do pozice paralelní. *„Za neustálým vtloukáním těchto slov a výrazů, speciálně slov jako ‚lidská práva‘ a ‚tolerance‘, liberální systém zřejmě něco skrývá, pravděpodobně absenci opravdového svobodného projevu. K jasnější ilustraci tohoto bodu bych běžnému občanu žijícímu v liberálním systému doporučil se zaměřit na příklad komunistické rétoriky, jež byla obdařena podobnými svobodomyslnými termíny, zatímco ve skutečnosti poskytovala málo svobody a ještě méně svobodného vyjadřování.*³⁰⁰

²⁹⁵ Článek č. 90 – „Je čas vrátit se domů, Ameriko,“ říká Pat Buchanan

²⁹⁶ Článek č. 57 – Irové nejsou sami

²⁹⁷ Článek č. 57 – Irové nejsou sami

²⁹⁸ Článek č. 57 – Irové nejsou sami

²⁹⁹ Článek č. 57 – Irové nejsou sami

Demokracie je zároveň charakterizována jako režim, který nezaručuje svobodu a rovnoprávnost pro všechny, ale jen „*pro ty vyvolené, kteří jsou právě u moci.*“³⁰¹

Hodnoty jako je svoboda v České republice ohrožují legislativní antidiskriminační návrhy. „*Alarmující jsou v tomto směru zejména případy kriminalizace údajné ‚homofobie‘ křesťanských duchovních, k nimž došlo v některých skandinávských zemích, jinak považovaných za stabilní demokracie.*“³⁰²

Demokracie je v nacionálním diskurzu přirovnávána k moru, který občas zaútočí na naše fyzické i duševní zdraví. „*Demokracií infikovaný mozek totiž uvažuje tak, že většina, ať už jakákoliv, je nositelkou pravdy a má právo vládnout.*“³⁰³

8.8 Dočasné fixace plovoucího označujícího „přistěhovalectví“

Plovoucí označující „přistěhovalectví“ je v diskurzu Altermedií naplňováno jednoznačným významem ohrožení pro národní společnosti, které konkrétně představují „nepřizpůsobivé menšiny“.³⁰⁴

8.9 Dočasné fixace plovoucího označujícího „sionismus“

Sionismus je ve vybraném vzorku Altermedií naplněn významem spolupráce mezi židy, propagátory jednotného židovského státu, a nacistickým diktátorem Adolfem Hitlerem, a jedinečnou příležitostí pro podporu přistěhovalectví do Palestiny. Diskurz Altermedií cituje „oficiální historiky“, kteří tvrdí, že Hitlerovým cílem bylo co možná nejrychlejší vystěhování židů z říšského území za účelem odstranění jejich vlivu na hospodářství, kulturu a politiku. „*Taková situace současně nabízela jedinečnou možnost získat německé Židy*³⁰⁵ *pro věc sionismu (většina německých Židů do nástupu Hitlera k*

³⁰⁰ Článek č. 58 – Liberální dvojsmysly a jejich lexikální a právní důsledky

³⁰¹ Článek č. 59 – Kterak dospěti ke krachu vlastní civilizace

³⁰² Článek č. 80 – Právo a Spravedlnost poslancům KDU-ČSL ve věci veta antidiskriminačního zákona

³⁰³ Článek č. 82 – O moru demokracie v nás samých

³⁰⁴ Článek č. 57 – Irové nejsou sami

³⁰⁵ Velké písmeno ve slově Žid Altermedia používají pro označení etnické příslušnosti.

moci neměla zájem odjet do Palestiny). Pronásledování Židů v Německu otevřelo sionistům až dosud nevídané možnosti pro posílení vystěhovalectví do Palestiny.“³⁰⁶

Sionismus byl ovšem zamýšlen jako elitářský projekt. Protože němečtí židé přicházeli do Palestiny bez majetku a nenabízeli žádné podobné výhody a přednosti, nebyli v Palestině vítáni. Záchranný výbor Palestiny se proto rozhodl vybrat jen ty židy, kteří budou nově vznikajícímu státu co nejprospěšnější. *„Jsme-li schopni zachránit 10 až 50 tisíc lidí, jež mohou napomoci výstavbě země a obnově národa, namísto záchrany miliónu Židů, kteří by byli na obtíž a v nejlepším případě by představovali apatický prvek, pak se musíme zachovat správně a zachránit řečených deset tisíc – bez ohledu na výtky a prosby miliónů. Je třeba zachránit pionýry, a z nich zase především takové, kteří jsou vyškolení a duchovně vhodní k sionistické práci.*“³⁰⁷

³⁰⁶ Článek č. 61 - Hitler a sionisté

³⁰⁷ Článek č. 61 - Hitler a sionisté

9. Závěr

Cílem mé práce bylo na základě stanoveného výzkumného vzorku provést kvalitativní analýzu mediální diskurzu ultrapravicového blogu Altermedia, a to prostřednictvím teorie diskurzu postmarxistických teoretiků Ernesta Laclaua a Chantal Mouffové.

Protože obměna redakčního týmu v létě 2008 přinesla možnost srovnání diskurzu spojeného se zakládající redakcí blogu a diskurzu současné redakce, rozhodla jsem se sledovat styčné body a rozpory mezi těmito dvěma diskurzemi. Ve své analýze jsem se zaměřila na to, jaké druhy diskurzů jsou v analyzovaných textech artikulovány a jakými významy se diskurzemy naplňují. Stanovila jsem rovněž uzlové body, kolem nichž se diskurzemy utvářejí, součástí analýzy bylo také určení identit, které jsou prostřednictvím diskurzů utvářeny. Na základě kontextuálního ukotvení plovoucích označujících pak usuzuji, k jakým významovým posunům v rámci dvou zkoumaných diskurzů dochází.

Kvalitativní analýza diskurzu Altermedií, respektive srovnání výsledků diskurzovní analýzy zakládající a současné redakce blogu, ve výsledku potvrdila hypotézu, že v diskurzu blogu došlo v průběhu posledních tří let k nápadnější inklinaci k neonacistické ideologii. Předpoklad, že v diskurzu Altermedií došlo od srpna 2008 k silnějšímu prolínání neofašistických a neonacistických názorů a postojů, se konkrétně naplňuje například v artikulaci národa coby krví stmelěného etnika, nebo ve volání po rasové revoluci: „...*schvalujeme prioritu zákonů krve. Identita je nejprve a především podmíněna etnicky. Této pravdě je třeba vši silou dopomáhat k vítězství. Revoluce 21. století bude identitní.*“³⁰⁸ Ačkoli je národ podle stávající redakce blogu tvořen také na základě kulturní a dějinné linie (neofašistický koncept pojetí národa), je v nacionalistickém diskurzu výrazně artikulován také „hlas krve“. Jedna krev tvoří organický základ rodového společenství, které představuje vyšší formu bytosti, je obdařeno kolektivní pamětí a jako jediné „*může nést atribut svobody a sdílet se všemi jednu hrdost, sílu, ušlechtilost, duchovní vyspělost a existenční nezávislost.*“³⁰⁹

Zakládající kolektiv autorů chápe národ výhradně jako kulturně vymezenou skupinu jednotlivců, kterou stmeluje zejména společný jazyk, historie a tradice. Také z těchto důvodů je národovecký diskurz původní redakce Altermedií artikulován

³⁰⁸ Článek č. 26 – Ke strategii evropského odporu

společně s osobnostmi, které se o český národ zasloužily – jazykově František Palacký, kulturně (a nacionalisticky) Viktor Dyk, politicky legionáři a jejich čelní představitelé (např. Radola Gajda). Diskurz původních Altermedií se oproti současné redakci proti neonacistické ideologii vymezuje, nechce s ní mít nic společného a považuje ji za zločinnou: „...*jakákoli neonacistická činnost mající za následek zlehčování nacistických zločinů je trestným činem.*“³¹⁰ Nacionalismus původní redakce je také často artikulován s myšlenkou slovanské vzájemnosti, zejména ve vztahu k Srbsku. Z tohoto důvodu je diskurz Altermedií v letech 2003 až 2008 namířen také proti evropské integraci, která stojí v přímém rozporu s principem státní suverenity a je „rakovinou“, která jednotlivé národní státy Evropy napadá a postupně ničí. Evropská unie a z Bruselu řízená politika je také v negativních konotacích v textech velmi často zmiňována – téměř v každém šestém článku. Oproti tomu současná redakce kritiku politiky Evropské unie opomíjí, stejně tak jako myšlenku předurčení slovanských národů ke vzájemné spolupráci a podpoře. Zatímco tématu vyhlášení samostatnosti Kosova se původní autoři Altermedií věnovali hned ve čtyřech textech, současná redakce na toto téma nijak nereaguje.

Pokud tedy mám na tomto místě odpovědět na otázku, zda jsou uzlové body dvou analyzovaných diskurzů definovány odlišně, pak na úrovni národní (český národ) versus mezinárodní (Evropa, Evropská unie, slovanská vzájemnost), stejně tak jako ve vztahu k neonacistické ideologii (zločin kontra nutnost pokrevní rasové revoluce), dochází v diskurzech Altermedií k antagonistickým snahám o fixaci významu uzlového bodu národ.

Kromě negativního postoje vůči Romům (v diskurzu Altermedií je jim obecně přiřazován znak Cikáni, kteří jsou řetězci ekvivalence spojování s nepřizpůsobivostí, kriminalitou, drogami a zneužíváním sociálních dávek), stojí diskurz Altermedií v antagonistické pozici vůči homosexuálům, které diskurz označuje signifikantem „otrlí sodomité“. Nová redakce se k problematice homosexuality často nevrací, ale zastává s předešlým diskurzem stejné stanovisko, že je existence této komunity v rozporu s dobrými mravy, zachováním rodu a že pro většinové obyvatelstvo znamená ohrožení nákazou virem HIV.

Vlastní identita je v diskurzu obou redakcí konstruována na základě spojení několika diskurzů v diskurz hybridní, který tvoří diskurz nacionalistický. U současné

³⁰⁹ Článek č. 1 – Víme, co chceme?

redakce je národovecký diskurz tvořen diskurzem antidemokratickým (tvrdí, že demokratické hodnoty jako je rovnost, svoboda projevu nebo vláda menšiny na základě mandátu většiny ve skutečnosti nefungují a představují ohrožení národní soudržnosti) antisocialistickým (socialismu je nejvíce vytykána jeho kolektivní povaha) a antimultikulturalistickým (multikulturalismus ohrožuje nejzákladnější pravidla zachování zdravé lidské společnosti, čímž ohrožuje jednotu národa). Národovecký diskurz původní redakce stojí zejména na koexistenci diskurzu antievropského (staví na myšlence, že Evropská unie ničí národní státy a je vůči politice jednotlivých vlád příliš dogmatická a restriktivní), antiliberálního (cílem liberalismu je diskvalifikace oponentních politických názorů) a diskriminačního (kulturní, jazykové a etnické menšiny jsou hrozbou pro svébytné národní státy, homosexualita je v rozporu s dobrými mravy a ohrožuje kontinuitu lidského rodu).

Rasová otázka se ve zkoumaném vzorku padesáti textů současné redakce objevuje v každém čtvrtém článku (tj. třináctkrát), přibližně stejnou četnost v textech současné redakce vykazuje také problematika multikulturalismu (tj. dvanáctkrát). Plovoucí signifikant „rasa“ je v současném diskurzu Altermedií fixován v kontextu rodové příslušnosti, která tvoří pospolitost občanů a která je ohrožována současným moderním pohledem na společnost. Základem rodového společenství je jedna krev a duchovní dědictví, etnickou solidaritu podporují také biologické vlastnosti člověka (hormon oxytocin). Pospolitost je tvořena primárně na národní úrovni, diskurs ovšem vytváří také identitu evropskou, tvořenou na základě příslušnosti k „bílé rase“. Nejnebezpečnějším nepřítelem „bílé Evropy“ jsou podle diskurzu současné redakce Altermedií arabové, dále pak černoši, v našich podmínkách nepřizpůsobivé romské etnikum: *„Největším nebezpečím pro nás ostatně není islám, ale černoši a Arabové trvale usazení na evropské půdě a míšení s nimi, které nevratně mění podobu a etnickou skladbu obyvatel Evropy. Dnes stojíme před rozhodnutím: buď ji ubráníme, nebo se propadneme na úroveň míst jako Jižní Amerika, kontinent, jehož určujícím živlem je mestic.“*³¹¹ Plovoucí označující „rasa“ je v diskurzu současné redakce dáván do kontextu etnické různorodosti, která ohrožuje stabilitu národních států, a proto je nutné proti ní bojovat také legislativními normami (zákaz nošení burky ve Francii a v Belgii,

³¹⁰ Článek č. 58 – Liberální dvojsmysly a jejich lexikální a právní důsledky

³¹¹ Článek č. 26 – Ke strategii evropského odporu

zákaz stavby minaretů ve Švýcarsku a omezení migrace ze států mimo EU ve Velké Británii).

Plovoucí označující „rasa“ se v textech původní redakce objevuje sedmkrát, tj. zhruba v každém sedmém článku. Původní redakce fixuje význam rasy v kontextu zahraničních událostí, které souvisejí s podněcováním k rasové nenávisti (např. protesty francouzské herečky Brigitte Bardotové proti muslimské populaci, „...*kteřá ničí Francii tím, že jí vnucuje své zvyky.*“³¹²) Oproti současné redakci je signifiant rasa v diskurzu redakce původní zasazen do kontextu rasové války, která může vyústit ve třetí celosvětový válečný konflikt. Bílá rasa je totiž charakterizovaná jako původní evropské obyvatelstvo (v tom se diskurzy obou redakcí shodují) a její civilizace je permanentně ohrožována a „*napadaná těmi ‚druhými‘, ať už po stránce náboženské (muslimové), tak i národnostní (arabské země, Čína atd.), či rodové (černoši v Africe, ale i Americe). Co když by byla světová válka, kde uniformou by nebyly barvy země, ale barva pleti?! Kdo ví.*“³¹³

Plovoucí označující „multikulturalismus“ je v diskurzu současné redakce užíván v kontextu sociálního inženýrství, které stojí proti přirozenosti lidského společenství. Stoupenci multikulturalismu jsou v současném diskurzu identifikováni s apoštoly falešné lásky a míru, v diskurzu původní redakce, která o multikulturalismu psala sedmkrát (oproti dvanácti příspěvkům současné redakce), jsou označováni za pravdoláskaře a multikulturalismus samotný je definován jako projev slabosti, která zapříčiňuje nadvládu muslimů a barevných přistěhovalců.

Plovoucí označující „demokracie“ se v současném diskurzu Altermedií objevuje devětkrát (oproti osmi zmínkám v textech původní redakce) a je dočasně fixováno ve významu utopie, která člověka existenčně ohrožuje, a jako forma vlády, která směřuje k tyranii. Je zároveň spojována s problematikou svobody projevu, kterou znemožňují média závislá na nadnárodních informačních konglomerátech: „*Bohužel nezávislá periodika již téměř neexistují a i ten svobodný prostor na internetu je oklešťován.*“³¹⁴ Konkrétní příklady nesvobody projevu dokládá redakce na příkladu volební kampaně ve Švédsku, v rámci které byl zakázán antiimigrační spot zdejší ultrapravicové strany

³¹² Článek č. 79 – Herečka a pseudohumanisti

³¹³ Článek č. 54 – Padesátý krok (Třetí světová válka)

³¹⁴ Článek č. 14 – Bude někdo bojovat za práva většiny?

Sverige Nationaldemokraterna. Oproti tomu původní diskurz Altermedií demokracii staví do antagonistické pozice s křesťanskou věroukou, kterou se snaží „vláda lidu“ nahradit. Na druhou stranu se diskurz původní redakce shoduje se současnou v pojetí svobody projevu, která pro krajně pravicové názory neplatí. V tomto ohledu však původní autoři staví demokracii do kontextu paralely s komunistickou cenzurou. Demokracie je podle nich režim nesvobodný a diskriminační, neboť zaručuje rovnoprávnost pouze „*pro ty vyvolené, kteří jsou právě u moci.*“³¹⁵ Obdobnou významovou konotaci přikládají demokracii redaktoři současných Altermedií, když tvrdí, že demokracie potlačuje právo a svobodu rozhodovat se o vlastních životech.

Dočasná fixace plovoucího označujícího „přistěhovalectví“ je v obou diskurzech totožná. Jak původní, tak i současná redakce Altermedií vysvětlují přistěhovalectví jako hrozbu pro národní identitu, které je nutno zamezit. Zatímco zakládající redakce blogu reaguje na přistěhovalectví ve třech případech, současná redakce se mu věnuje v sedmi článcích. Diskurz současných Altermedií navíc nabízí i možná řešení, jak se s imigrací v Evropě vypořádat – repatriaci ilegálních přistěhovalců po vzoru Francie, případně vybudování ochranné zdi podél hranic s Řeckem, které je nejčastější vstupní branou pro nelegální imigranty z Afriky a Asie.

Do zajímavého kontextu se dostává také sionismus, jenž je oběma diskurzy shodně artikulován společně s protiarabským rasismem. Obě redakce považují přehlížení židovského rasismu západními demokraciemi za účelové. Současná redakce uvádí sionismus do paralely s možností společného boje proti imigraci muslimů do evropských zemí, na druhou stranu zároveň publikuje hlas profesora Pierra Viala, jenž před spojením Evropanů a sionistů na „protiarabské barikádě“ varuje, protože by znamenal eskalaci blízkovýchodního konfliktu do Evropy. Původní redakce vztahuje sionismus do historického kontextu, vrací se ke spolenectví zakladatelů židovského státu s nacistickým diktátorem Adolfem Hitlerem, který na začátku druhé světové války podporoval vystěhování židů do Palestiny. V diskurzu původní redakce se sionismus objevil ve třech textech, původní redakce Altermedií se k němu vyjadřovala pouze jednou.

Protože prostředí internetu představuje díky takřka neomezeným možnostem dostatek prostoru pro šíření ultrapravicových názorů, dá se předpokládat, že

³¹⁵ Článek č. 59 - Kterak dospěti ke krachu vlastní civilizace

kyberprostor zůstane i v budoucnu hlavním komunikačním prostředkem krajně pravicových hnutí a organizací. Snaha informovat a organizovat se však ani dnes netýká pouze internetových blogů, webových stránek nebo diskuzních fór, rozhodující úlohu mají také komunitní sítě. Věřím, že jsem svou analýzou přispěla k ucelenějšímu pohledu na diskurz současné české ultrapravice, a že se najdou další badatelé, kterým přijde tato problematika natolik aktuální, že se jí budou také zabývat a přispějí tak k dalším pozoruhodným poznatkům.

Summary

The thesis called *Qualitative Analysis of Media Discourse of the Far-right Blog cz.altermedia.info* deals with the discourse analysis of the Czech version of an international project Altermedia.info. Discourse analysis aims at differences between the discourse of the founding editor and the current one and analyses the neo-fascist nature of the blog.

The theoretical framework of the analysis is based on the postmarxist theory of discourse introduced by Ernesto Laclau and Chantal Mouffe. The theoretical part of the thesis summarizes the findings of researchers who are engaged in discourse analysis (structuralism, poststructuralism, Michel Foucault, Louis Althusser, Norman Fairclough, Teun van Dijk).

The thesis also examines how specific meaning is constructed within the nationalist discourse of Altermedia and to what extent a new team of authors contributed to the change of discourse. The analysis identifies the main nodal points, which are involved in the construction of discourse, and examines the antagonistic processes within the two different editors. Discursive analysis reveals particular inclination of the current discourse of Altermedia for the neo-Nazi ideology, and thus indicates the fundamental antagonism between the founding editors and current one.

Seznam literatury

ANDERSEN, Niels Åkerstrøm. *Discursive Analytical Strategies : Understanding Foucault, Koselleck, Laclau, Luhmann*. 1st edition. Bristol : The Policy Press, 2003. 135 s. ISBN 978-1-86134-439-7.

BARKER, Chris. *Slovník kulturních studií*. 1. vydání. Praha : Portál, 2006. 208 s. ISBN 80-7367-099-2.

BELL, Allan ; GARRETT, Peter. *Approaches to media discourse*. 1st edition. Oxford : Blackwell Publishing, 1998. 287 s. ISBN 0-631-19888-1.

BERGER, Arthur Asa. *Media Research Techniques*. 2nd edition. London : Sage Publications, 1998. 175 s. ISBN 0-7619-1537-0.

CARPENTIER, Nico; DE CLEEN, Benjamin. Bringing discourse theory into Media Studies : The applicability of Discourse Theoretical Analysis (DTA) for the Study of media practises and discourses. In *Journal of Language and Politics*. 2007, 6:2, s. 265-293. ISSN 1569-2159.

CRITCHLEY, Simon; MARCHART, Oliver. *Laclau : a critical reader*. 1st edition. London/New York : Routledge, 2004. 361 s. ISBN 0-415-23843-9.

CROTEAU, David; HOYNES, William. *Media/Society : industries, images and audiences*. 3rd edition. Thousand Oaks : Pine Forge Press, 2003. 409 s. ISBN 0-7619-8773-8.

CURRAN, James. *Media and Power*. 1st edition. London : Routledge, 2002. 308 s. ISBN 0-415-07739-7.

VAN DIJK, Teun. *Ideology : a multidisciplinary approach*. 1st edition. London : Sage Publications, 1998. 374 s. ISBN 0-7619-5655-7.

DISMAN, Miroslav. *Jak se vyrábí sociologická znalost*. 3. vydání. Praha : Karolinum, 2002. 374 s. ISBN 80-246-0139-7.

FAIRCLOUGH, Norman. *Media Discourses*. 1st edition. London : Bloomsbury Academic, 1995. 214 s. ISBN 0-340-58889-6.

FOUCAULT, Michel. *Archeologie vědění*. 1. vydání. Praha : Herrmann a synové, 2002. 318 s. ISBN 80-239-0124-9.

FOUCAULT, Michel. *Diskurs, autor, genealogie*. 1. vydání. Praha : Nakladatelství Svoboda, 1994. 115 s. ISBN 80-205-0406-0.

GIDDENS, Anthony. *Sociologie*. 1. vydání. Praha : Argo, 1999. 595 s. ISBN 80-7203-124-4.

HALL, Stuart. *Representation : Cultural Representation and Signifying Practises*. 8th edition. London : Open University Press, 2003. 400 s. ISBN 0-7619-5432-5.

HORYNA, Břetislav, et al. *Filosofický slovník*. 2. . Olomouc : Nakladatelství Olomouc, 1998. 463 s. ISBN 80-7182-064-4.

HOWARTH, David . *Discourse*. 1st edition. Buckingham/Philadelphia : Open University Press, 2000. 166 s. ISBN 0-3352-0071-0.

HOWARTH, David; NORVAL, Alleta; STAVRAKAKIS, Yannis. *Discourse Theory and Political Analysis : Identities, Hegemonies and Social Change*. 1st edition. Manchester : Manchester University Press, 2000. 256 s. ISBN 0-7190-5664-0.

CHALUPA, Jiří. *Dějiny Argentiny, Uruguaye, Chile*. 1. vydání. Praha : Nakladatelství Lidové noviny, 2002. 575 s. ISBN 80-7106-323-1.

CHARVÁT, Jan. *Současný politický extremismus a radikalismus*. 1. Vydání. Praha: Portál, 2007. 184 s. ISBN 978-80-7367-098-6.

JØRGENSEN, Marianne; PHILLIPS, Louise. *Discourse analysis as theory and method*. 1st edition. London : Sage Publications, 2002. 229 s. ISBN 0-7619-7112-2.

KELLNER, Douglas. *Media culture : cultural studies, identity and politics between the modern and the postmodern*. 1st edition. London : Routledge, 1995. 357 s. ISBN 0-415-10570-6.

KRAUS, Jiří. *Jazyk v proměnách komunikačních médií*. 1. vydání. Praha : Karolinum, 2008. 172 s. ISBN 978-80-246-1578-3.

KRSEK, Ivo. *Revue pro média : Časopis pro kritickou reflexi médií* [online]. č.11. Brno : Spolek přátel pro vydávání časopisu HOST, 2005, 2006 [cit. 2011-04-25]. Hegemonie. Dostupné z WWW: <<http://fss.muni.cz/rpm/Revue/Heslar/hegemonie.htm>>.

KŘEČEK, Jan. Češství v pojetí médií krajní pravice. In *Sborník Národního muzea v Praze*. Řada C, Literární historie . 2010, roč. 55, č. 3-4, s. 47-51. ISSN 0036-5351.

KŘEČEK, Jan . "Hate speech" jako součást politické komunikace české společnosti. In *Sborník Národního muzea v Praze*. 2008, roč. 53, č. 1-4, s. 81-85. ISSN 0036-5351.

LACLAU, Ernesto; MOUFFE, Chantal. *Hegemony and Socialist Strategy : Towards a Radical Democratic Politics*. 2nd edition. London/New York: Verso, 2001. 198 s. ISBN 1-85984-330-1.

MAREŠ, Miroslav. *Pravicový extremismus a radikalismus v ČR*. 1. Vydání. Brno: Barrister & Principal, 2003. 655 s. ISBN 80-86598-45-4.

MATHESON, Donald. *Media Discourses: Analysing Media Text*. 1st edition. Maidenhead: Open University Press, 2005. 206 s. ISBN 0-335-21469-X.

MUDDE, Cas. Racist Extremism in Central and Eastern Europe. In *East European Politics and Societies*. 1st edition. 19:2. [s.l.] : Sage Publications, 2005. s. 161-184. Dostupné z WWW: <<http://eep.sagepub.com/content/19/2/161>>. ISSN 0888-3254.

PHILLIPS, Louise. Doing discourse analysis: A brief introduction to the field. In *Media technologies and democracy in an enlarged Europe: The Intellectual work of the 2007 European Media*. 1st edition. Tartu : Tartu University Press, 2007. s. 285-294. Dostupné z WWW: <http://www.researchingcommunication.eu/reco_book3.pdf>. ISBN 978-9949-11-745-1.

PHILIPS, Nelson; HARDY, Cynthia. *Discourse analysis : Investigateing Processes of Social Construction*. 1st edition. Thousand Oaks : Sage Publications, 2002. 97 s. ISBN 0-7619-2362-4.

DE SAUSSURE, Ferdinand. *Kurz obecné lingvistiky*. 2. vydání. Praha : Academia, 1996. 468 s. ISBN 80-200-0560-9.

TORFING, Jacob. *New theories of discourse: Laclau, Mouffe and Žižek*. 1st edition. Oxford : Blackwell, 1999. 342 s. ISBN 0-631-19558-0.

ZENKNER, Petr. Současný antisemitismus české krajní pravice. In NĚMEC, Jan; ŠŮSTKOVÁ, Markéta. *III. Kongres českých politologů: Olomouc 8.-10.9.2006*. 1.vydání. Praha - Olomouc : Česká společnost pro politické vědy , 2006. s. 377-384. ISBN 978-80-902176-0-7.